

BRA-samtal för barn i ekonomisk utsatthet & osäkra boende- förhållanden

- en pilotstudie

Maria Eriksson & Hélène Lagerlöf

ARBETSRAPPORTSERIE NR 102

BRA-samtal för barn i ekonomisk utsatthet & osäkra boendeförhållanden

- en pilotstudie

Maria Eriksson & Hélène Lagerlöf

Marie Cederschiöld högskola
Stockholm, Februari 2023

Innehåll

SAMMANFATTNING	7
Användning	7
Genomförbarhet	9
Slutsats	10
1. INLEDNING	11
BRA-samtal som samtalsmodell	12
Utvecklingsarbete rörande BRA-samtal	14
2. EKONOMISK UTSATTHET OCH OSÄKRA BOENDEFÖRHÅLLANDEN I BARNPERSPEKTIV	15
Ekonomisk utsatthet i barndomen	15
Osäkra boendeförhållanden	15
Våld, ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden	16
Ekonomisk utsatthet ur barns perspektiv	17
Placerade barn och knappa ekonomiska resurser	18
Barn med omsorgsansvar	18
Barnperspektiv och barns perspektiv i arbetet med ekonomisk utsatthet	19
Skyddat boende som en form av osäkra boendeförhållanden	20
Behovet av stöd och delaktighet i samband med flytt till skyddat boende	21
Insatser för barn i skyddat boende	21
3. PILOTSTUDIEN	23
Syfte och frågeställningar	23
Medverkande verksamheter	23
Socialtjänst	23
Skyddat boende	24
Empiriskt underlag	25
Urval	26
Ljudinspelningar	26
Intervjuer med samtalsledare, kontaktperson, chefer och utvecklingsledare	27
Forskningsetiska överväganden	28
4. GENOMFÖRBARHET I MYNDIGHETSUTÖVANDE SOCIALTJÄNST	31
“Initiativtagaren” - Socialtjänst I	31
Acceptans	31
Praktisk genomförbarhet	32
Upplevelsen av motstånd	34
“Piloten” - Socialtjänst P	35
Acceptans	35
Praktisk genomförbarhet	36
Upplevelsen av motstånd	37
Anpassningsbehov	38
Sammanfattning	38
5. GENOMFÖRBARHET OCH ANVÄNDNING I SKYDDAT BOENDE	41
Genomförbarhet	41
Acceptans	41
Praktisk genomförbarhet	45

Anpassningsbehov	47
Sammanfattning	50
Användning av BRA-samtal med barn i skyddat boende	51
Barns delaktighet och perspektiv	51
Att prata om våldet	54
Att undergräva barns delaktighet	55
Sammanfattning	57
6. SLUTSATSER OCH DISKUSSION	59
Användning	59
Genomförbarhet	61
Slutsats	62
Diskussion	62
Begreppet anhörig	62
Konstruktionen av sociala problem	63
Utmaningar på flera nivåer	65
REFERENSER	68

Sammanfattning

I denna rapport presenteras resultat från en pilotstudie där BRA-samtal för barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden införts och studerats i två olika kontexter: myndighetsutövande socialtjänst respektive skyddat boende. BRA-samtal är utformade för att stödja personal inom kommuner, landsting/regioner och idéburna organisationer i hur de kan gå till väga när de pratar med föräldrar och barn för att uppmärksamma barnens rätt till information, råd och stöd. Syftet är att öka barnets delaktighet och handlingsutrymme: barnet ska få möjlighet att ställa sina frågor och uttrycka eventuellt behov av stöd. Samtalsmodellens utgångspunkt är barnets rättigheter enligt hälso- och sjukvårdslagen, socialtjänstlagen och FN:s konvention om barnets rättigheter. Ledstjärna är att se barnet som subjekt och aktör med rätt att få uttrycka sitt eget behov av information och stöd. Det unika med BRA-samtal som samtalsmodell är att den är utvecklad explicit för att stärka barns delaktighet och att den utgår från barnets egen definition av situationen och behov av information. Den utgör därför ett viktigt komplement till samtalsmetoder som har fokus på den information som barn lämnar.

På området ekonomisk utsatthet har det hittills förts mycket få diskussioner om metoder för samtal med och/eller stöd direkt riktat till barn. I förhållande till skyddat boende finns metoder med fokus på våldets konsekvenser för barnet. Vad som däremot saknas är metoder och arbetssätt inriktade på att säkra barns rätt till information och delaktighet medan de vistas i skyddat boende. Med sin tydliga förankring i ett aktörs- och delaktighetsperspektiv på barn kan BRA-samtal för barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden vara en viktig pusselbit i att utveckla arbetet på båda de områden som studien berör.

Studien genomfördes under perioden 2019-2022 med finansiering från Stiftelsen Stockholmsfonden. Syftet med pilotprojektet var att undersöka användning och genomförbarhet av BRA-samtal med barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden. Två socialtjänster och ett skyddat boende medverkade. Det empiriska underlaget för de analyser som presenteras i rapporten består av ljudinspelningar av BRA-samtal i skyddat boende och tematiskt strukturerade gruppintervjuer med BRA-samtalsledare i myndighetsutövande socialtjänst respektive skyddat boende. Andra nyckelpersoner i de medverkande verksamheterna, som chefer, utvecklingsledare och en kontaktperson för samtalsledare, har också intervjuats.

Användning

De övergripande slutsatser som kan dras av hur anpassade versioner av arbetsmaterialet för BRA-samtal används i praktiken bygger på det underlag som samlats in i skyddat boende. Detta betyder att slutsatser främst kan dras rörande den version av arbetsmaterialet där skyddat boende är utgångspunkten. Modellen ser ut att kunna fungera väl i den här kontexten. BRA-samtalen omtalas av samtalsledarna som ett bra komplement till de samtal om våld som de också för med barnen, då BRA-samtalen bidrar till att bredda perspektivet och ger barn möjligheter att prata om olika aspekter av sina liv. BRA-samtalen beskrevs som en tillgång inte minst i förhållande till barn som av olika skäl inte är beredda på att prata om sina upplevelser av våld (just då). Informanterna påtalade att utan BRA-samtalen läggs större ansvar på barnen själva att ta upp sådant som de vill eller behöver prata om, som inte har med själva våldet att göra. Med hjälp av BRA-samtal som

modell kan barnen på ett tydligare sätt få möjlighet att sätta ord på behov som kan ha att göra med olika områden i livet, utöver att ha upplevt våld mot en förälder och/eller sig själv.

Analysen av de ljudinspelade samtalen pekar på att även med den version av materialet som är anpassad till barn i skyddat boende är det möjligt att använda BRA-samtal som modellen är tänkt, det vill säga för att stärka barns delaktighet och utgå från barnets egen definition av situationen och behov av information. De ljudinspelade samtalen illustrerar hur samtalsledarna på olika sätt skapar möjligheter för barnets beslutsfattande. Av de inspelade samtalen framgår vidare att BRA-samtal kan möjliggöra för barn att värdera sin situation här och nu, inklusive om det är bra eller mindre bra att ha kommit till det skyddade boendet. Barnet tilltalas alltså inte bara som en källa till information om situationen i hemmet, skolan och så vidare, utan även som någon som besitter kunskap och som har förmåga att värdera olika förhållanden. Barnet positioneras därmed som kompetent både när det gäller kunskap och moraliska ställningstaganden. De inspelade samtalen visar hur barnen och samtalsledarna kan hjälpas åt för att hitta rätt nyans i barnets bedömning av sin situation, och i de inspelade samtalen uttrycker barnen sig om både det som är positivt och det som är mer problematiskt med att vara i det skyddade boendet. Vi noterar att bristen på skolgång och vardagen med kamratrelationer är ett tydligt återkommande tema i utsagorna från barnen i det skyddade boendet.

Även om tanken med BRA-samtalen i projektet var att de ska handla om själva boendesituationen och inte om skälet till vistelsen i det skyddade boendet, det vill säga barnens upplevelser av våld, pekar de inspelade samtalen på att i synnerhet samtal om boendesituationen kan aktualisera barnens upplevelser av våld. Överlag framstår talet om det våld som barnet upplevt som relativt ”odramatisk” i de samtal som ingår i det empiriska underlaget. I dessa samtal framträder våldet främst som ett livsvillkor som barnen har att förhålla sig till. I samtalen är det också barnen som tenderar att ta initiativet till att tala om våld, och samtalsledarna tenderar att bekräfta och följa barnen.

Medan den övergripande bilden är att modellen fungerar som tänkt står det samtidigt klart att det också finns utmaningar. Särskilt samtal om information kan vara problematiska när det gäller barns delaktighet, liksom frågan om barns rättigheter, då det är i synnerhet i förhållande till dessa områden som samtalsledarna kan övergå till att styra samtalen och barnens delaktighet blir lägre. Vidare skulle samtalsledarna kunna använda öppna och utvärderande frågor i dialogen med barnen i högre utsträckning, för att begränsa sin egen styrning av samtalen. Mot bakgrund av hur barnens upplevelser av våld aktualiseras av barnen om ingår i studien behövs också ett fortsatt arbete med att tydliggöra hur barns erfarenheter av våld kan och bör hanteras inom ramen för BRA-samtal.

I förhållande till dessa resultat bör noteras att datainsamlingen skedde relativt tidigt i en implementeringsprocess, då samtalsledarna hunnit pröva modellen i relativt begränsad utsträckning. Även om modellen ser ut att fungera väl i kontexten skyddat boende, framkom också att samtalsledarna såg ett behov av vissa anpassningar för att modellen ska kunna fungera på bästa sätt i denna kontext. Samtalsledarnas beskrivningar av de utmaningar de mött pekar på behov av anpassning i form av själva materialet så att det kompletteras med ett enkelt bildstöd och görs mer tillgängligt för de yngsta barnen i målgruppen. Inte minst i förhållande till dessa synpunkter blir Stiftelsen Allmänna Barnhusets pågående utvecklingsarbetet med att anpassa BRA-samtal till yngre barn viktigt. De intervjuade samtalsledarna uttryckte också att kontaktfasen med barnen kan behöva vara mer utsträckt innan det är möjligt att gå in i själva BRA-samtalen. Mot bakgrund av det faktum att flytt till ett skyddat boende ofta är hastig och barnen och deras föräldrar/mammor kan befinna sig i kris är synpunkten begriplig. Samtidigt är tanken med BRA-samtalen att de ska vara ett redskap för att hjälpa barnen att ”landa” i det skyddade boendet. Frågan om när i processen att ta emot barnet i skyddat boende som det fungerar bäst att erbjuda

BRA-samtal bör därmed undersökas ytterligare. Personalen på det skyddade boendet påtalade vidare att de erfarenheter av våld som barnen har med sig tenderar att hänga ihop med brister i omsorgen och att barnen kan vara ”otränade” i att ta för sig på det sätt som BRA-samtalen förutsätter. Därför kan de behöva de tid och trygghet för att kunna använda sig av samtalen så som de är tänkta, menade informanterna i studien.

De slutsatser som kan dras om användning i kontexten myndighetsutövande socialtjänst är preliminära då de endast bygger på erfarenheter samtalsledare gjort, och då i samtal som genomförts innan pilotstudien inleddes. I intervjun pratade samtalsledarna om fördelar med att samtalsledaren som håller samtalet är skild ifrån den socialsekreterare som handlägger familjens ekonomiska bistånd. Samtidigt framhöll de att det är att föredra att det är en person som familjen fått förtroende för. Barnen kan till exempel ha viktiga frågor om handläggningen av försörjningsstödet som de inte vågar ställa till socialsekreteraren som är den som utför myndighetsutövningen. Här framträder ett dilemma som inte har någon tydlig lösning utifrån de intervjuer vi genomfört, men som kan behöva hanteras på något sätt i framtida arbete med att erbjuda BRA-samtal i myndighetsutövande socialtjänst. I intervjuerna med samtalsledare inom myndighetsutövande socialtjänst framkom inga synpunkter om specifika anpassningsbehov av modellen för målgruppen barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden i kontakt med dem. De beskrivningar av anpassningar som finns i intervjuerna kan snarast tolkas som att de ligger i linje med hur modellen är tänkt att användas – att den ska anpassas till det enskilda barnet.

Genomförbarhet

Den övergripande slutsatsen från intervjuerna med samtalsledarna i skyddat boende är att de uttrycker en hög grad av acceptans för BRA-samtalsmodellen. De beskriver en praktik där BRA-samtal kommer som steg tre, efter mottagandet och sammanhangsmarkeringen när barnen kom till boendet (steg 1) och inledande samtal som benämner barnens upplevelser av våld (steg 2). Det finns en något lägre grad av acceptans för materialet till samtal om information, där samtalsledarna uttrycker att det finns ett behov av ett reviderat, mer konkret och lättillgängligt material. De efterfrågar också stöd i att kommunicera kring barns rättigheter. Det har i stort sett varit praktiskt genomförbart att erbjuda BRA-samtal i skyddat boende. Den del som har varit svårast att få till är ett uppföljande samtal tillsammans med mamman, mycket på grund av korta placeringstider och utflytt med kort framförhållning.

Sammantaget pekar analysen på en tydlig acceptans för BRA-samtal även inom medverkande socialtjänster. Det gäller i synnerhet de delar av modellen som rör individuella samtal med barn. Uppföljande samtal med barn och förälder tillsammans beskrevs inte som lika användbara av informanterna i studien. Samtliga samtalsledare uttrycker dock som helhet en tilltro till modellen. Man kan också notera att samtalsledarna i en av socialtjänsterna som hade tidigare erfarenhet av BRA-samtal med barn i osäkra boendeförhållanden bedömde att modellen fungerar väl för den tänkta målgruppen. Vår slutsats är dock att användandet av BRA-samtal inom myndighetsutövande socialtjänst är behäftad med specifika utmaningar. Vad vi kan bedöma handlar utmaningarna inte primärt om själva samtalsmodellen utan snarare om en misstänksamhet hos familjerna gällande varför myndigheten önskar samtala med deras barn. Erfarenheterna som förmedlades i intervjuerna pekar på att en tidig introduktion av BRA-samtal skulle kunna vara en framgångsrik väg i rekrytering av barn till samtal, förslagsvis vid socialtjänstens första kontakt med familjen. Detta för att föräldrarna lättare ska kunna förstå att syftet inte är kontroll av familjerna utan en möjlighet för barnen att få sätta ord på sina upplevelser och få ställa sina frågor om situationen de befinner sig i.

Studien visar att för att barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden ska få tillgång till BRA-samtal inom ramen för myndighetsutövande socialtjänst krävs ett mer utvecklat arbete med organisation och rekrytering för att nå barnen. De svårigheter som socialtjänsterna i projektet mött behöver förstås på ett mångfacetterat sätt. Svårigheterna kan delvis förstås som kopplade till organiseringen och praktiken rörande rekrytering till samtal, exempelvis att det inte visade sig vara en framkomlig väg att de medverkande verksamheterna försökte rekrytera barn efter 10 månaders kontakt med familjen i stället för vid den första kontakten. Tanken att fokusera barn i de familjer som levt länge med försörjningsstöd var god, men rekryteringsstrategin visade sig inte fungera i praktiken. Det bidrog också till svårigheterna att rekryteringsstrategin i båda socialtjänsterna byggde in ett moment av överlämning mellan de som skulle erbjuda samtal och de som skulle genomföra samtal. I rapportens avslutande kapitel för vi även en diskussion om det vidare sammanhanget runt användningen av BRA-samtal när modellen förts in i nya kontexter i och med inkluderingen av målgrupperna barn i ekonomisk utsatthet och i osäkra boendeförhållanden inklusive skyddat boende. Vi tänker att det kan ha haft betydelse att samtalsmodellen BRA inledningsvis utvecklades som ett verktyg till personal som möter barn till föräldrar med psykisk sjukdom, funktionsnedsättning, allvarlig fysisk sjukdom eller skada, är missbrukare av alkohol eller andra beroendeframkallande medel eller i de fall en förälder oväntat avlider. Frågan vi väcker i diskussionen är vad en förflyttning av samtalsmodellen från detta område av politik och praktik till ett annat innebär. I rapporten diskuteras hur de svårigheter socialtjänsterna mött delvis skulle kunna förstås mot bakgrund av skillnader mellan områden av politik och praktik, när det gäller såväl barnets position som förståelser och förhållningssätt till de problem som aktualiserar barnets rätt till information, råd och stöd, dvs BRA-samtal.

Slutsats

Sammantaget blir vår slutsats från den här pilotstudien att BRA-samtal som samtalsmodell betraktat är en användbar modell i möte med målgrupperna barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden inklusive skyddat boende. De synpunkter som framkommit om behov av vissa anpassningar i den version av modellen som prövats i projektet pekar på vikten av det pågående utvecklingsarbetet med att anpassa BRA-samtal till yngre barn. Vi konstaterar också att medan modellen varit genomförbar i skyddat boende det återstår det att pröva på vilket sätt BRA-samtal kan bli genomförbara inom ramen för myndighetsutövande socialtjänst.

1. Inledning

I denna rapport presenteras resultat från en pilotstudie där BRA-samtal för barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden införts och studerats i två olika kontexter: myndighetsutövande socialtjänst respektive skyddat boende.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset startade 2011 ett utvecklingsarbete med namnet BRA, Barns Rätt som Anhöriga. Utvecklingsarbetet resulterade i en modell för samtal med barn: ”BRA-samtal”. BRA-samtal är en modell utformad för att stödja personal inom kommuner, landsting/regioner och idéburna organisationer i hur de kan gå till väga när de uppmärksammar anhöriga barns rätt till information, råd och stöd. Bakgrunden till utvecklingsarbetet var förändringarna i hälso- och sjukvårdslagen (HSL) 2010 som stärker barns rättigheter som anhöriga. Lagändringen innebär att hälso- och sjukvårdens personal ska beakta barns behov av information, råd och stöd när en förälder har en psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning, har en allvarlig fysisk sjukdom eller skada, är missbrukare av alkohol eller annat beroendeframkallande medel, eller oväntat avlider. Sedan 2017 ingår även spelberoende i de former av föräldrasvårigheter som ska beaktas, och enligt den lagändring som trädde i kraft den 1 augusti 2021 inkluderar lagrummet även barn som är anhöriga till en förälder eller vuxen barnet bor med, som utövar våld mot barnet eller en närstående till barnet (HSL 5:7; Prop. 2020/21:163; SFS 2021:648).

När lagändringen om barns rättigheter som anhöriga trädde i kraft 2010 fanns inte några färdiga metoder eller modeller direkt utarbetade för att tillgodose anhöriga barns rätt till exempelvis information. Därför startade Allmänna Barnhuset utvecklingsarbetet med namnet *BRA – Barns Rätt som Anhöriga*, vilket pågick i en första pilotfas under perioden 2011–2013 och resulterade i modellen BRA-samtal. BRA-samtal har tidigare studerats av oss i forskargruppen i två projekt: en studie som följde utvecklingsarbetet då modellen togs fram (Eriksson 2014) och en studie av användningen av modellen (Eriksson 2018). Slutsatsen från dessa tidigare studier var bland annat att de som utbildats i att hålla BRA-samtal respektive i att utbilda om BRA-samtal i hög grad uppger att modellen är välfungerande. Den senare utvärderingen visade att det är möjligt att använda BRA-samtal så som de är tänkta, närmare bestämt så att samtalen i relativt hög grad styrs av barnen. Vidare visade studien från 2018 att BRA-samtal kan fungera väl för att kartlägga barnets situation och ge individuellt anpassad information till anhöriga barn. Dessa första resultat är positiva, men mer forskning behövs, exempelvis om hur modellen fungerar för en bredare grupp av barn än den som undersökts i dessa tidigare studier.

Målgruppen för BRA-samtal i dess ursprungsversion är barn ungefär 7 till 18 år som har en förälder eller annan vuxen omsorgsperson med missbruks- eller spelproblem, med psykisk sjukdom, med psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning, med en allvarlig fysisk sjukdom/skada eller som avlidit (se Lundström Mattsson 2019). Mot bakgrund av förändringarna i lagstiftningen 2021 omfattar målgruppen för BRA-samtal även barn som har en förälder som utövat våld, under förutsättning att föräldern genomgår en insats eller behandling för sitt våldsutövande.¹

För närvarande pågår ett fortsatt utvecklingsarbete för att anpassa BRA-samtalsmodellen till yngre barn. Föreliggande studie utgår dock från ursprungsmodellen riktad till barn i skolåldern.

---

¹ Se [BRA - Barns rätt som anhöriga - Stiftelsen Allmänna Barnhuset \(allmannabarnhuset.se\)](https://www.allmannabarnhuset.se) [2023-02-03]

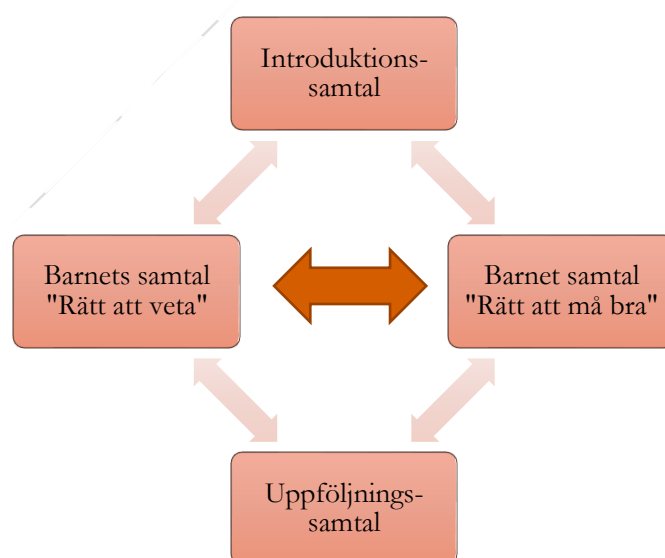
Den version som är under utveckling i förhållande till yngre barn berörs inte närmare i den här rapporten.

BRA-samtal som samtalsmodell

Samtalsmodellens utgångspunkt är barnets rättigheter enligt hälso- och sjukvårdslagen, socialtjänstlagen och FN:s konvention om barnets rättigheter. Ledstjärna är att se barnet som subjekt och aktör med rätt att få uttrycka sitt eget behov av information och stöd. BRA-samtal är utformade för att stödja personal inom kommuner, landsting/regioner och idéburna organisationer i hur de kan gå till väga när de pratar med föräldrar och barn för att uppmärksamma barnens rätt till information, råd och stöd. Syftet är att öka barnets delaktighet och handlingsutrymme: barnet ska få möjlighet att ställa sina frågor och uttrycka eventuellt behov av stöd. På lång sikt är målsättningen att stärka barns och ungas utveckling och att förebygga psykisk och fysisk ohälsa (se Lundström Mattsson 2019).

BRA-samtal innehåller fyra moment. Varje moment kan innehålla flera samtal. Det första momentet handlar om att informera barn och föräldrar om BRA-samtal och barnets rättigheter. Syftet är att motivera både föräldrar/vårdnadshavare och barn att ta del av ett erbjudande om BRA-samtal. Det kan göras på olika sätt; barn och föräldrar kan få information enskilt och/eller gemensamt. Det kan krävas flera motiverande samtal. Därefter följer det som är själva kärnan i BRA-samtal, att barnet självt ska få möjlighet att uttrycka sitt behov av information och stöd. Samtal med barnet handlar dels om de behov av information som barnet kan ha som är förknippade med anhörigskapet ("Rätt att veta", i den version som prövats i studien kallades den "Rätt till information"), dels om samtal med barnet om stöd med utgångspunkt i barnets livssituation ("Rätt att må bra", i den version som prövats i studien kallades den "Hur jag har det"). Dessa moment har en tydlig struktur och avgränsning med särskilt utformade samtalsverktyg till hjälp. Avslutningsvis kan ett uppföljningssamtal med föräldern genomföras i samråd med barnet (figur 1).

Figur 1: Modellens komponenter (se Lundström Mattsson och Fryckholm 2022).

Det finns en flexibilitet inbyggd i modellen och exempelvis kan samtal med förälder och barn (steg 1) övergå till enskilda samtal med barnet (steg 2), när föräldern går ut ur rummet. Eller så

kan samtal med barnet inledas enskilt och avslutas med ett uppföljande samtal när föräldern kommer in i rummet. Tanken är inte att strukturen måste följas exakt utan uppläggning och genomförande ska anpassas till det individuella barnet. De antal samtal som genomförs i varje moment ska tjäna syftet med BRA-samtal men avgränsas till kartläggning och information. BRA-samtal kan synliggöra behov av olika insatser som barnet och familjen kan länkas vidare till. BRA-samtal är däremot inte tänkt som stödsats i sig själva.

Till sin hjälp vid genomförandet har samtalsledaren vägledningen *Guide för BRA-samtal* med introduktion till modellen och anvisningar om hur de olika momenten är tänkta att genomföras, samt ett arbetsmaterial. I skrivande stund finns en version av vägledningen från 2022 (Lundström Mattsson och Fryckholm 2022), men under den period pilotprojektet pågick fanns en tidigare version att tillgå för samtalsledarna (Lundström Mattsson 2019). Arbetsmaterialet för BRA-samtal består av två färdigtryckta pappersark i A3 format med barns rättigheter i punktform samt en cirkel som är indelad i fyra områden. Cirkeln för samtal om information ("Rätt att veta") bestod i den version som var utgångspunkt projektet av områdena 1) sjukdomen, 2) behandlingen, 3) vart jag kan vända mig, 4) mina rättigheter, och den andra cirkeln för samtal om barnets livssituation och behov av stöd ("Rätt att må bra") bestod i den version som prövats i projektet av områdena 1) familj, 2) skola, 3) fritid & vänner och 4) hälsa. Cirkeln för samtal om information fanns i versioner som var anpassade för barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden respektive i skyddat boende, vilka användes i projektet och studien. I den version som prövades i projektet bestod exempelvis cirkeln för skyddat boende av områdena 1) att inte kunna bo hemma, 2) det skyddade boendet, 3) hjälp jag kan få, 4) mina rättigheter. I fallet skyddat boende utvecklades den anpassade versionen av materialet under pilotprojektets gång.

Vid samtalen används också färgpennor (t.ex. blyerts, fast med färger) som det går att skriva text med i olika färger (t.ex. rött, svart, grönt, blått), samt material om barnkonventionen. Arbetsmaterialet specificerar de rättigheter för barn som är särskilt viktiga att informera barnet om: "rätt till råd och stöd"; "rätt till information"; "rätt till fritid, lek och vila"; "rätt att uttrycka mina åsikter och bli lyssnad på i alla frågor som berör mig". För ytterligare fördjupning om den kunskapsbas som BRA-samtal bygger på finns också en antologi om barns rätt som anhöriga att tillgå (Lundström Mattsson 2019).

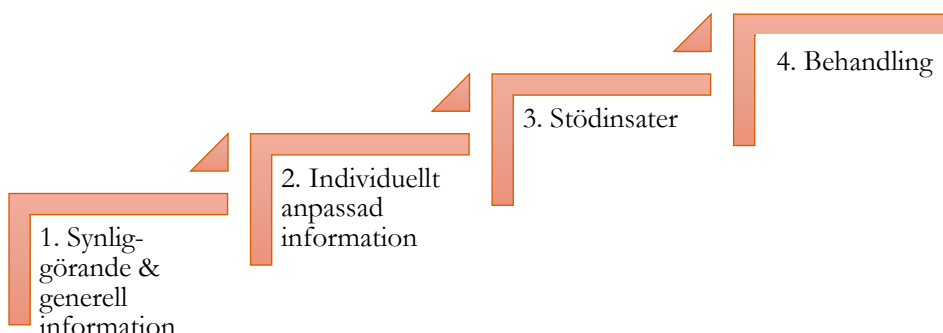
När det gäller vägledningen för BRA-samtal och tillhörande arbetsmaterial bör noteras att i projektet "Efter våldet" som pågick 2021 och 2022 fortsatte utvecklingsarbetet runt BRA-samtal för barn i skyddat boende (se t.ex. Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2022).² Såväl utbildningen till personal i skyddat boende och *Guide för BRA-samtal* (2022) har anpassats ytterligare för att öka användbarheten för målgrupper som inte arbetar med "sjukdom". Detta utvecklingsarbete pågick dock efter att datainsamlingen i skyddat boende i föreliggande pilotprojekt avslutats.

I en insatsstappa är BRA-samtal tänkta att komma tidigt, före stöd- respektive behandlingsinsatser (steg 1 och 2 i figur 2 nedan). Det första steget i modellen, motiverande samtal med förälder samt samtal med barn och förälder ska synliggöra barnet och ge generell information om barn som anhöriga. Därefter kommer det andra steget som består av samtal med barnet och uppföljningen med barn och förälder, vilka ska ge utrymme för att kartlägga barnets situation och stödbehov, samt ge individuellt anpassad information till barnet. Kartläggningen av barnets situation och stödbehov, tillsammans med en uppföljning tillsammans med föräldern, kan ge underlag för nästa steg (3 och 4 i figur 2 nedan), som kommer efter BRA-samtalen: stöd- och behandlingsinsatser.

---

² Se [Efter våldet - Rättigheter för barn i skyddat boende - Linköpings universitet \(liu.se\)](#) [2023-02-03]

Figur 2: BRA-samtal i en insatstrappa

Det unika med BRA-samtal som samtalsmodell är att den är utvecklad explicit för att stärka barns delaktighet och att den utgår från barnets egen definition av situationen och behov av information. Den utgör därför ett viktigt komplement till samtalsmetoder som har fokus på den information som barn lämnar, exempelvis när det gäller utsatthet eller tecken på psykisk ohälsa (se Eriksson 2018; Eriksson 2023; Fängström et al. 2017).

Utvecklingsarbete rörande BRA-samtal

Modellen BRA-samtal är utformad med anhöriga barn och barn i skolåldern som explicit utgångspunkt. Som redan nämnts pågår i skrivande stund ett arbete med att anpassa modellen till förskolebarn. Det arbetet berörs inte närmare här. Ett annat utvecklingsspår är det som ligger till grund för den här studien - att anpassa den till barn i andra typer av svåra livssituationer, som ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden, inklusive osäkert boende i form av skyddat boende. När modellen anpassas till nya målgrupper har det varit ett önskemål från Stiftelsen Allmänna Barnhusets sida att detta arbete följs av forskare. Det var mot den bakgrunden som studien som redovisas i den här rapporten tillkom.

I rapportens tredje kapitel beskrivs studiens bakgrund och genomförande närmare. Innan vi går in på själva studien vill vi dock teckna konturerna av det kunskapsmässiga sammanhanget runt såväl utvecklingsarbetet rörande BRA-samtal som studien av detsamma. Vad vet vi om barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden inklusive skyddat boende? Varför kan det vara relevant att anpassa BRA-samtal till just dessa barn?

2. Ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden i barnperspektiv

Ekonomisk utsatthet i barndomen

Ekonomisk utsatthet är en av de mest omfattande formerna av utsatthet i barndomen i Sverige idag, åtminstone om vi ser till andelen barn i befolkningen som berörs. I den omfattande studien *Millenniebarnen* undersöker Salonen (2020) ekonomisk utsatthet under hela uppväxten (0-17 år) för den årskull barn som föddes år 2000. Även barn födda år 2000 som kommit till Sverige under barndomen ingår i studien. Studien utgår från begreppet ”Låg ekonomisk standard” (LES), som används officiellt av EU som relativt fattigdomsmått baserat på om familjen har en disponibel inkomst som understiger 60 procent av landets medianinkomst. Studien visar att nästan hälften av alla barn födda år 2000 har erfarenhet av ekonomisk utsatthet åtminstone något enstaka år under sin uppväxt. De flesta av dessa barn har levt med ekonomisk utsatthet under en mer begränsad tid, men 13 procent i denna årskull har upplevt fattigdom under en stor del av sin barndom.

Bryter man ner gruppen barn i ekonomisk utsatthet i den här studien ytterligare och tittar närmare på vilka barn som är särskilt drabbade framgår bland annat att en femtedel av årskullen kom till Sverige innan 18 års ålder och att majoriteten (85 procent) av dessa totalt 22 500 barn har erfarenhet av ekonomisk knapphet åtminstone någon period under uppväxten. Enligt studien har barn vars båda föräldrar är utrikesfödda en betydligt högre fattigdomsrisk. I denna grupp handlar det om fyra av fem (9 000 av drygt 11 000 barn) som levt i ekonomisk utsatthet. Den andelen kan jämföras med barn med båda föräldrar födda i Sverige vilka har en betydligt lägre fattigdomsrisk. Med detta sagt bör man dock notera att cirka 29 procent av barnen i den senare gruppen (nästan 20 000 av totalt 69 000 barn med båda föräldrar födda i Sverige) också har erfarenhet av ekonomisk utsatthet någon gång under uppväxten.

Andra omständigheter som återkommer i den här studien är – i linje med vad andra studier visat – att barn till ensamstående föräldrar har betydligt högre fattigdomsrisk jämfört med barn som levt med båda sina föräldrar under barndomen (barn som bott med sammanboende föräldrar under hela sin uppväxt 19 procent jämfört med 87 procent för barn som levt med en ensamstående förälder). Familjer med hög försörjningsbörda, fyra barn eller fler i hushållet, har också betydligt högre fattigdomsrisk och avsevärt längre perioder av ekonomisk utsatthet.

Osäkra boendeförhållanden

En slutsats i studien *Millenniebarnen* är att bostadsfrågan har fått en allt större betydelse för barnfamiljers ekonomiska utsatthet. Det handlar bland annat om att bostadskostnaden kontinuerligt har ökat sin andel av hushållens ekonomiska utrymme, inte minst bland barnfamiljer med låga inkomster. En annan bidragande orsak är att bostadsbrist och marknadisering av bostadssektorn har lett till att bostadslöshet och trångboddhet blivit ett tilltagande samhällsproblem, vilket också drabbar barnfamiljer med svag ekonomi och påverkar barns trygghet och uppväxtvillkor (Salonen 2020).

Andra svenska studier som undersökt vad osäkra boendeförhållanden betyder för barns uppväxtvillkor (t.ex. Moreno m.fl. 2017; Samzelius 2020) pekar liksom Salonen på att de barn som växer upp i osäkra boendeförhållanden och/eller på den sekundära bostadsmarknaden ofta

är barn i nyanlända flyktingfamiljer, eller att de är EU-medborgare eller immigranter från nationer utanför EU. Dessa studier synliggör också att det inte bara handlar om att vara nyanländ i landet, utan resultaten tyder på att det finns vissa grupper med utländsk bakgrund som även efter flera generationer i landet inte lyckats etablera sig på den reguljära bostadsmarknaden.

Andra grupper som framträder i studier om osäkra boendeförhållanden är barn i familjer med en långvarig historia av sociala problem, samt barn som bott i skyddat boende med sin mamma.

Våld, ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden

Både Moreno med kollegor (2017) och Samzelius (2020) visar att våldsutsatta mammor och deras barn är en grupp som ofta lever i osäkra boendeförhållanden. Detta är en grupp mammor och barn som tidigare kan ha bott i skyddat boende, men som efter utflytten från skyddat boende inte lyckats få en fast bostad, utan i stället tvingas flytta runt.

Osäkra boendeförhållanden som en följd av våldsutsatthet i nära relationer hänger både ihop med de generella frågorna om ekonomi och bostadslöshet, liksom med ekonomisk ojämlikhet i parrelationer (t.ex. vem som äger vad) samt ekonomiskt våld (Näsman & Fernqvist 2015). Under det senaste decenniet har forskningen om våld i nära relationer – i synnerhet i form av mäns och pappors våld mot kvinnor och mammor – synliggjort ekonomiskt våld som en del av fenomenet mäns våld mot kvinnor. Det kan bland annat handla om att våldet innebär ökade kostnader för den som är utsatt (t.ex. vid försök att lämna relationen), om att den våldsutövande mannen hindrar kvinnan från att få eller behålla egna pengar, eller om att han kontrollerar hushållets resurser så att kvinnans och barnens grundläggande behov inte tillgodoses. Hur en våldsutövande man i praktiken hanterar sin roll som partner och förälder behöver med andra ord inte alls ligga i linje med samhälleliga föreställningar om att familjemedlemmar solidariskt delar på resurserna eller har samma ekonomiska situation. Tvärtom kan mannen kontrollera de ekonomiska resurserna och använda dem för egen konsumtion, medan den våldsutsatta kvinnan får stå för alla kostnader och skulder. Hon kan också tvingas skaffa resurser genom brott eller prostitution. Andra exempel på ekonomiskt våld som dokumenterats i litteraturen är hur mannen förstör kvinnans och/eller barnens egenom, vilket kan få ekonomiska konsekvenser (Näsman & Fernqvist 2015).

Även longitudinella studier av barns uppväxtvillkor har pekat ut våldsutsatta ensamstående mammor som särskilt ekonomiskt utsatta (Christensen 2007). Att den ekonomiska utsattheten på komplexa sätt hänger ihop med just våldsutsattheten synliggörs också av forskning om våld i nära relationer och separationer. Dessa studier pekar på hur myndigheters hantering får betydelse för om våldsutsatta mammor och deras barn hamnar i ekonomisk utsatthet eller inte. Det handlar både om hanteringen av ekonomi i separationsfasen (Bruno 2016; Näsman & Fernqvist 2015) och om förhandlingar om pengar i anslutning till familjerättsliga processer kring vårdnad, boende, umgänge och underhåll till barnen (Ekbrand 2006; Fernqvist & Sépulchre 2022). Vidare är det en fråga om huruvida välfärdssystemet i bredare mening har förmåga att fånga upp och ge adekvata insatser till våldsutsatta, ensamstående mammor. Här tecknar en av de i skrivande stund senaste studierna på området, där Samzelius (2020) följt ensamstående mammor i osäkra boendeförhållanden, en ganska mörk bild av hur välfärdssystemet fungerar för vissa grupper utsatta barn idag (se även Fernqvist 2015):

I det vakuum som uppstår när välfärdsstaten utarmas och individen förväntas ta ett större eget ansvar, blir fattiga ensamstående mödrars situation återigen en anomali som inte 'passar in' när de krav som ställs på självförsörjning, och på förmågan att lösa den egna boendesituationen och göra 'bra val', inte kan uppfyllas av individen på egen hand på det sätt som förväntas av myndigheter. Värst drabbas de som saknar stöttande sociala nätverk och egna resurser, såsom kvinnor och barn som varit utsatta för våld, de som har flytt från krig och förföljelse och de som har språkhinder eller begränsad arbetslivserfarenhet i Sverige. (Samzelius 2020:287)

När det gäller ekonomiskt våld visar en relativt färsk genomgång av forskningen på området att ekonomiskt våld är en form av våld som sällan uppmärksammas ur barnperspektiv (Bruno 2022). Forskningsöversikten pekar dock på att de få studier som ändå finns visar att barn inte bara drabbas indirekt av ekonomiskt våld riktat mot deras föräldrar/mammor, utan även direkt. Vidare diskuteras hur ekonomiskt våld kan vara en del av våld i ungas parrelationer – unga som fortfarande är under 18 år – och även kan vara kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck. I de studier som tas upp i forskningsöversikten återkommer hur myndigheters agerande i förhållande till frågor om föräldraskap, separationer och underhåll kan bidra till att upprätthålla ekonomiskt våld och/eller skapa ekonomisk utsatthet i synnerhet för mammor och barn till våldsutsatta mammor.

Ekonomisk utsatthet ur barns perspektiv

Vad kan då ekonomisk utsatthet innebära ur barns perspektiv? Å ena sidan pekar forskningsstudier på att föräldrar med snäv ekonomi ofta prioriterar barnens behov framför sina egna, vilket betyder att barnen kan ha en ”bättre” ekonomisk situation än familjen som helhet (Fernqvist et al. 2020). Å andra sidan har barnen ofta ”billigare, äldre, färre och trasiga” saker. De får avstå från fritidsaktiviteter och från att träffa vänner, då träffarna kan ställa krav på ekonomiska resurser som barnen inte har. Barnen kan också sakna tillgång till dator, nätuppkoppling, eller mobiltelefon, vilket undergräver inte bara deras möjligheter att fullfölja skolan, utan även deras möjligheter att bli inkluderade i olika sociala sammanhang. Också boendesituationen med trångboddhet kan göra det svårt med läsläsning eller att ta hem vänner (Fernqvist et al. 2020).

Det finns också andra aspekter av ekonomisk utsatthet som påverkar barns sociala relationer negativt (Fernqvist et al. 2020). De kläder vi bär är en statusmarkör och för barn i ekonomisk utsatthet kan en brist på ”rätt” kläder vara kopplad till exkludering från sociala sammanhang och/eller utsatthet för mobbning. Som redan påpekats kan brist på ekonomiska resurser begränsa livet med vänner för barn och unga. Även relationer i familjen kan påverkas, exempelvis av barns försök att ”tjata” för att förhandla fram mer ekonomiska resurser. Att barn har strategier för att hantera sin situation framgår tydligt av tidigare studier, och de visar också att även om barn kan försöka förhandla till sig mer resurser från sina föräldrar är många barn ”empatiska och försakande” och har också strategier för att på olika sätt dölja situationen både i familjen och inför andra. De talar inte om för sina vänner när de har födelsedag, och de pratar inte med sina föräldrar om vad de skulle behöva. I stället avläser de och försöker trösta. De kan också utveckla skuld känslor över att de kostar pengar (Fernqvist et al. 2020).

Forskningen om ekonomisk utsatthet ur barnperspektiv lyfter fram att barnens hälsa påverkas negativt och att de löper en större risk att drabbas av psykosociala problem. Även situationen i skolan påverkas negativt. Vi vet exempelvis genom forskningen att barn i familjer med återkommande behov av ekonomiskt bistånd lämnar grundskolan med mycket lägre betyg än andra barn (Fernqvist et al. 2020). Även aktiviteter i skolan som kostar pengar innebär att barnen inte kan vara med och det finns barn som beskrivit att det ibland kan vara svårt att få lärare att förstå hur knappa familjens ekonomiska resurser faktiskt är. I förhållande till skolan vill vi också lyfta fram Fernqvists intervjuer med barn som pekar på att man inte alltid pratar om fattigdom i skolan utan att barnen i stället kan framstå som ”diffust avvikande”:

I ett exempel [...] berättar tolvåriga Jessica hur hon måste avstå från att köpa en bussbiljett av ekonomiska skäl vilket kamraterna tycker är obegripligt och märkligt. I andra intervjuer återges en medvetenhet eller föreställning om risk i samband med att utebli från fikastunder och skolresor, och vad man får vara beredd på om man dyker upp i kläder som av olika anledningar bedöms vara ”fel”. Det tycks dock inte vara fattigdomen i sig som adresseras som tydligt stigmatiserande av de jämnåriga i dessa fall – vilket de fattiga barnen befarar och har en beredskap för – utan istället tolkas det som att någon är tråkig, snål eller konstig. (Fernqvist 2013:79)

Även om barnen har egna pengar köper inte alltid det de själva vill utan det familjen behöver. Forskningen pekar på barns aktörskap i att försöka hantera sin situation. Barn har strategier för att öka sitt handlingsutrymme, exempelvis genom att spara, prioritera, ägna sig åt byteshandel, försäljning av saker, lån från vänner, eller eget arbete för att hantera sin begränsade ekonomi (Fernqvist et al 2020). Barn kan också hjälpa till med familjens ekonomi. Den här frågan om barns aktörskap i förhållande till ekonomisk utsatthet återkommer vi till lite längre fram i kapitlet.

Placerade barn och knappa ekonomiska resurser

En fråga som inte berörts direkt i pilotprojektet om BRA-samtal men som vi ändå vill lyfta fram i genomgången av vad vi vet om barn och ekonomisk utsatthet är barns tillgång till ekonomiska resurser medan de är placerade i familjehem eller hem för vård och boende (HVB). Den hittills enda levnadsnivåundersökningen av denna grupp barn (Lagerlöf 2012) visade att en större andel av HVB ungdomarna än familjehemsungdomarna inte har tillgång till internet för skolarbetet i vårdmiljön. Det var också färre ungdomar i HVB än de i familjehem som har tillgång till dator, och fler ungdomar i HVB angav i sina öppna enkätsvar att de inte får använda sin mobiltelefon. Att knappa ekonomiska resurser också kan få negativa konsekvenser för sociala relationer framgår av det faktum att ungdomar i HVB har kamratkontakter i betydligt lägre utsträckning än ungdomar som bor hemma. De placerade barnen – generellt men särskilt i HVB – uppgav att de inte får bidrag till gymkort, avgift för fotboll, ridning etc, vilket påverkar deras möjligheter att delta i fritidsaktiviteter negativt. Det fanns också uppgifter om att de blir fräntagna sin mobiltelefon i samband med placeringen på HVB.

Ytterligare en studie om utsatthet för mobbning bland unga placerade på HVB visar att de unga i vissa fall kan bli utsatta på grund av deras bristande materiella resurser och okunskap bland andra unga om vad placering i vård innebär (Lagerlöf, 2018).

Sammantaget pekar dessa studier på att placerade barn, och då särskilt i HVB, får det sämre materiellt vid placering snarare än bättre, vilket borde vara det önskvärda. Även på det här området aktualiseras frågan om hur myndigheter som socialtjänsten hanterar frågor om ekonomisk utsatthet i förhållande till barn, och i vilken grad barn bemöts som subjekt och aktörer när det handlar om ekonomi. Det är en fråga vi som sagt återkommer till.

Barn med omsorgsansvar

Som framgår av rapportens inledande kapitel är utvecklingen av BRA-samtal kopplad till en politisk diskussion om och lagändringar i förhållande till situationen för barn som *anhöriga*. I den internationella litteraturen om utsatthet i barndomen fokuseras såväl barns anhängsskap som andra aspekter. Ett exempel på det senare är att det sedan ett antal år tillbaka finns en väl utvecklad diskussion internationellt om barn med omsorgsansvar – ”young carers” (Becker 2007). Barns omsorgsansvar hänger ofta ihop med en förälders missbruk, psykiska ohälsa, funktionsnedsättning eller allvarliga sjukdom. Det som gör barn med omsorgsansvar eller unga omsorgsgivare till en distinkt grupp utsatta barn är ett betydligt mer omfattande ansvar för hushållsarbete än vad andra barn och unga har. Forskarna på fältet lyfter också fram att det handlar om en brist på valmöjligheter, och även att unga omsorgsgivare hjälper till med andra saker än andra barn, som föräldrars personlig hygien och att ge känslomässigt stöd till föräldrar exempelvis, samt att barnens omsorgsgivande kan konkurrera med såväl skolarbete som kamratrelationer och fritidsaktiviteter (Warren 2007). I förhållande till ekonomisk utsatthet är det också relevant att barnen ofta tar ett övergripande ansvar för familjen inklusive för familjens ekonomi.

I Sverige uppmärksammades barn länge främst som just *anhöriga*, med utgångspunkt i deras beroendeställning visavi föräldrar. På senare år har dock barns omsorgsgivande kommit upp på agendan även här. En av de studier som genomförts visade att 7 procent av elever i årskurs nio

utför ett omfattande omsorgsarbete (Nordenfors et al. 2014). Det finns också exempel på svenska studier som undersöker både omfattningen och de negativa och positiva effekter som omsorgsgivande kan få för barn och unga (Järkestig-Berggren et al. 2018). I förhållande till temat för den här rapporten är det också relevant att studien av Järkestig-Berggren och kollegor pekar på att i vissa fall kan barn vara både utsatta för våld och agera omsorgsgivare (Järkestig-Berggren et al. 2018). Med utgångspunkt i aktuell kunskap om våldsutsatta barn kan också vissa våldsspecifika former av omsorg skisseras, exempelvis att ta hand om en fysiskt skadad förälder eller ett skadat syskon, att ge känslomässigt stöd till en traumatiserad förälder eller ett traumatiserat syskon, organisatoriskt relaterad omsorg som stöd till en förälder i kontakter med polis och socialtjänst och andra myndigheter, samt bedömning av risk och skydd i förhållande till såväl utsatta som våldsutövande föräldrar och syskon (Eriksson 2018b).

Forskningen om unga omsorgsgivare pekar också på att det är viktigt att socialsekreterare och andra professionella som möter barn med omsorgsansvar är lyhörda för att barn kan se sitt eget omsorgsgivande – inklusive de ekonomiska resurserna de tillför - som ett viktigt bidrag till familjen, och att det kan ge dem en känsla av sammanhang. Den här frågan om vilket perspektiv professionella har i mötet med barn i ekonomisk utsatthet är något vi fördjupar nedan.

Barnperspektiv och barns perspektiv i arbetet med ekonomisk utsatthet

De studier vi diskuterar ovan pekar på att barn berörs av ekonomisk utsatthet på en rad olika sätt och att ekonomisk utsatthet i barndomen kan överlappa andra typer av utsatthet, som osäkra boendeförhållanden, våld och/eller omsorgsansvar. En fråga som den här mångfacetterade bilden av barns uppväxtvillkor aktualiserar är vilket perspektiv som präglar olika myndigheters bemötande av barn i ekonomisk utsatthet. Kopplat till det är frågan i vilken grad barn blir synliga som aktörer med egna rättigheter. Tidigare forskning tyder på att barn tenderar att uppfattas som föräldrars ”försörjningsbörda”, det vill säga som objekt för föräldraskapet (Fernqvist et al. 2020). Det finns till exempel slående skillnader mellan Sverige och vissa andra länder när det gäller såväl lagstiftning som socialt arbete i förhållande till barn med omsorgsansvar. Medan unga omsorgsgivare sedan länge kan få både avlösning och i alla fall viss ekonomisk ersättning i Storbritannien (Becker 2007), omfattar stöd till ”anhöriga omsorgsgivare” i Sverige endast vuxna. I det sammanhanget tolkas inte ”anhöriga” som ”barn”. Att ersätta barn ekonomiskt finns inte heller på den politiska agendan. Lite tillspetsat kan vi uttrycka det som att barn inte ses som subjekt och aktörer när det handlar om (omsorgs)arbete och ekonomi, även om deras insatser är väl dokumenterade i forskningen.

Frågan är vad ett sådant perspektiv på barnet betyder för handläggares möten med barn i myndighetsutövning som rör ekonomi. En studie av både socialtjänstens och dåvarande länsrätternas (numera förvaltningsrätt) hantering av ärenden om ekonomiskt bistånd som genomfördes för snart 15 år sedan visade hur barn och barns perspektiv marginaliserades i den professionella praktiken (Fernqvist et al. 2008; Näsman et al. 2008). Forskarna pekade bland annat på hur biståndshandläggare i intervjuer använt uttrycket ”ofrivilliga barnsamtal” (ur handläggarperspektiv) för situationer då barn följer med föräldrar till socialtjänsten och passar på att framföra egna synpunkter. Utifrån de intervjuer som genomfördes i den studien hävdade forskarna att ett samtal om pengar, med få undantag var både ofrivilligt och oönskat från socialtjänstens sida. Möjligen kunde en förälder få stöd i att förklara familjens ekonomiska situation för en krävande tonåring (Näsman et al. 2008).

En sådan inställning hos professionella som innebär att barn varken kan eller bör vara delaktiga i frågor som rör familjens ekonomi kan vara en del av förklaringen till att det så vitt vi vet förts mycket få diskussioner om metoder för samtal med och/eller stöd direkt riktat till barn när det gäller ekonomisk utsatthet. Här är kontrasten slående, mot såväl forskning som praktik

rörande barn som anhöriga till föräldrar med beroende eller psykisk ohälsa, eller barn som upplevt våld (se Broberg et al. 2011; Eriksson et al. 2006; Eriksson med Wychichowska 2010 och nästa avsnitt).

De kontakter med praktiskt verksamma vi haft i det här pilotprojektet tyder dock på att något har hänt under de år som gått sedan Fernqvist, Näsman och von Gerber genomförde sina studier. I båda de socialtjänster som medverkat i pilotprojektet ingår införandet av BRA-samtal i ett större utvecklingsarbete för att stärka barnrättsperspektiv och barns delaktighet i socialtjänstens möte med barn i ekonomisk utsatthet. Det här arbetet med att inkludera både ett barnperspektiv – som bygger på kunskapen om vad ekonomisk utsatthet kan innebära för ett barn - och det berörda barnets perspektiv kan ses som ett uttryck för barns rättigheter. Barnkonventionen är numera lag i Sverige och konventionen omfattar barns rätt till såväl skydd och stöd/resurser, som rätt till delaktighet i alla frågor som berör barnet. Inkluderandet av barnets eget perspektiv kan också hämta stöd i såväl internationell som svensk forskning som visar att när familjen har ont om pengar är en vanlig strategi bland barn att skydda föräldrarna från kunskap om ekonomiska krav i skolan och på fritiden. Det innebär att föräldrar, hur gärna de än vill, inte kan ge en fullständig bild av barnens behov (Fernqvist et al. 2008; 2020). Därför behövs barns egna röster om sin situation.

Med sin tydliga förankring i ett aktörs- och delaktighetsperspektiv på barn kan BRA-samtal för barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden således bli en viktig pusselbit i arbetet för att inkludera inte bara ”barnperspektiv” utan även ”barnets perspektiv” på ett område där tanken om barn som subjekt och aktörer länge varit marginaliserad i den professionella praktiken.

Skyddat boende som en form av osäkra boendeförhållanden

Varje år vistas drygt 6000 barn i skyddat boende tillsammans med en förälder, i nästan samtliga fall mamma (Socialstyrelsen 2020). Sedan barn som upplever – ”bevittnar” – våld började uppmärksammas i Sverige under 1990-talet har olika typer av stöd och behandling för dessa barn både utvecklats och utvärderats i en svensk kontext (se t.ex. Broberg et al. 2011; Broberg et al. 2015; Eriksson et al. 2006; Eriksson med Wychichowska 2010). Även på skyddade boenden har barnen uppmärksammas alltmer. På många håll finns idag särskilda barnansvariga och på flera håll erbjuder skyddade boenden olika typer av insatser till barnen, liknande dem som också kan erbjudas i socialtjänstens öppenvård (t.ex. Trappan-samtal, Arnell & Ekbohm 2020).

Redan för ett par decennier sedan fanns exempel på skyddade boenden som utvecklat särskilda rutiner för att säkra barns rätt till information och stöd då de vistas i skyddat boende (se Eriksson et al. 2006). Den genomgång av situationen för barn i skyddat boende som *Utredningen om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende* (SOU 2017:112) gjorde visar dock att utvecklingen för att förbättra omhändertagandet av barn i skyddat boende går långsamt och att många barn i skyddat boende fortfarande inte får den information och det stöd som de har rätt till (se även Eriksson & Jonsson 2021).

Barns utsatthet för våld i nära relation kan ge såväl emotionella problem som beteendeproblem (Holt et al. 2008), och barn som utsätts för våld i nära relation löper högre risk att utveckla depression, PTSD och andra traumasymptom (Kitzmann et al., 2003; McCloskey & Lichter, 2003). Utredningens betänkande pekar dels på de brister som finns i samhällets insatser mer allmänt, bland annat när det gäller att säkra barns tillgång till såväl skolgång som adekvata stöd- och behandlingsinsatser. Det framgår även att det saknas insatser som har fokus på barns situation när de kommer till det skyddade boendet, respektive när de befinner sig i skyddat boende.

Behovet av stöd och delaktighet i samband med flytt till skyddat boende

I en rapport från Scottish Womens Aid med fokus på vilka behov av stöd och hjälp som våldsutsatta barn har konstaterar Stafford, Stead and Grimes (2008) att barn som utsatts för våld i nära relation kan kämpa med stor ångest och fruktan både före och i samband med en flytt till ett skyddat boende. Utsattheten påverkar även barns skolgång (se även Byrne & Taylor, 2007; Huang & Mossige, 2012). En flytt till ett skyddat boende sker ofta relativt snabbt. Barnet är i vissa fall oförberett på att lämna sitt hem och sin vardag (Stafford, Stead & Grimes, 2008). I Stafford, Stead och Grimes (2008) studie trodde vissa barn att de skulle på semester när de plötsligt reste iväg med sin mamma och de insåg först efteråt att destinationen istället var ett skyddat boende. Vass och Haj-Yahia (2021) pekar på att detta plötsliga uppbrott från en bekant vardag med vänner, fritidsaktiviteter, skola och personliga ägodelar kan skapa stor osäkerhet om framtiden hos barnet. Denna osäkerhet bottnar många gånger i brist på information. Enligt Stafford, Stead och Grimes (2008) upplevde barnen flytten som lättare i de fall den var planerad i förväg, om det nya boendet uppfattades som bättre än det boende de lämnat samt om barnen hade möjlighet att behålla kontakten med vänner och bekanta sociala sammanhang.

I en norsk studie av barn i åldern 11-17 år fann Överlien (2011) att barn som placerats i skyddade boenden med sin vårdnadshavare upplevde stora påfrestningar med att förhålla sig till stränga regler, en inaktiv vardag och störningar i skolgången. De unga berättade även att de hade svårigheter att upprätthålla kontakter med vänner. Överlien (2011) konstaterar även att medan icke våldsutsatta barn ser fram emot tilldragelser som till exempel skolavslutningar så drömmer barn och unga placerade i skyddade boenden om ett normalt vardagsliv: att få gå till skolan som vanligt, träffa sina vänner och bo i en trygg hemmiljö. Betydelsen av skolgången för barn och unga är också tydligt i rapporten från Skottland. De unga i den studien upplevde det som mycket positivt i de fall de kunde fortsätta i sin vanliga skola medan skolbyten skapade rädslor och obehag (Stafford, Stead & Grimes, 2008). Ovanstående studier understryker vikten av vardagslivet för barn som är utsatta. Dessa resultat ligger också i linje med studier av levnadsförhållanden bland placerade barn (Lagerlöf, 2012; 2016). Även om situationen för barn placerade i skyddade boenden skiljer sig något från barn placerade i familjehem och på institution, då barnen i skyddade boenden är placerade tillsammans med sin vårdnadshavare, finns det ändå många likheter när det handlar om att behöva lämna sin bekanta hemmiljö, tvingas byta skola, sakna vardagliga resurser och leva sitt liv i en institutionell miljö.

Insatser för barn i skyddat boende

Redan i slutet av 1990-talet hade skyddshemmen i Finland konstaterat att då barn som upplevt våld befinner sig i skyddat boende behövs både insatser som har fokus på våldets konsekvenser för barnet och barns psykiska hälsa (t.ex. hjälp att hantera eventuella tecken på posttraumatisk stress) och insatser inriktade på barns delaktighet och makt över sin situation medan de befinner sig i det skyddade boendet (se Eriksson et al. 2007). Motsvarande diskussion tycks dock i hög grad saknas när det gäller skyddande boenden i Sverige. Här kan man särskilt notera att ett starkt tema i rösterna från barn som redovisas i betänkandet från *Utredningen om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende* är barnens önskan om en högre grad av delaktighet vid vistelsen i skyddat boende (SOU 2017:112). Stafford, Stead och Grimes (2008) framhåller vikten av att våldsutsatta barn har möjlighet att under trygga former få samtala om sina erfarenheter och sin tillvaro men att vägen till ett samtal kan vara lång då barnen enbart vill samtala med någon de verkligen har förtroende för. I rapporten pekar de även på att stöd från personal i det skyddade boendet samt kamratrelationer barnen utvecklar med andra barn som bor på det skyddade boendet har stor betydelse för huruvida barnen känner sig säkra. Möjligheten för barn att ha en specifik person på det skyddade boendet som fokuserade speciellt på deras behov av stöd hjälpte

barnen att börja sätta ord på hur de upplevde sin tillvaro (Stafford, Stead & Grimes, 2008). Sammantaget pekar alltså forskning inom området på behovet av att stärka barns delaktighet i sina egna liv och att det är betydelsefullt att barn i skyddat boende ges möjlighet att ge sitt eget perspektiv på sin situation och sina behov.

En av tankarna med implementeringen av BRA-samtal för barn i osäkra boendeförhållanden och då specifikt i detta fall för barn i skyddade boenden är att modellen skulle kunna bidra till att flytta fram positionerna för barn i skyddat boende avsevärt och ge professionella stöd i hur de kan gå till väga för att uppmärksamma barns rätt till information, råd och stöd för att genom det stärka barns delaktighet. I och med BRA-samtalens fokus på barns rätt till information och delaktighet kan BRA-samtal tänkas bidra till att lyfta fram de våldsutsatta barns vardagsliv och behov mer än vad som tidigare gjorts.

Med utgångspunkt både i befintlig kunskap om barns situation i skyddade boenden och tidigare studier av BRA-samtal är det rimligt att tänka att den anpassade version av BRA-samtal som sätter fokus på just boendsituationen i det skyddade boendet har potential att vara ett viktigt första steg både för att stärka delaktighet och i att kartlägga barns behov av information och stöd med anledning av att de befinner sig i skyddat boende, vilket – tillsammans med annan information om barnet – kan ge underlag för personalen att hänvisa vidare till adekvata insatser. BRA-samtal skulle alltså både kunna stärka barns delaktighet och kunna bidra till att utveckla insatskedjan för barn som upplever våld/i skyddat boende. För att kunna avgöra om, och under vilka förutsättningar BRA-samtal fungerar som det är tänkt också för målgruppen barn i skyddat boende behövs dock närmare studier, som den föreliggande studien.

3. Pilotstudien

Som nämns i rapportens inledning var det ett önskemål från Stiftelsen Allmänna Barnhuset att forskare skulle följa arbete med att anpassa BRA-samtal till nya målgrupper. Visserligen är gruppen ”anhöriga barn” bred och kan innehålla barn med många olika typer av anhörigskap, men när målgruppen för modellen vidgas blir det angeläget att undersöka hur BRA-samtal fungerar i praktiken för andra målgrupper än de som modellen ursprungligen utvecklades för. Det var mot den bakgrunden som studien som redovisas i den här rapporten tillkom, och den har genomförts med finansiering från Stiftelsen Stockholmsfonden. Forskningsprojektet kan definieras som ett pilotprojekt, det vill säga som ett första steg i utvecklingen av kunskap om hur BRA-samtal riktade till barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden fungerar.

Pilotprojektet inleddes 2019 och slutfördes 2022. Tidsperioden betyder att studien pågått parallellt med Covid-19 pandemin, vilket påverkat genomförandet. En konsekvens av pandemin var att implementeringen av BRA-samtal i myndighetsutövande socialtjänst fördröjdes, och det blev nödvändigt att utvidga både målgruppen för insatsen – och därmed för studien – och att inkludera ytterligare en socialtjänst i studien. Hur studien lagts upp och genomförts beskrivs närmare i det här kapitlet.

Syfte och frågeställningar

Pilotstudiens syfte var att undersöka användning och genomförbarhet av BRA-samtal i samtal med barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden inklusive skyddat boende.

Följande frågeställningar skulle besvaras:

1. Hur fungerar användningen av arbetsmaterialet i förhållande till barns situation när de lever med i ekonomisk utsatthet och/eller osäkra boendeförhållanden inklusive skyddat boende?
2. Hur fungerar användningen av arbetsmaterialet i förhållande till barnens delaktighet?
3. Vilken återkoppling ger barnen om hur BRA-samtal fungerat för dem?
4. Uppfattar samtalsledarna som samtalar med barn i ekonomisk utsatthet och/eller osäkra boendeförhållanden inklusive skyddat boende att BRA-modellen är lämplig, välfungerande, och ”realistisk” i förhållande till deras uppdrag, målgrupp och organisation?

Medverkande verksamheter

Socialtjänst

Den första impulsen till att inkludera barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden i målgruppen för BRA-samtal kom från en socialtjänst där det pågick ett projekt med fokus på barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden. Med osäkra boendeförhållanden avsågs barnfamiljer som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor med något stadigvarande andrahands- eller inneboendekontrakt och därför är hänvisade till tillfälliga boendalternativ. En central tanke med projektet var att göra barns röst hörda. Det fanns vid den här socialtjänsten en ambition att

vid en akut situation ta särskild hänsyn till barnen, se över boendialternativen och välja det mest lämpade även om det innebär en högre kostnad. Handläggare till familjerna skulle dokumentera barnkonsekvensanalyser vid exempelvis flytt till annat boende. Kompensatoriska åtgärder skulle erbjudas och barnens röster skulle bli hörda genom samtal. Utgångspunkten var att barnen har rätt att få information om sin situation. Det var inom den ramen BRA-samtal skulle erbjudas barnen.

Under 2018 utbildades socialtjänstens personal i modellen av Stiftelsen Allmänna Barnhuset, och barn erbjöds BRA-samtal under 2018 och 2019. När pilotstudien av BRA-samtal skulle dra igång under hösten 2019 hade dock de ekonomiska förutsättningarna för utvecklingsarbetet i socialtjänsten förändrats till att bli mer begränsade. Kort därefter startade också Covid-19 pandemin. Pandemin fick som konsekvens att arbetet med att erbjuda BRA-samtal fick pausas, och någon datainsamling i pilotstudien var inte aktuell. Arbetet med att erbjuda BRA-samtal startade igen under 2021. Under tiden däremellan höll både Åsa Lundström Mattsson från Stiftelsen Allmänna Barnhuset och vi forskare kontakt med verksamheten, för att upprätthålla motivationen i verksamheten att delta i studien, och för att hitta vägar att genomföra den. Ett viktigt steg var att utvidga målgruppen för insatsen från den ursprungliga till att omfatta barn i ekonomisk utsatthet mer allmänt, inklusive osäkra boendeförhållanden. Tanken var att insatsen på det sättet skulle nå fler barn. Datainsamlingen i verksamheten pågick under 2021 och 2022.

Som framgår av kapitel 4 om genomförbarhet i myndighetsutövande socialtjänst visade det sig finnas stora svårigheter förknippade med att få till stånd BRA-samtal i den kontexten, trots den utvidgade målgruppen för insatsen. För att säkra ett empiriskt underlag till forskningsstudien inkluderades därför ytterligare en socialtjänst. I texten som följer omnämns den ursprungliga medverkande socialtjänsten ”socialtjänst P” som i ”Initiativtagaren” och den som tillkom senare ”socialtjänst P” som i ”Piloten”.

I socialtjänst P hade det pågått ett utvecklingsarbete runt barnrättsperspektiv under en period innan verksamheten inkluderades i studien. En av medarbetarna som gått utbildning i BRA-samtal tog initiativ till att verksamheten skulle börja erbjuda BRA-samtal som en del av barnrättsarbetet. Ytterligare personal genomgick utbildning i modellen under våren 2022 och datainsamlingen i den här verksamheten pågick under hösten 2022.

Sammantaget kan båda medverkande socialtjänster beskrivas som att det fanns en beredskap i organisationen för att påbörja ett utvecklingsarbete kring insatser för barn med fokus på delaktighet. Det har också under hela projektperioden funnits personer i organisationen som haft ett stort engagemang, varit pådrivande och bidragit till att upprätthålla arbetet. Samtidigt har det funnits viktiga skillnader mellan socialtjänsterna i hur BRA-samtal integrerats i den befintliga organisationen och hur etablerade rutiner anpassats för att möjliggöra BRA-samtal. Dessa skillnader diskuteras mer ingående i kapitel 4. Hösten 2022 genomfördes gruppintervjuer med personal och chefer i båda socialtjänsterna om hur BRA-samtal integrerats i verksamheten, och om erfarenheter av att genomföra BRA-samtal med barn i ekonomisk utsatthet och/eller osäkra boendeförhållanden.

Skyddat boende

Inom ramen för ett samarbete mellan Rädda Barnens Centrum för stöd och behandling och skyddade boenden runt om i landet prövades BRA-samtal för barn i osäkra boendeförhållanden i verksamheten för barn vid ett skyddat boende under perioden 2019-2021. Det är detta skyddade boende som medverkat i pilotstudien. Inom ramen för EU-projektet ”Efter våldet” har den anpassade modellen av BRA-samtal för barn i skyddat boende senare spridits till fler skyddade

boenden under 2021 och 2022.³ Dessa har dock inte medverkat i det pilotprojekt som redovisas här.

Personal vid Rädda Barnens Centrum för stöd och behandling respektive vid det skyddade boendet gick utbildningen i BRA-samtal under hösten 2019 och våren 2020. I anslutning till det inleddes datainsamlingen i studien. Datainsamlingen vid det skyddade boendet pågick under 2020 och 2021. Under den period som pilotstudien genomfördes i verksamheten träffade personalen vid det skyddade boendet regelbundet en kontaktperson från Rädda Barnen, och forskargruppen stämde löpande av med kontaktpersonen hur läget var, och om det finns frågor att reda ut som rörde datainsamlingen. Då kontaktpersonen från Rädda Barnen följde arbetet med att implementera BRA-samtal respektive genomföra datainsamlingen tillfrågades hen om att bli intervjuad om erfarenheterna från detta arbete med att följa verksamheten. Intervjuer med samtalsledare respektive kontaktperson genomfördes i två omgångar, dels tidigt i processen med att komma igång med BRA-samtal och datainsamlingen i projektet (våren 2020), dels då samtalsledarna hunnit få större erfarenhet av att använda modellen (våren 2021).

Covid-19 pandemin pågick parallellt med datainsamlingen i det skyddade boendet och pandemin påverkade arbetet vid det skyddade boendet. Den innebar exempelvis att möten och intervjuer fick genomföras digitalt. Under datainsamlingsperioden var också beläggningen på det skyddade boendet lägre än under tidigare perioder. Det är dock oklart i vilken mån detta varit en konsekvens av pandemin, eller om det handlar om en mer långsiktig tendens inom socialtjänsten att hålla nere både antalet placeringar och längden på placeringarna i skyddat boende. Oavsett skälen har den lägre beläggningsgraden betytt att det funnits färre barn i rätt åldersgrupp för BRA-samtal, varför datainsamlingen sträcktes ut till mitten av juni 2021. Dessa utmaningar till trots var det dock möjligt att genomföra i alla fall delar av den planerade datainsamlingen i det skyddade boendet, trots pågående pandemi.

Empiriskt underlag

Pilotstudien bygger på metodtriangulering där information om användning och genomförbarhet av BRA-samtal inhämtats från flera källor. Konkret betyder det att studien genomförts genom en kombination av metoder som använts i tidigare studier av BRA-samtal (Eriksson 2014; Eriksson 2018). Tanken var att tre olika typer av dataset skulle samlas in. Dessa tre dataset var 1) ljudinspelningar av BRA-samtal med barn, 2) ljudinspelningar av återkopplingssamtal mellan samtalsledare och barn om barnens synpunkter eller åsikter om BRA-samtalen, samt 3) tematiskt strukturerade gruppintervjuer med samtalsledare. Under tiden för datainsamlingen på det skyddade boendet stod det klart att återkopplingssamtal mellan samtalsledare och barn var svåra att genomföra. Då placeringarna i det skyddade boendet ofta kan vara korta och återkopplingssamtalen var tänkta att ske en tid efter genomförda BRA-samtal visade det sig inte möjligt för personalen att genomföra återkopplingssamtalen. Tanken var även att grundläggande data om de barn och föräldrar som erbjudits BRA-samtal, den insats som de faktiskt erhållit, samt annan relevant information (erbjudanden om fortsatt stöd, hänvisningar till andra verksamheter och liknande) skulle inhämtas av en kontaktperson inom medverkande verksamheter med hjälp av strukturerade formulär. Detta visade sig inte heller vara görbart för personalen vid det skyddade boendet vilket betyder att insamlingen av vissa basdata har begränsats till enbart de barn som ingår i forskningsstudien.

I myndighetsutövande socialtjänst pausades erbjudandet om BRA-samtal under pandemins första år, varför någon datainsamling i en forskningsstudie överhuvudtaget inte var möjlig förrän

---

³ Se [Efter våldet - Rättigheter för barn i skyddat boende - Linköpings universitet \(liu.se\)](#) [2023 02 03]

under 2021. Då arbetet sattes igång igen visade det sig vara väldigt svårt att nå barn med erbjudandet, vilket diskuteras mer ingående i kapitel 4. I en av de medverkande myndighetsutövande socialtjänsterna genomfördes ett antal BRA-samtal innan pilotstudien inleddes, men under studien genomfördes BRA-samtal endast i ett ärende. I den andra socialtjänstens genomfördes ett par BRA-samtal under pilotstudien. Detta arbete resulterade dock inte i några ljudinspelade samtal.

Detta betyder att det empiriska underlaget för de analyser som presenteras i rapporten består av:

- Ljudinspelningar av BRA-samtal i skyddat boende;
- Tematiskt strukturerade gruppintervjuer med samtalsledare i myndighetsutövande socialtjänst respektive skyddat boende;
- Tematiskt strukturerade gruppintervjuer med chefer och utvecklingsledare i myndighetsutövande socialtjänst samt Rädda Barnens kontaktperson för det skyddade boendet.

Urval

Studiens urval av intervjupersoner (samtalsledare respektive chefer, utvecklingsledare och kontaktperson) och ljudinspelade samtal (samtalsledare och barn) har skett genom de verksamheter som Stiftelsen Allmänna Barnhuset utbildat och som uttalat använder sig av den anpassade versionen av modellen, det vill säga BRA-samtal för barn i ekonomisk utsatthet och/eller osäkra boendeförhållanden inklusive skyddat boende.

I de fall där det varit aktuellt med individuella samtal med barnet (barnet är i rätt åldersgrupp och inget talar för att det är olämpligt med BRA-samtal) har barn och vårdnadshavare tillfrågats om deltagande i studien. Barnens deltagande i studien bygger på samtycke från både vårdnadshavare och barn.

Urvalet av intervjupersoner för intervjuerna med samtalsledare och nyckelpersoner i medverkande organisationer har bestått av de i personalen som arbetat med samtalen och/eller med att implementera samtalen i verksamheten. I socialtjänst Initiativtagaren handlar det om ansvariga chefer, verksamhetsutvecklare och utförare (samtalsledare), i socialtjänst Piloten om socialsekreterare (samtalsledare) inklusive gruppleddare/chef. I det skyddade boendet handlar det om delar av personalgruppen (barnteamet) samt kontaktperson från Rädda Barnen. Även intervjuerna med professionella bygger på frivillighet och samtycke.

Ljudinspelningar

Som framgår ovan har BRA-samtal dokumenterats genom ljudinspelningar endast vid skyddat boende. Efter en introduktionsperiod då personalen först prövat att använda modellen har personal vid det skyddade boendet spelat in sina BRA-samtal med barn i fall där barnens vårdnadshavare och barnen samtyckt till deltagande i studien. I de fall där det varit lämpligt att erbjuda ett barn BRA-samtal vid det skyddade boendet har vårdnadshavare informerats muntligt och skriftligt av det skyddade boendets personal om studiens syfte och om hur datainsamlingen går till, om vad det innebär att medverka samt om vad som kommer att hända med materialet. Denna information har inkluderat information om informanternas rättigheter, som att det är helt frivilligt att delta, att de kan avbryta sin medverkan i studien utan att det påverkar möjligheterna att få en insats, att de har rätt att vara anonyma, samt hur personuppgifter hanteras och vem som är ansvarig för detta. När det gäller barnen har först vårdnadshavare informerats och efter att dessa givit sitt samtycke informerades barnen på ett sätt som är anpassat till dem, så att de i sin tur kunde lämna informativt samtycke.

Detta dataset består av ljudinspelningar som två av personalen har gjort, med totalt fem barn, två flickor och tre pojkar i åldrarna sju till tio år. Samtliga barn har minst en förälder född utanför Sverige (i några fall finns ingen information om pappornas födelseland). För fyra av barnen finns ljudinspelningar från två samtal (samtal om stöd respektive samtal om information), och för ett barn finns ett samtal inspelat (samtal om information). Samtalen är relativt korta, mellan drygt sex och knappt 24 minuter. Totalt handlar det om inspelad samtalstid på två timmar och nio minuter.

Personalen i det skyddade boendet har uppskattat att de fram till dess att datainsamlingen avslutades genomfört BRA-samtal med runt 20 barn och de ljudinspelade samtalen representerar alltså en mindre andel av de samtal som genomförts vid det skyddade boendet under datainsamlingsperioden. Personalen beskrev att de mött barn från sju år och upp till tonåringar, men det finns endast ljudinspelningar med barn upp till tio år. De äldre barn som fått BRA-samtal i skyddat boende finns alltså inte representerade i det ljudinspelade materialet.

Ljudinspelningarna har analyserats med utgångspunkt i teori om barns delaktighet (Eriksson & Näsman 2011; Hart 1992) och med hjälp av konversationsanalytiska redskap, i linje med den typ av analyser som tidigare genomförts av ljudinspelade BRA-samtal (Eriksson 2018. Se även Fängström et al. 2017; Iversen 2013). I föreliggande rapport presenteras resultat från dessa analyser som handlar om hur samtalens planerade funktioner stämmer med hur de fungerade i praktiken (frågeställning 1), samt om hur samtalen möjliggör och förhindrar barn delaktighet (frågeställning 2).

Intervjuer med samtalsledare, kontaktperson, chefer och utvecklingsledare

I syfte att samla ihop erfarenheterna från socialtjänst I och socialtjänst P genomfördes i slutet av 2022 totalt tre gruppintervjuer. Två gruppintervjuer genomfördes i socialtjänst I, en med chefer och utvecklingsledare (5 kvinnor) och en med samtalsledare (4 kvinnor). I socialtjänst P genomfördes en gruppintervju med de samtalsledare som ingick i gruppen som prövade att införa BRA-samtal i verksamheten (4 kvinnor och 1 man).

Under perioden för datainsamlingen på det skyddade boendet har som sagt två gruppintervjuer med samtalsledare genomförts. Vid gruppintervjuerna deltog vid första tillfället tre personal ur barnteamet/samtalsledare i BRA-samtal och vid andra tillfället deltog två (de två deltog även vid den första intervjun). Utöver gruppintervjuerna med samtalsledarna på det skyddade boendet har som sagt även kontaktpersonen från Rädda Barnen intervjuats vid två tillfällen. Vi uppfattade det som värdefullt för studien att inkludera även kontaktpersonens perspektiv på hur den anpassade modellen av BRA-samtal implementerats i kontexten skyddat boende.

Inför samtliga gruppintervjuer vi genomfört har intervjupersonerna informerats muntligt och skriftligt om studien och om deras rättigheter som forskningspersoner, som att det är helt frivilligt att delta, att de kan avbryta sin medverkan, att de har rätt att vara anonyma, samt hur personuppgifter hanteras och vem som är ansvarig för detta. De fick ta individuell ställning till sin medverkan.

Samtliga intervjuer genomfördes som tematiskt strukturerade intervjuer och de flesta via mötesverktyget Teams (en gruppintervju genomfördes på plats i verksamheten). Intervjuerna ljudinspelades och transkriberades. I fokus för intervjuerna och analyserna av dem stod frågor om i vilken grad samtalsledarna, chefer och utvecklingsledare respektive kontaktpersonen uppfattar att BRA-samtal för barn i osäkra boendeförhållanden är lämplig, välfungerande, och ”realistisk” i förhållande till uppdraget, målgruppen och organisationen, samt om det finns eventuella behov av ytterligare anpassning till olika grupper barn (frågeställning 4).

Tidigare forskning om införandet eller implementeringen av nya metoder i hälso- och sjukvård eller socialtjänst visar att implementeringen påverkas av en rad olika faktorer inom och

utanför organisationen (Aarons, Hurlburt & Horwitz 2011, Aarons, Sommerfeld & Willging 2011). Vidare verkar själva implementeringsprocessen vara lika viktig som den specifika modell eller metod som införs (Kimberly & Cook 2008). Av forskningen framgår att det behövs en viss beredskap på både individuell och organisatorisk nivå för att det ska gå att skapa förändring (Socialstyrelsen 2013). Det kan behövas både upplevda behov av och krav på förändring (Simpson 2002).

Pilotstudien har bland annat undersökt aspekter på individuell nivå som kan ha betydelse för implementeringen av ett nytt arbetssätt. Några av de hinder för att införa nya arbetssätt som tidigare forskning pekat ut är, förutom organisatorisk instabilitet och begränsade resurser, svårigheter att lära sig och förstå den nya metoden (Glasgow & Emmons 2007). Andra möjliga hinder kan vara användarnas bristande tilltro till metoden och misstro mot metoder som upplevs komma påtvingade ”uppifrån” (Addis 2002), vilket kan ha varit en risk i den mån chefer och personal haft olika syn på behovet av nya metoder (vilket vi inte undersökt mer ingående innan projektstart). För att implementeringen av en ny metod ska vara framgångsrik är också individernas motivation för att använda den nya metoden viktig (Aarons & Palinkas 2007).

När det gäller användning och genomförbarhet visar alltså tidigare forskning att det finns en rad faktorer som är av betydelse för införandet av nya metoder och arbetssätt i befintliga verksamheter, som motivation till förändring, resurser, personalens egenskaper och förmågor, och organisationsklimat (se även Broberg et al. 2015). I föreliggande studie ligger fokus i analysen av genomförbarhet på samtalsledarnas acceptans av arbetssättet, på den praktiska genomförbarheten inom ramarna för ordinarie verksamhet, samt eventuella anpassningsbehov till olika grupper inom målgruppen ”barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden”. Intervjuerna har analyserats med utgångspunkt i dessa tre centrala begrepp hämtade från implementeringsforskningen: acceptans, genomförbarhet och anpassningsbehov. I anslutning till dessa övergripande teman har vi formulerat underteman för att tydliggöra specifika aspekter av implementeringsförutsättningarna. Gällande implementeringen inom den myndighetsutövande socialtjänstens arbete kretsar stora delar av resultatdiskussionen kring vad vi valt att kalla ”upplevelsen av motstånd” men vi beskriver även erfarenheter av att använda modellen, tillvägagångssätten för rekrytering av deltagande barn samt vad våra informanter har identifierat som nödvändiga förutsättningar för att implementera modellen i myndighetsutövande socialtjänst.

Forskningsetiska överväganden

Vid inledningen av studien skickades en ansökan om etikprövning till Etikprövningsmyndigheten som godkände ansökan (Dnr 2019-04336). Socialtjänstens utvidgning av målgruppen för BRA-samtal till att även omfatta barn i ekonomisk utsatthet mer generellt innebar en revidering av studiens målgrupp och syftet med studien till att omfatta denna utvidgade målgrupp. Med anledning av detta samt mot bakgrund av inkluderingen av ytterligare en socialtjänst skickades en ändringsansökan till Etikprövningsmyndigheten som godkände ansökan (Dnr. 2022-03744-02).

Studien är kopplad till myndighetsutövning inom ramen för socialtjänsten liksom skyddsinsatser med koppling till socialtjänsten och verksamheternas personal har agerat kontaktpersoner för barn och föräldrar/vårdnadshavare. Det finns därför en risk att vårdnadshavare och barn uppfattat det som att studien ligger i förlängningen av socialtjänstens myndighetsutövning. Därmed har det varit en grannlaga uppgift att få vårdnadshavare och barn att känna att de har en reell möjlighet att tacka nej till medverkan i studien om de inte vill delta. Vår utgångspunkt är att samtycke är en pågående process och de personer som arbetar med information och samtycke har blivit instruerade både om att vara mycket tydliga i sin muntliga

presentation om att forskargruppen arbetar helt separat från och oberoende av verksamheten, och om att löpande påminna om att det är frivilligt att delta. En del av de vårdnadshavare och barn som tillfrågats om medverkan i studien har tackat nej, även om de tackat ja till själva samtalen, vilket tyder på att informationen om att det är frivilligt att delta i studien varit tydlig nog.

Det kan naturligtvis innebära en påfrestning för barn att samtala om sin livssituation och stödbehov i BRA-samtal. När det gäller skyddat boende har samtal om livssituation och stödbehov sedan länge förts oavsett BRA-samtal som metod och oavsett om studien pågått eller inte. I det sammanhanget visade sig det planerade tillägget till insatsen, samtalsledarnas återkopplingsamtal med barnen efter avslutade BRA-samtal, i praktiken inte möjligt att genomföra. Frågan om extra belastning på grund av studien har därmed inte varit aktuell. I fallet myndighetsutövande socialtjänst har BRA-samtal utgjort ett ytterligare erbjudande utöver vad som tidigare varit ”standardpraktik”. Detta erbjudande har dock introducerats som ett led i ett stärkt barnperspektiv i arbetet med ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden, ett arbete som inletts oavsett om studien skulle genomföras eller inte. På så sätt har inte studien tillfört några ytterligare moment. Inte heller här har återkopplingsamtal varit aktuella.

Vad som varit aktuellt som en möjlig extra belastning är ljudinspelning av BRA-samtalen, vilka skulle kunna upplevas som ett integritetsintrång. För att undvika detta har samtliga deltagare - barn som vuxna - påmint om att det är helt frivilligt att delta, att deras medverkan i studien inte på något sätt påverkar möjligheterna att få insatsen BRA-samtal och att ljudinspelningen när som helst kan avbrytas.

Alla nödvändiga mått och steg har vidtagits för att se till att uppgifter om enskilda deltagare stannar i en mycket begränsad krets, vilken utgörs av de personer som ansvarat för datainsamlingen och forskarteamet. Det oidentifierade materialet förvaras så att ingen obehörig har tillgång till det. Intervjuer och BRA-samtal redovisas endast i utdrag och i anonymiserad form. Det gäller såväl denna rapport som framtida vetenskapliga publikationer av studien och dess resultat.

4. Genomförbarhet i myndighetsutövande socialtjänst

Det här kapitlet redovisar resultaten från implementeringen av BRA-samtal i myndighetsutövande socialtjänst. I redovisningen nedan väljer vi inledningsvis att redovisa vad som framkommit i socialtjänst I och socialtjänst P separat för att i kapitel 6 sammanföra de respektive enheternas erfarenheter och även relatera dessa till erfarenheterna av implementeringen i skyddade boenden. Medan socialtjänst I har arbetat med modellen under en period som – om än med vissa avbrott - sträcker sig över fem år, har arbetet i socialtjänst P pågått under ungefär ett års tid. Ytterligare ett skäl till att vi väljer att redovisa erfarenheterna separat är att de två olika verksamheterna har valt att organisera erbjudandet av BRA-samtal på något skilda sätt, vilket haft viss betydelse för de lärdomar man kan dra om förutsättningar för att införa och använda BRA-samtal i arbetet med ekonomisk utsatthet inklusive osäkra boendeförhållanden.

“Initiativtagaren” - Socialtjänst I

Som tidigare nämnts inledde Socialtjänst I arbetet med BRA-samtal för barn i osäkra boendeförhållanden inom ramen för pilotstudien för ungefär tre år sedan. Processen med implementeringen har dock under vägen mött ett antal hinder specifikt relaterade till Covid-19 pandemin som bland annat ledde till att många inarbetade arbetssätt i verksamheten fick förändras. Dessa förändringar förhindrade då bland annat samtalsledarna att göra planerade hembesök och i samband med dessa rekrytera och genomföra tänkta samtal med barn. I och med att socialtjänst I varit involverad i projekt rörande BRA-samtal sedan 2018 har de intervjuade samtalsledarna enligt sin egen uppskattning tidigare genomfört ett 30-tal BRA-samtal. I intervjun talade de både om sina erfarenheter från det ursprungliga projektet som var upprinnelsen till den här studien, och från samtal som genomförts under den tid som pilotprojektet pågått.

Acceptans

Det framträder tydligt att det finns en hög grad av acceptans för modellen och intresse hos informanterna att genomföra BRA-samtal. De förmedlar en tilltro till modellen. Det finns dock även, kanske utifrån den starka tilltron till modellen, en viss besvikelse bland samtalsledarna över att de inte kunnat genomföra samtal i den utsträckning de önskat.

Jag har ju faktiskt inte varit med och fått till samtal, vi har ju varit och informerat, kommit så långt så att vi har fått till de här informationssamtalen. Men något regelrätt BRA-samtal med barn i den här målgruppen har jag faktiskt inte haft. (samtalsledare, Socialtjänst I)

Två av samtalsledarna berättade att de i samband med ett hembesök under pilotprojektet hade ett samtal med tre syskon tillsammans och att de i det samtalet, även om det var under speciella förutsättningar, kunde identifiera nyttan med att låta barnen komma till tals. Den ena samtalsledaren förmedlade:

Vi hade ett samtal med tre syskon som valde att vara tillsammans alla tre... och om det kan jag tycka, de hade ju frågor som vi sen fick ta reda på svaren på, dom hade frågor om ekonomiskt bistånd och om bostaden och ja varför det var som det var (samtalsledare, Socialtjänst I)

Samtalsledarnas beskrivningar av sina tidigare erfarenheter av att arbeta med modellen visar också att det finns en tydligt positiv inställning bland samtalsledarna för BRA-samtal som modell:

Intervjuare: I det tidigare projektet hade ni ganska många samtal, hur var det där?

Samtalsledare: Jag tyckte det kändes som positivt, barnen var positiva och generellt tycker om och prata och beskriva hur de hade det och ställa frågor...många tyckte att de fick en stund att någon lyssnade på dem.

När det gäller acceptans är det särskilt de delar av modellen som innebär individuella samtal med barn som framhålls av informanterna. Det moment som innebär uppföljning med barn och förälder tillsammans omtalas inte som lika angeläget. Uppföljningen framställs snarare som att den i många fall inte fyller en funktion. För den delen av modellen tycks acceptansen vara lägre.

Praktisk genomförbarhet

Resultaten i Socialtjänst I som berör den praktiska genomförbarheten har vi valt att presentera utifrån teman rekrytering av barn, upplevelser av att använda modellen samt upplevelsen av motstånd.

Under hela den period som arbetet med BRA-samtal vilade på grund av pandemin hade chefer och utvecklingsledare regelbunden kontakt både med Åsa Lundström Mattsson från Stiftelsen Allmänna Barnhuset och med oss forskare. Dessa möten handlade till en början främst om anpassningar av arbetsmaterialet i BRA-samtal till målgruppen barn i osäkra boendeförhållanden (och senare till ekonomisk utsatthet) men så småningom kom mötena att mer handla om hur erbjudandet om BRA-samtal skulle implementeras i organisationen. Inför återstarten av arbetet med att erbjuda BRA-samtal, under våren 2021, arrangerade också socialtjänsten, med stöd av Stiftelsen Allmänna Barnhuset och oss forskare, en digital konferens om barn i ekonomisk utsatthet. Konferensen var riktad till en bred grupp av handläggare och utförare i den egna socialtjänsten. Tanken var att synliggöra målgruppen för BRA-samtalen, väcka intresse för arbetet och även informera om BRA-samtal så att det fanns en kännedom om arbetet och modellen brett i den egna organisationen.

Som nämndes ovan blev utfallet under pilotprojektet ett samtal i socialtjänst I, men i anslutning till detta genomförda samtal framkom under intervjun flertalet viktiga aspekter kopplade till hur socialtjänst I valt att organisera samtalen samt rekryteringen av barn för BRA-samtal som vi anser viktiga att diskutera. I socialtjänst I lämnade socialsekreterarna/ handläggarna som arbetade med ekonomiskt bistånd erbjudandet om samtal till familjerna. I de fall familjerna ställde sig positiva till samtal var sedan tanken att någon i gruppen av samtalsledare skulle genomföra själva BRA-samtalen med barnen. Dessa samtalsledare var alltså inte anställda på samma enhet som handläggarna av ekonomiskt bistånd utan arbetade inom andra verksamheter i socialtjänst I. De hade dock alla gemensamt att de hade en god erfarenhet av att samtala med barn.

I vår intervju med samtalsledarna framkom vissa utmaningar i samarbetet med enheten för ekonomi och arbete vilken hanterar ekonomiskt bistånd. Bland annat handlade det om samtalsledarnas upplevelser av personalförändringar och hög arbetsbelastning på enheten för ekonomi och arbete. En av samtalsledarna beskrev det på följande sätt:

Det har ju varit en lång process och den information socialsekreterare på ekonomi och arbete fick i början kanske inte är så aktuell ett år senare eller två år senare eller ännu längre tid och många har bytts. (samtalsledare, socialtjänst I)

En av de andra samtalsledarna fortsatte på samma tema och funderar över om en annan strategi än att gå genom enheten för ekonomi och arbete hade fungerat bättre, med tanke på handläggarnas arbetsbelastning och vikten av barn och familjer ska känna sig trygga:

De har ju haft en tuff situation där vad jag förstår, jag har fått känslan av att dom har varit som ”äh det här också, det här projektet också”...så här i efterhand nu, när jag tänker på det så tänker jag att det var helt galet att vi gick

via ekonomi, vi skulle inte ha tagit familjer från dem för det gjorde ju bara att det blev svårare... Från början hade vi ju det här att det skulle vara familjer från osäkra boendeförhållanden men sen töjde man ju på det för att man ville få till och då tänker jag att vi hade familjer som vi känner så hade varit lättare att få och nappa eftersom de känner oss och är trygga med oss och inte tror att barnen ska bli kidnappade av socialtjänsten. (samtalsledare, socialtjänst I)

Det visade sig att denna väg för rekrytering av barn till BRA-samtal inte var framkomlig i praktiken. Barnen rekryterades utifrån tanken att det var barn i familjer med långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd – över 10 månader – som skulle erbjudas BRA-samtal. Detta mot bakgrund av kunskapen om de påfrestningar långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd innebär för alla i familjen och då inte minst barnen (se kapitel 2). Tanken var vällovlig men fungerade inte i praktiken. Under den period som datainsamlingen pågick lyckades man ge information om BRA-samtal till samtliga familjer som passade in i målgruppen och som var aktuella i socialtjänsten – vilket är imponerande och en viktig förutsättning för att kunna erbjuda BRA-samtal till barnen. Dessa kontakt- och rekryteringsförsök resulterade dock inte i några samtal.

Vi nämnde under rubriken acceptans att samtalsledarna i de tidigare samtal de haft, under perioden när BRA-samtal var inriktade enbart på barn i osäkra boendeförhållanden, att de uppfattade att barnen var positiva till samtalen. Samtalsledarna i socialtjänst I bedömde att modellen går att använda i den tänkta målgruppen. De stora utmaningarna som samtalsledarna beskrev tenderar snarare ligga i frågor kring hur, och av vem familjer ska tillfrågas och hur barn rekryteras. I samtalet framkom bland annat tankar om att det kan vara en god utgångspunkt att samtalsledaren är en person som inte är knuten till myndighetsutövningen utifrån att det då blir mer möjligt för barnet att sätta tydliga ord på sina funderingar. Samtalsledarna beskrev till exempel hur barnen kunde ha funderingar kring det strikta regelverk som ekonomiskt bistånd kringgärdas av. En samtalsledare berättade:

Det kan vara lättare att ställa frågor till någon som man inte ifrågasätter. Som: ”varför måste min pappa alltid redovisa vilka jobb han har sökt, de litat ju inte på honom?” ...det är ju liksom hela grunden, ”litat de inte på honom?” (samtalsledare, socialtjänst I)

Samtalsledaren påpekade även att barnen de mötte i det tidigare projektet tillhörde i mångt och mycket samma målgrupp som de under det innevarande projekt försökt få kontakt med för samtal. Samtalsledaren beskrev vidare:

I de samtalen fick vi ju verkligen höra hur det var för barnen att de hade det så tufft ekonomiskt för de var ju dom som inte hade råd att köpa fotboll och hur det var att sova så packat på golvet och med tonåringarna där som ville ta hem kompisar och det är ju sådant som är i den gruppen som vi skulle ha träffat barnen nu, det är ju samma grupp. Det är mycket jobbigt som man får höra som man inte kan påverka som jag tror att det betyder något för dem att kunna säga det. (samtalsledare, socialtjänst I)

För målgruppen barn i osäkra boendeförhållanden har en anpassning gjorts av den ena cirkeln i arbetsmaterialet som hör ihop med BRA-samtal där boendet och bostad har fått en framträdande del. Samtalsledarna anser att anpassningen är bra men betonar samtidigt att även om målgruppen valts på grund av det osäkra boendeförhållandet är det inte givet att det är det som är i fokus för barnens tankar och funderingar och att en vaksamhet hos samtalsledaren behövs när det gäller samtalets fokus. Det centrala blir att följa barnet i samtalet.

Intervjuare: Med anpassningen av den andra cirkeln för den här målgruppen så funkar det att prata med barn på det här sättet?

Samtalsledare: Ja, man försöker förklara innan att man vill kolla av alla delar i livet, om de har någon fråga eller fundering så när vi visar den så känns det som det är ganska naturligt, sen har det ju varit lite knöligt med den där frågan om bostad där man får ändra lite fram och tillbaka för den är lite knölig på något sätt. För generellt är ju bostad, man måste ju fråga, för bostad är ju grundläggande i barnens liv och viktig beståndsdel för en av problemen är men man behöver inte lägga fokus, vi körde väl inte något speciellt för att de hade ett osäkert boende egentligen, det var ju bara en fråga av alla delar, det blev ju inget större fokus på det om inte de hade mycket frågor kring det.

Intervjuare: Så ni följde barnet utifrån vad de hade för fråga?

Samtalsledare 2: Ja för vissa tyckte ju att de hade det ganska bra i sin bostad och då ville ju inte vi ifrågasätta det, precis vi följde ju vad de ville prata om”.

Intervjuare: Så då blir den cirkeln om boendet, där man som vuxen har bestämt att just den här frågan, att det är målgrupp på det sättet, det blir lite tokigt?

Samtalsledare 2: Alltså min upplevelse är att det är lite konstigt [ber en annan samtalsledare om hjälp]

Samtalsledare 3: Vi hade ju med oss att vi ville följa barnet, vi ville inte lägga frågorna i mun på barnet eller vad som är bra eller inte bra det vet vi inte heller det är ju, någon fick ju flytta till större och då blev det sämre för det barnet kommer jag ihåg för hen hade det ju bra på hotellhemmet sen träffade vi dem när de bodde i ett hus och det var inte bra, vi var öppna för det också.

Samtalsledarnas resonemang i intervjun synliggör att det kan finnas en spänning mellan att arbeta enligt de principer som anges för BRA-samtal, där en av kärnkomponenterna i modellen är att följa barnet (jfr. Eriksson 2023), och att samtidigt använda ett arbetsmaterial med på förhand definierade områden att samtala om, som information i förhållande till boendet exempelvis. I en av de tidigare studierna av BRA-samtal finns liknande exempel på den här typen av utmaningar förknippade med att det å ena sidan är barnet som ska guida samtalet, samtidigt som det å andra sidan är vuxna som definierat målgruppen – och därmed centrala teman – för BRA-samtalet. I de tidigare exemplen handlade det om BRA-samtal för barn som anhöriga till föräldrar med olika typer av svårigheter, där den centrala frågan för barnet inte nödvändigtvis var föräldrarnas svårigheter, utan även kunde vara exempelvis familjens brist på eget boende eller brist på pengar (se Eriksson 2018:55).

Upplevelsen av motstånd

I avsnittet ovan om rekrytering av barn pekar vi på ett antal svårigheter med att få familjerna att acceptera erbjudandet om BRA-samtal. Under intervjun framkom olika aspekter kring familjernas motstånd och tveksamhet till att acceptera erbjudandet om samtal. Tydligt framträdande var att den myndighetsutövning med krav och villkor som socialtjänsten utför försvårade rekryteringsmöjligheterna och att erbjudandet väckte en misstänksamhet om att erbjudandet eventuellt kunde handla om att socialtjänsten hade oro för barnen i familjen utifrån den socialt utsatta situation familjen lever i och/eller att samtalet var ett villkor för att få ekonomiskt bistånd:

Det vi har pratat om är svårigheten för familjen att urskilja, dom är så starkt kopplade till myndighetsutövning de socialsekreterarna som har erbjudit samtalen så vi tänker att det varit svårt för dem [familjerna, vår anm] att särskilja det erbjudandet från myndighetskontakten. Men vad jag har förstått är att det kommit från dem [familjerna, vår anm]: ”är det här någonting vi måste göra?” ”Är det något villkor för det ekonomiska biståndet”, det har kommit sådana frågor. Det här är ju personer som är vana vid att få mycket villkor, mycket krav på sig, det blir svårt att särskilja det då, sen kanske också det här andra som varit inne på om det kan finnas en oro för när socialtjänsten ska träffa barn utifrån den socialt utsatta situation som de här familjerna redan lever i, det är sånt vi har spekulerat kring. Jag vet att någon av de här socialsekreterarna som erbjudit samtal har berättat det att det kommit frågor kring om det här något ”som vi måste tacka ja till”, ni [vänder sig till några kollegor] hade väl någon sån upplevelse också med en familj som trodde att de skulle få en lägenhet om de tackade ja till erbjudandet. (samtalsledare, socialtjänst I)

Det framkom även att samtalsledarna förstått det som att det funnits en uppfattning hos vissa familjer att ett deltagande i BRA-samtal skulle leda till förmåner för familjen i samband med handläggningen. En av samtalsledarna berättade om en familj som uppfattat att ett deltagande i BRA-samtal skulle leda till en ny bostad:

Ja det vart ju ett missförstånd för en familj som var väldigt positiv, dom trodde att om vi gör det här så får vi en annan bostad, så det var ju väldigt jobbigt för dem med barn och allt att sitta där. (samtalsledare, socialtjänst I)

Samtalsledarna beskrev det som att när arbetet med BRA-samtal först inleddes i socialtjänsten hade familjerna erbjudits ett ”paket” där BRA-samtal var en del och att denna möjlighet bidrog till att rekryteringen av barn var mindre problematisk:

Samtalsledare: Jag tror, för att locka barn så skulle man behövt ett paket, det behöver kanske inte vara så omfattande som förra men extra bostadssök, budget och skuld, någon som har extra kontakt med familjen utifrån

vad de kan behöva stöd med, jag tänker att familjerna är värda det på något sätt, att man inte bara hoppar in, nu ska vi prata med era barn... de har ju rätt till barnen men lite den situationen man är i när man går på försörjningsstöd under lång tid och har barn och är pressad konstant så kanske man ska erbjuda någonting som kan göra livet lite lättare.

Intervjuare: Det enda ni kan locka med är att det är barns rättigheter, och det kanske inte räcker?

Samtalsledare: Nej jag tror inte det räcker.

Ytterligare en aspekt som samtalsledarna framhöll som viktig för att minska misstänksamheten var att finna vägar för att avdramatisera erbjudandet. Ett sätt att göra detta kan vara att introducera samtal med barn redan vid första besöket som en naturlig del av kontakten:

Samtalsledare 1: Det behöver avdramatiseras på något. Kanske i det första när socialsekreteraren möter familjen, "här pratar vi också med barnen när de har frågor", att avdramatisera det för då blir det inte så laddat och stor grej, att "här tar vi också ett extra möte om barnen har frågor" så att blir även för oss som myndighet men också för de som kommer att det blir avdramatiserat.

Samtalsledare 2: Det är ju verkligen en jättebra idé att försöka fånga nya familjer, alltså familjer som ansöker för första gången som har barn, då blir det en helt annan ingång.

Samtalsledare 1: För alltså, "ni har aldrig pratat med mina barn någonsin och nu vill ni", det blir så stort då.

Dessa erfarenheter av att möta motstånd och misstänksamhet från föräldrar var något som också återkom i intervjun med socialtjänst P, vilket vi diskuterar nedan.

"Piloten" - Socialtjänst P

I socialtjänst P var det en grupp särskilt intresserade socialsekreterare som arbetade med myndighetsutövning i förhållande till ekonomiskt bistånd som ingick i den pilotgrupp som skulle pröva att erbjuda och genomföra BRA-samtal under pilotprojektet. Målgruppen för insatsen var densamma som i socialtjänst I, det vill säga barn i familjer som varit beroende av ekonomiskt bistånd i över 10 månader. Det var socialsekreterarna i pilotgruppen som själva både kontaktade familjer och erbjöd BRA-samtal. Det var dock inte nödvändigtvis i egna ärenden som socialsekreterarna tog kontakt, utan det handlade i många fall om kollegors ärenden. Liksom i socialtjänst I stötte samtalsledarna i socialtjänst P på stora svårigheter i rekryteringen av barn till samtal. Även vår intervju med dem kom därför att kretsa kring dessa svårigheter med rekryteringen och förutsättningarna för att erbjuda BRA-samtal inom ramen för myndighetsutövande socialtjänst.

Acceptans

Hos informanterna i socialtjänst P finns liksom hos dem i socialtjänst A en tydlig acceptans för modellen. Något som gjorde det extra tydligt var den entusiasm som kom till uttryck hos samtalsledarna under intervjun. Socialtjänst P inledde som tidigare beskrivits sitt implementeringsarbete ungefär ett år innan intervjun. I socialtjänst P hade något tidigare en barnperspektivgrupp bildats på enheten för ekonomiskt bistånd. Två av samtalsledarna berättade:

Samtalsledare 1: Gruppen [barnperspektivgruppen vår amn] startades i samband med att barnkonventionen skulle bli lag. Det har ju alltid varit på tapeten att ekonomiskt bistånd behöver ha ett större barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser och då gjorde vi djupdyk i våra ärenden och startade en arbetsgrupp. Den gruppen startade utifrån att vi frågade vilka som var intresserade. Sen har den arbetsgruppen fått skapa olika sätt att implementera nya arbetssätt, hålla barnperspektivet vid liv, diskussionsforum och sådana saker.

Samtalsledare 2: Det började i vår barnperspektivgrupp, vi skulle titta på lite olika utbildningar och då tyckte jag att den här verkade bra och då kollade vi med cheferna om vi fick skicka någon och då fick vi skicka en och då fick jag åka på den... jag gick utbildningen för ett år sedan och blev superinspirerad och pitchade idén för enhetscheferna ... Dom tyckte det lät jättebra och blev jätteinspirerade sen tog det väldigt lång tid innan nästa steg, det tog nästan ett år och jag var jätteotålig. Sen beslutade dom att det här kommer bli någonting och då hoppade gruppledaren på spåret.

När cheferna i verksamheten fattat beslut om att satsa på en implementering av BRA-samtal bildades en pilotgrupp av socialsekreterare inom barnperspektivgruppen som hade intresse för att prova modellen. I denna pilotgrupp ingick även gruppleddaren. När pilotgruppen formerats skickades gruppmedlemmarna på utbildning. Under intervjun lyftes chefernas och gruppleddarens engagemang fram som något som var centralt för acceptansen för projektet i det inledande implementeringsskedet:

Enhetscheferna var väldigt tydliga med att är man med i det här projektet då ska man försöka avvara tid för det här, för det här är något vi vill investera i...det gick ut på APT så det fanns tydlighet där från början att det här är något vi kommer att satsa på...vi kommer verka för det här framåt... jag som gruppleddare har tillsammans med de andra dragit i det och sen gått tillbaka till enhetscheferna och berättat hur det ligger till, en förutsättning att jag skulle kunna vara med i projektet var att jag gick utbildningen och tar samtal och är med i gruppen, så det inte blir så abstrakt för min del. (Samtalsledare, socialtjänst P)

I socialtjänst P var det påtagligt att det fanns ett stort engagemang för att synliggöra barns perspektiv. Under det första implementeringsåret hade dock verksamheten stött på hinder i att genomföra BRA-samtal med barn i den utsträckning de önskat, något vi återkommer till under rubriken genomförbarhet nedan. Utifrån de BRA-samtal som pilotgruppen ändå genomfört framkom acceptans för modellen.

Praktisk genomförbarhet

Under denna rubrik presenteras resultaten av analysen genom samma tre teman som vi använt i presentationen av resultaten från socialtjänst I. Vi fokuserar således på: rekrytering av barn, erfarenheter av att använda modellen samt upplevelsen av motstånd. Dessa tre underteman går i mångt och mycket in i varandra då till exempel rekryteringsprocessen i stor utsträckning präglats av upplevelsen av motstånd.

Socialtjänst P inledde initialt ett arbete med att identifiera vilken målgrupp barn bland deras klienter som skulle vara betjänta av BRA-samtal. I detta identifieringsarbete kom man fram till att familjer som varit aktuella hos enheten en längre tid var en lämplig målgrupp. Vidare att barnen antingen skulle vara med i hushållet på heltid, deltid eller som umgängesbarn. Efter samtal i handläggargruppen enades man om att familjer som varit aktuella i 10 månader eller längre skulle ges erbjudande om BRA-samtal. Initialt fanns också en tanke om att rikta in sig på de äldre barnen i familjen utifrån förståelsen att dessa unga möjligen fångar upp mer av familjens svårigheter än de yngre barnen. Efter att målgruppen identifierats började medlemmarna i pilotgruppen (samtalsledarna) kontakta familjerna per telefon för att erbjuda BRA-samtal till barnen i de aktuella familjerna.

Vi har identifierat målgruppen, att man ska vara aktuell tio månader eller mer och att det ska vara barn som är med i hushållet på heltid, deltid eller umgängesbarn... och vi har försökt ringa samtliga barn och beta av listan. (samtalsledare, socialtjänst P)

Samtalsledarna upptäckte dock att det fanns svårigheter att få till telefonkontakterna när de var och en skulle ansvara för att ringa rekryteringssamtal, något de gemensamt lyfte på det stödforum de bildade efter genomgången utbildning. Detta stödforum innebar kontinuerliga träffar i pilotgruppen. Två av samtalsledarna beskriver träffarna enligt nedan:

Samtalsledare 1: Vi slutade utbildningen i maj och under sommaren så hade vi tre stödforum där vi emellan kollade, ”hur har det gått med att ringa?”, ”har du fått in något samtal?”, om inte ”hur har erfarenheten sett ut?”

Samtalsledare 2: Jag tror också att det här tillfällena under sommaren var bra för att prata lite om vilket hinder möter vi, hur ska vi möta dom, det var då vi skrev den här lathunden: så här kan du berätta för föräldrarna.

Ytterligare ett initiativ som formulerades i samband med att pilotgruppen möttes och utbytte erfarenheter var att hitta gemensamma tider för att ringa och därigenom kunna stötta varandra i samband med själva rekryteringssamtalen. Pilotgruppen valde att benämna dessa gemensamma

insatser för call-center och beskriver positiva erfarenheter av detta sätt att arbeta med rekryteringen:

Samtalsledare 1: Nu på slutet har vi haft ”call-center” och samlats för att ringa, vi har ju inte jättemycket tid över men att vi samlas skapas ju incitament för att ringa så man inte skjuter upp det.

Samtalsledare 2: De här call-center kom till för att vi mötte ganska mycket motstånd, när vi gick utbildningen så var man mycket pepp, det här skulle bli jättebra och så ringer man och så känner man sig som en tjugig telefonförsäljare, vilket gör att man drar sig och då försökte vi ändå peppa varandra.

Samtalsledare 3: Det blir också ett sätt att prioritera, vi jobbar ju i en akut verksamhet...jag tycker att call-centerna var ett bra sätt att försöka få tid.

En annan svårighet som samtalsledarna identifierade i rekryteringsprocessen var att språket kunde utgöra ett hinder för att förmedla erbjudandet till föräldrarna. Två av samtalsledarna berättade om utmaningar förknippade med att använda tolk för att förmedla erbjudandet om BRA-samtal:

Samtalsledare 1: Vi har försökt med tolk och ibland har det varit svårt att hitta rätt tolk och då har vi nog förlorat vissa målgrupper. Vi har fokuserat på tolkar där vi har ganska många hushåll så vissa kanske inte vi har nått på grund av det. Vi har också försökt lägga ut broschyrer i receptionen med möjlighet att de kan ringa oss.

Samtalsledare 2: Svårigheterna med tolk via telefon, det blir en extra barriär på ett sätt, där fungerar kanske personliga möten bättre. Budskapet är redan svårt på svenska känner jag, det blir ett extra lager när tolken tolkar det, vi vet ju inte vad hen säger egentligen, det kanske förenklar det vi säger så det blir fel.

Inte minst mot bakgrund av det upplevda motståndet och misstänksamheten från föräldrar blev kommunikationen via tolk ett ytterligare hinder, enligt informanterna. Temat om misstänksamhet och motstånd fördjupas i avsnittet som följer nedan.

Upplevelsen av motstånd

Som nämnts var det som vi valt att kalla upplevelsen av motstånd påtaglig i både socialtjänst I och socialtjänst P. Informanterna i socialtjänst P beskriver att föräldrarna de kontaktade förmedlade att de kände sig ifrågasatta i sin föräldraroll och att de i sina rekryteringssamtal många gånger möttes av en skepsis:

Det finns vissa som kanske upplever att det kan vara något för mig, men majoriteten...dom är skeptiska. (samtalsledare, socialtjänst P)

En samtalsledare utvecklade hur denna skepsis och upplevelse av ifrågasättande kunde ta sig uttryck:

Det blir att dom försvarar sin föräldraroll, det finns en misstro kring att vi har något annat syfte än vad vi säger även fast vi förklarar att det här är frivilligt och det här är en möjlighet. Ditt barn har rätt komma till tals och prata och ibland kan det vara skönt att prata med någon utanför, men det blir ändå att: mitt barn är jätteduktig och gör jättemycket och det går jättebra i skolan. Jag kommer så långt som att man skickar broschyr men inte så mycket mer än det. (samtalsledare, socialtjänst P)

En av de andra samtalsledarna förmedlade liknande erfarenheter:

De tänker att vi ifrågasätter deras uppfostran på något sätt, men det går bra med mina barn och det är ju inte det som syftet är. Så jag upplever att det är svårt och då speciellt med tolk, det är ett motstånd och det var en kontaktperson som ringde till mig och sa att vissa var lite rädda för samtalet för de tror att det är någonting annat än vad syftet var. (samtalsledare, socialtjänst P)

Tillsammans med informanterna valde vi att under intervjun fördjupa oss lite i funderingar kring vad denna misstänksamhet bottnar i. I samtalet berördes tankar kring synen på ekonomiskt bistånd, mediabilder av försörjningsstöd samt de senaste årets protester och demonstrationer under parollen ”socialtjänsten kidnappar barn”.

En av våra informanter resonerade kring skillnader mellan de sociala problematikerna beroende och ekonomiska svårigheter:

Ekonomiskt bistånd är ju ganska stigmatiserande. Att ha en förälder som är alkoholiserad är ju ganska vanligt idag, att man pratar om, man vågar till slut berätta det, min uppfattning är att ekonomiskt bistånd är väldigt skämmigt, det är skämmigt att ha en alkoholiserad förälder också men där blir det mycket, ”du är maskrosbarn” och man pratar kanske inte så mycket om familjer med försörjningsstöd i samhället...man lägger snarare skulden på föräldrarna, ”det är bara att jobba”, ”du är bara lat”, många har den bilden av att de som är hos mig [på ekonomiskt bistånd, vår anm] vill vara här och så är det ju absolut inte. (samtalsledare, socialtjänst P).

En annan informant fortsatte resonemanget om stigmatisering och kopplade även tillbaka till behovet av samtal med barn i ekonomisk utsatthet utifrån rapporter om ökad ekonomisk ångest hos barn och unga samt att föräldrarna tenderar blir grindvakter som gör det svårt för socialtjänsten att nå barnen:

Det är ju en fråga som är väldigt aktuell just nu också, när man tänker på sånt här som ekonomisk ångest och jag såg senast i morse på nyhetsmorgon att de fått ökade samtal till Bris för att barn känner en jättestor ångest och oro kring ekonomi och så, de ringer anonymt för de vill inte prata med sina föräldrar för det finns en jättestor rädsla, ”vad händer med mig, jag vill inte belasta mina föräldrar” och så går det hand i hand med den här bilden att man inte förstår att det finns så många olika nyanser i folk som är aktuella inom ekonomiskt bistånd. Det klingar så fel i mig för vi har säkert så många barn och unga i vår verksamhet som sitter med samma oro och kanske är en av de här samtalen men som vi inte kan fånga upp och jag tror det har jättemycket med den här stigmatiseringen i samhället att göra. Så behovet av det här finns ju verkligen, det handlar verkligen bara om huret, de ringer ju anonymt, så har det blivit som en grind, vi når ju inte hela vägen, jag tror verkligen att vi hade kunnat fångat på ett helt annat sätt om vi hade kunnat se dom eller ha deras nummer. (samtalsledare, socialtjänst P)

De resonemang som fördes i intervjuerna ligger dels i linje med den forskning om ekonomisk utsatthet som diskuterat stigmatisering och skam förknippad med denna form av utsatthet (se vidare kapitel 6). Informanterna synliggjorde också den svårighet som är förknippad med att erbjudandet om BRA-samtal måste gå via barnens föräldrar som också är vårdnadshavare. Bilden som förmedlades i intervjuerna var att föräldrarna kände sig ifrågasatta när det gäller deras omsorgsförmåga och agerade ”grindvakter”. Socialsekreterarna hade här önskat att de kunnat ta kontakt med barnen direkt med erbjudandet om BRA-samtal.

Anpassningsbehov

I intervjuerna ställde vi frågor till samtalsledarna i både socialtjänst I och socialtjänst P om eventuella anpassningsbehov av modellen. Varken i socialtjänst I eller socialtjänst P framkom tydliga behov av anpassningar av BRA-samtal som modell. Upplevelsen som förmedlades i intervjuerna var att materialet fungerar väl i samtalen. I socialtjänst P uttryckte samtalsledarna dock att i de samtal de genomfört med äldre ungdomar utgjorde cirkelarna mer ett underlag för samtalet än att de konkret använde färger, skrev och ritade. En av samtalsledarna förklarade att det också är ett sätt för ungdomen att slipa hålla ögonkontakt under samtalet:

Alltså när jag körde materialet med den här sjuuttonåringen använde vi oss av materialet så vi kunde prata kring cirkelarna men hon ville inte hålla på och skriva och så där, men vi kan ha det som utgångspunkt och titta och så där så vi vet vad vi pratar om, jag tyckte det var bra för att kunna hålla fokus...och för att kunna ställa öppna frågor...det var skönt för den här ungdomen att inte hela tiden behöva ha ögonkontakt...hen var tydlig från början med att materialet var bra men hen ville inte hålla på och rita och så där. (samtalsledare, socialtjänst P)

Sammantaget lyfte ingen av samtalsledarna fram några tydliga behov av anpassning av modellen. De beskrivningar av anpassningar som finns i intervjuerna kan snarast tolkas som att de ligger i linje med hur modellen är tänkt att användas – att den ska anpassas till det enskilda barnet.

Sammanfattning

Sammantaget pekar analysen på en tydlig acceptans för BRA-samtal inom medverkande socialtjänster. Det gäller i synnerhet de delar av modellen som rör individuella samtal med barn. Utifrån den relativt begränsade erfarenhet som samtalsledarna hade av att använda modellen inom ramen för pilotprojektet förmedlade de att materialet fungerar väl i samtalen. Man kan här

också notera att samtalsledarna i den ena socialtjänsten hade tidigare erfarenhet av BRA-samtal med barn i osäkra boendeförhållanden och även utifrån dessa tidigare erfarenheter bedömde de att modellen fungerar väl för den tänkta målgruppen. Inga särskilda behov av anpassningar av själva materialet framkom. De beskrivningar av anpassningar som finns i intervjuerna kan snarast tolkas som att de ligger i linje med hur modellen är tänkt att användas – att den ska anpassas till det enskilda barnet.

Gällande själva genomförandet av samtalen pratade informanterna om fördelar med att samtalsledaren som håller samtalet är skild ifrån den socialsekreterare som handlägger familjens ekonomiska bistånd. Samtidigt framhåller de att det är att föredra att det är en person som familjen fått förtroende för. Barnen kan till exempel ha viktiga frågor om handläggningen av försörjningsstödet som de inte vågar ställa till socialsekreteraren som är den som utför myndighetsutövningen. Här framträder ett dilemma som inte har någon tydlig lösning utifrån de intervjuer vi genomfört, men som kan behöva hanteras på något sätt i framtida arbete med att erbjuda BRA-samtal i myndighetsutövande socialtjänst. De slutsatser som kan dras om användning i kontexten myndighetsutövande socialtjänst ska ses som preliminära då de endast bygger på erfarenheter samtalsledare gjort, och då i samtal som genomförts innan pilotstudien inleddes.

En övergripande slutsats som kan dras av erfarenheterna från pilotstudien är att erbjudandet om BRA-samtal inom myndighetsutövande socialtjänst är behäftad med specifika utmaningar. Dessa handlar inte om själva samtalsmodellen utan snarare om en misstänksamhet hos familjer i ekonomisk utsatthet gällande varför myndigheten önskar samtala med deras barn. Denna misstänksamhet skapar i sin tur ett motstånd mot att låta barnen delta i samtal. Samtalsledarna i respektive socialtjänst lyfte fram behovet av att avdramatisera skälen till samtalen för att föräldrarna ska kunna förstå att syftet inte är kontroll av familjerna utan en möjlighet för barnen att få sätta ord på sina upplevelser och få ställa sina frågor om situationen de befinner sig i. Erfarenheterna som förmedlas i intervjuerna pekar även på att en introduktion av BRA-samtal tidigt i myndighetens kontakt med familjen skulle kunna vara en framgångsrik väg i rekrytering av barn till samtal. Samtalsledarna i båda socialtjänsterna föreslog att en mer framkomlig rekryteringsstrategi än den som använts i pilotprojektet skulle kunna vara att erbjudandet om BRA-samtal för barn inom ekonomiskt bistånd presenteras vid socialtjänstens första kontakt med familjen.

5. Genomförbarhet och användning i skyddat boende

När det gäller införandet av BRA-samtal för barn i skyddat boende fanns det ett uttalat behov från det skyddade boende som ingår i studien att hitta nya metoder för att arbeta med barn. De sökte aktivt efter metoder som är mer anpassade till de korta vistelsetider barnen ofta får i det skyddade boendet, jämfört med exempelvis den mer omfattande insatsen Trappan-samtal (Arnell & Ekbohm 2020).

Såväl intervjuerna som analysen har fokuserat på acceptans, det vill säga i vilken grad samtalsledarna uppfattar att modellens olika komponenter och modellen som helhet är lämplig, välfungerande, samt ”realistisk” i förhållande till deras uppdrag, målgrupp och organisation. Även praktisk genomförbarhet, det vill säga i vilken grad man klarar att arbeta enligt metoden inom ramen för sin ordinarie verksamhet, samt anpassningsbehov, det vill säga om metoden behöver anpassas för att kunna användas i olika kontexter eller med olika barn har undersökts. Ett ytterligare tema i intervjuerna har varit i vilken grad samtalsledarna uppfattat att de fått tillräcklig utbildning i metoden.

Genomförbarhet

Acceptans

Den övergripande slutsatsen från intervjuerna med samtalsledarna är att det finns en uttalad acceptans för BRA-samtalsmodellen. Detta var tydligt redan vid det första intervjutillfället, och än mer så vid det andra när arbetet med BRA-samtalen pågått i över ett år. Vid det andra intervjutillfället beskrev intervjupersonerna BRA-samtal som en självklar del bland de insatser som de erbjuder barnen som kommer till det skyddade boendet:

Intervjuare: Kan man säga att BRA-samtal har blivit en rutin hos er i de ärenden som det passar för eller hur skulle ni beskriva det?

Samtalsledare 1: Ja men det tycker jag

Samtalsledare 2: Ja det kan man säga

Samtalsledare 1: Och alla som är i den åldern och uppåt så är det självklart att vi ska försöka göra det och tänker det. Sen att det inte alltid blir så.

Inför att arbetet med BRA-samtal skulle påbörjas förde arbetsgruppen samtal med oss forskare, kontaktpersoner från Rädda Barnen samt även Åsa Lundström Mattsson från Stiftelsen Allmänna Barnhuset, om hur dessa samtal skulle kunna passa in i de rutiner och arbetssätt som redan var etablerade på det skyddade boendet. En central fråga i dessa diskussioner var hur BRA-samtalen skulle kunna relateras till de samtal om barnens upplevelser av våld som personalen ur barnteamet har som rutin att föra med barn som kommer till det skyddade boendet. Att benämna våldet beskrevs som ett viktigt moment i bemötandet av barnen, och ett viktigt steg efter att barnen välkomnats till boendet. Personalen beskrev det om att de till hjälp i de samtalen ofta använder boken ”Min hemlighet”. Vid inledande möten beslutades att personalen skulle fortsätta arbeta efter den rutinen, och att BRA-samtal skulle komma som steg tre, efter mottagandet och

sammanhangsmarkeringen när barnen kom till boendet (steg 1) och inledande samtal som benämner barnens upplevelser av våld (steg 2).

Överlag tycks den rutin som formulerades innan datainsamlingen satte igång ha fungerat väl, och i intervjuerna beskrevs BRA-samtalen som ett bra komplement till samtalen om våld: BRA-samtalen bidrar till att bredda perspektivet och ger barn möjligheter att prata om olika aspekter av sina liv.

Samtalsledare: Ja men fördelarna är väl också att det kom fram lite andra problem än just våldet. Alltså att det kan handla om andra saker, som det ofta är, men det blir ju tydligt med den här informationscirkeln, att man inte kan bo hemma och sådana saker. Vissa kanske saknar sin pappa, så det kan vara andra saker än det man har varit utsatt för.

I intervjuerna benämndes BRA-samtalen också som en tillgång inte minst i förhållande till barn som av olika skäl inte är beredda på att prata om sina upplevelser av våld (just då):

Samtalsledare: Men jag tycker också precis som de andra har sagt, att det är väldigt användbart. Sen så är det ju att alla barn är så himla olika. Vissa vill ju prata direkt om det som dem har varit med och vissa vill inte alls prata om det och jag tänker framförallt för de här barnen som inte vill prata om våldet, så är det jättebra. Det är ju bra för de andra också, som vill prata, men då blir det liksom... För jag har haft några barn som har varit väldigt nervösa till ett första samtal för att de tänker att "nu måste jag berätta för den här personen om allt som jag har varit med om". Och då tänker jag att det är väldigt avlastande för dem att kunna prata om vänner, skola och någonting annat. Alltså att här behöver man inte behöver man inte prata om allt det jobbiga hela tiden utan det finns andra saker i deras liv som de vill prata om, liksom. Så på det viset tycker jag att det är jättebra.

Ett annat exempel på samma tema illustrerar hur samtalsledarna också lyfter fram att BRA-samtalen inte bara kan vara en avlastning och ett alternativ till att prata om våld, för den som inte är beredd på det, utan att det också är viktigt för barnen som finns i boendet att få möjlighet att samtala med personalen, även om de inte vill samtala om sina våldsupplevelser:

Samtalsledare: Jag hade en 12-årig tjej som var väldigt undvikande, just vad gällde våldet och sånt, där tyckte jag snarare att det blev ganska bra med att man kan prata om annat. Alltså hon ville veta mer om det skyddade boendet och liksom mer om våra aktiviteter och vad vi ska göra och såhär och det är inte alltid vi har svar på vilka olika aktiviteter det blir och, även om vi planerar och sådär men... Det var liksom viktigt för henne, vad man kunde göra här och... Alltså då kunde man prata mer kring det och jag tror också för de barnen som inte vill prata om våldet så är det ändå en vinst att ändå kunna prata om andra saker som är viktiga i deras liv, än det som händer nu.

Vidare påtalar en intervjuerson i en annan del av intervjuerna att utan BRA-samtalen läggs större ansvar på barnen själva att ta upp sådant som de vill eller behöver prata om, som inte har med själva våldet att göra:

Samtalsledare: Nej men jag tror nog också att det kan vara bra, att BRA kan var bra [skratt], för att inte heller missa att prata om andra saker än just... Förut kan jag tycka att det har varit väldigt mycket fokus på våldet och reaktioner på våldet och sedan har det varit väldigt mycket upp till barnet själv att påtala vissa saker när du bor här, och så vidare. Med hjälp av BRA så får man ändå med annat som inte bara har med våldet eller pappa att göra, utan fokus flyttas lite från... ja det, till att det också finns annat i barnets liv som har betydelse och som man kan beröra och prata om. [...].

Med hjälp av BRA-samtal som modell möjliggör personalen på ett tydligare sätt för barnen att sätta ord på behov som kan ha att göra med olika områden i livet, utöver att ha upplevt våld mot en förälder och/eller sig själv.

Som framgår av beskrivningen av processens olika steg i mottagandet av barnen i det skyddade boendet beskriver personalen att deras arbete utgår från en idé om att ge information om vad det skyddade boendet är för plats redan vid det första mottagandet av barnet. I förhållande till att den inledande informationen beskrivs BRA-samtal också fylla en viktig funktion för att det blir ett tillfälle att stämma av om det som sagts tidigare "landat" hos barn och om hen vill ha mer information:

Samtalsledare: Så det tänker jag är bra. Och sedan är det väl bra, även om man inte... Det känns som att barn alltid har rätt att veta vart de har kommit och att vi informerar: Det här är ett skyddat boende, här bor man för att, så är det ju bra att se: Vill de ha mer information än så? Eller räcker det där? Så att vi också ska inventera det.

Vår tolkning är att den höga graden av acceptans som kom fram i intervjuerna delvis hänger ihop med det arbete som både vi forskare, Åsa Lundström Mattsson från Stiftelsen Allmänna Barnhuset och kontaktpersoner från Rädda Barnen lagt ner på att anpassa materialet till det skyddade boendet, och formulera hur BRA-samtalsmodellen skulle kunna användas i den kontexten, inklusive var i processen att ta emot barnet som BRA-samtalen skulle kunna komma in. I intervjuerna beskrev samtalsledarna hur acceptansen för modellen vuxit fram gradvis:

Samtalsledare: Jag kan tycka att när vi var på utbildningen, på plats, så tycker jag att det var svårt att jobba med det här materialet utifrån att det då inte var... Jamen det var ju inte sådär anpassat efter vår verksamhet och det var tydligt för oss hur vi skulle använda det...så. Det tyckte jag var svårt att ta till sig materialet under utbildningen, sedan har det vuxit fram nu eftersom när vi har fått ha de här handledningstillfällena och fått öva oss och testa och så med barnet. Då har det liksom...

En viktig del i att anpassa arbetet med BRA-samtalen till det arbete som redan var etablerat i det skyddade boendet var att låta arbetsättet med de första mötena med barnen kvarstå, för att sedan lägga på BRA-samtal. Alternativet att inleda kontakten med BRA-samtal beskrevs om svårgenomförbart.

Samtalsledare Ja, jag känner också lite så, alltså att det kan bli lite för svårt att bara sätta sig ner med ett första samtal och bara ha det så öppet, så som BRA ska vara, och såhär: Ja, det skyddade boendet, att det kanske bara blir en massa förvirring och då att jag ska fråga och att vi kanske inte ger någon information. Men de har ändå rätt att veta vart de har kommit, det känns som att det måste man prata om först, när de kommer. Än att ta fram en cirkel helt plötsligt, från ingenstans, med frågor eller jag vet inte... Det känns bara naturligt att de har rätt att veta varför de har kommit hit och vem jag är och vad vi ska göra.

Enligt intervjupersonen som citeras här är en första sammanhangsmarkering med en kort beskrivning av det skyddade boendet nödvändig för att BRA-samtalen senare ska fungera som de är tänkta.

Något som också återkommer på olika sätt i intervjuerna är betydelsen av att barnet har hunnit "landa" och att man som samtalsledare har hunnit etablera en kontakt med barnet, så att det är tydligt för barnet vilken roll man har i boendet, för att BRA-samtalen ska fungera på bästa sätt:

Samtalsledare: Ja, alltså jag har ju inte börjat med BRA-samtal med alla... Jag tror att jag har... De flesta gångerna tror jag att jag bara har träffat barnet först och kanske mer skapat en allians och spelat något spel och berättat lite vem jag är och så. Jag upplevde att när jag gjorde BRA först, alltså första, första gången jag träffade barnet, så blev det jättekonstigt – för vem är jag? Och vart har de hamnat någonstans? Och då ska det helt plötsligt till en cirkel och... Det blir lite konstigt.

Förutom att formulera en tydlig process där BRA-samtal passar in, och att få handledning i hur man kan använda samtalen, framhåller intervjupersonerna också att man behöver övning för att bli bekväm med materialet:

Samtalsledare: Jo men det tror jag men jag tror också att vi liksom behöver öva in det lite mer, eller jag behöver i alla fall jobba med den lite mer och se... Men det är bra det här med att man kan rikta fokus, att man kan rita lite, alltså att det finns ett material för det kan ju vara svårt med barn att sitta så här, så vi jobbar ju ändå mycket med material.

Att man behöver träning för att kunna använda en metod eller ett material som det är tänkt är att förvänta. Av citatet framgår att något som underlättat för samtalsledarna att komma in i användningen av BRA-samtal är att själva arbetsättet med material att färglägga, skriva och rita är lätt att känna igen sig i för samtalsledarna. Arbetsättet framstår som välbekant.

Även om det som helhet sett finns en hög grad av acceptans för modellen går det att se en lägre grad av acceptans för materialet som handlar om samtal om information. Den delen av

modellen framstår som svårare för samtalsledarna att ta till sig, och de beskriver större svårigheter att få informationscirkeln att fungera, jämfört med samtal om stöd:

Samtalsledare: Sedan så tänker jag att alla barn som jag har gjort det med har sagt att de har fått information och sedan att de inte vill veta mer, men när jag som vuxen tänker att de inte har fått så mycket information... men jag vet att de inte har fått så mycket information men ändå så svarar nästan alla jag träffar att de har fått information och att de inte vill veta mer.

Intervjuare: Mm

Samtalsledare: Jag vet inte om det blir någon form av prestation, att de känner att de behöver ha fått information och att de inte riktigt vet vad det är för information egentligen så jag tänker också att det kan vara så att många barn inte vill veta men verkligen alla som jag har träffat har sagt att de vet och att de inte vill veta mer... Men...

Intervjupersonerna beskriver också att det särskilt i samtal om information är svårt att få till en praktik där det är barnet som styr samtalet. I samtal om information är det lättare att ta över som vuxen, delvis för att samtalsledarna uppfattar det som att de cirkeln är svårare för barnen att förstå:

Ja, och att vi är väldigt instruerande där, för barnet förstår inte – vad ska jag göra här? Alltså det blir ganska komplicerat så man blir ganska tjugig: Ja, tycker du att du har fått information om det skyddade boendet eller tycker du inte att du har fått det? Och sen: Vill du veta mer eller vill du inte det? Att det blir liksom... ja... ”Då ska du fylla i den”. Alltså att man blir väldigt instruerande på bitarna för de är väldigt svåra att förstå.

Att det kan bli mer vuxenstyrda samtal just när det handlar om information är också något som kan observeras i de ljudinspelade samtalen (se vidare nästa avsnitt).

Att samtal om information kan vara svåra att få till i enlighet med idéerna bakom BRA-samtalsmodellen är något som framkommit också i tidigare utvärderingar (se Eriksson 2018). Något som framgått av tidigare studier är att även när det gäller barns rättigheter är det lätt att vuxnas agenda tar över, och att barnets delaktighet i samtalet blir lägre (Eriksson 2014). Att det kan vara en utmaning att prata med barn om barns rättigheter på ett sätt som styrs av barn och barns frågor, framkommer även i denna studie:

Samtalsledare: Alltså jag tycker att det har varit ganska svårt att, alltså när några barn har velat veta mer om rättigheter när man pratar om det så... Det känns som att det är så här: ”Jaha okej, men vaddå får gå i skola? Jag får inte gå i skola ändå för att jag är ju här och jag får ju bara gå en timme” och sedan att det kan bli så här ”Men barn har rätt att må bra!” Och sen: ”Ja men jag...” Alltså det är mycket så blir lite sådär [skratt]. Men sen så har vi ju också fått mycket tips nu av [kontaktperson] om lite olika arbetsmaterial som man kan ha med sig rättigheterna så att det kan bli lite lättare för barn och vi har testat det men vi hoppas att det ska bli lite mera konkret för dem då kanske.

Även kontaktpersonen från Rädda Barnen lyfter fram att frågan om barns rättigheter kan vara abstrakt och svår att förklara för barn, och att hen och personalen därför samtalat en hel del under konsultationerna om hur samtalsledarna mer konkret skulle kunna gå till väga för att informera barnen i skyddat boende om barns rättigheter:

Kontaktperson: Mm, just det. Mm. Det verkar de vara ovana vid, många. Eller de har beskrivit det, att man kan ju säga ”rättigheter” men hur ska man faktiskt förklara dem? Och så, så det känner jag igen och då har vi ju liksom pratat mycket om: kan man liksom ta hjälp av bildstöd? Och det finns ju många fina broschyrer och information på nätet som riktar sig till barn i olika åldrar, så där tänker jag att de har behövt fylla på litegrand. Men också att få hjälp i konkreta verktyg, att faktiskt förmedla informationen, så.

En fråga att ta med inför fortsatt utvecklingsarbete blir därmed om det behövs ett mer konkretiserat stöd eller material för att samtala om barns rättigheter inom ramen för BRA-samtal för barn i osäkra boendeförhållanden. Här kan vi tillägga att i synnerhet i kontexten skyddat boende står BRA-samtalsledare inför en utmaning när de ska prata om barns rättigheter med utgångspunkt i vardagslivet, eftersom de då ska prata med barn som saknar en vardag: medan de är i skyddat boende har barnen ofta inte tillgång till förskola, skola, fritidsaktiviteter, kamrater och så vidare, och har i den meningen inte en vardag som andra barn.

Praktisk genomförbarhet

Som beskrivs i föregående avsnitt fanns vid intervjutillfället en etablerad rutin för hur BRA-samtal kan genomföras i praktiken:

Intervjuare: När det kommer barn i rätt åldersgrupp så verkar ni ha fått in rutinen?

Samtalsledare 1: Ja, på dem det funkar. Nu bor det något barn här och det har bött några barn här som flyttade för ett litet tag sedan där det inte har gått för att mamman har vart strulig, vi har inte haft tillgång till barnen på det sättet. Så det kan ju vara sådana omständigheter också. Men det är alltid med oss när det är ett barn i den åldern.

Intervjuare: Vad blir rutinen, steg för steg när barnet kommer, var kommer BRA in, om ni skulle beskriva det för oss, hur gör ni?

Samtalsledare 2: Vi träffar barnet först för informationssamtal som inte har med BRA att göra utan som vi brukar göra. Där vi berättar om huset, var de är och så vidare. Sen kanske, beroende på barn, har ett till samtal där vi lär känna som vi brukar ha och sedan kommer BRA in. Så vi har kanske ett-två inledande samtal som våra normala samtal här och sen kommer BRA in och då har vi oftast också hunnit prata med mamman om BRA och att vi ska prata med barnet och göra ett BRA-samtal.

Den rutin som beskrivs innebär att samtalsledaren ofta hunnit träffa barnet vid ett par tillfällen innan BRA-samtalet, och barnet har då ofta hunnit bo någon vecka i boendet:

Intervjuare: Hur länge har dom bött innan dom får BRA-samtal ungefär?

Samtalsledare: Mellan en och två veckor kanske. Eller tre, tre kanske.

I praktiken hade alltså BRA-samtal varken erbjudits under första dygnet eller ens första veckan i boendet, utan snarare under första månaden, vilket får konsekvenser för möjligheter till uppföljning av samtalen, då många barn endast stannar några veckor. Vi återkommer till konsekvenserna av korta placeringstider nedan.

Under den första intervjun med samtalsledare kom den ordning i vilken de erbjuder ”cirklarna” upp:

Samtalsledare: Alltså jag har faktiskt också någon gång börjat med informationscirkeln, jag vet inte riktigt varför, jag har nog bara tänkt att det ska vara så... Men det kanske beror på att vi brukar börja med att informera om varför man bor här, det kanske hänger kvar lite gammalt för min del men... Kanske att prova med att börja med den andra cirkeln är bättre?

Samtalet som följde kom att kretsa kring frågan i vilken mån det är samtalsledarna som ska besluta om ordningsföljden på cirklarna, eller om det i princip är barnen som bör vara delaktiga i att styra detta.

När det gäller antal samtal beskrev samtalsledarna en praktik där de i regel arbetar med båda samtalscirklarna och att de tenderar att hålla ett eller två enskilda samtal med barnet:

Samtalsledare 1: Jag har båda cirklarna när jag har gjort det, men båda cirklarna har inte varit under samma samtal alla gånger.

Intervjuare: Kanske två samtal då?

Samtalsledare 1: Ja.

Samtalsledare 2: Ja, jag med, max två.

Den rutin som beskrivs följer i princip den process som formulerades inför att datainsamlingen skulle dra igång, med ett viktigt undantag – som handlar om när samtal om barnens upplevelser av våld kommer in i förhållande till BRA-samtal. Under de förberedande diskussionerna framstod frågan om våldet som viktig att få på plats. I intervjuerna som genomfördes efter att BRA-samtalen kommit igång ordentligt var frågan mer nedtonad. Det framkom också att det inte alltid är aktuellt att använda ”Min hemlighet”:

Intervjuare: Benämna våldet, hur kommer det in i förhållande till BRA?

Samtalsledare 1: Jag tänker att benämna våldet det gör vi ju oavsett i första samtalet med barnet att dom är här för att pappa har slagit mamma, pappa har slagit dig. Det har redan benämnts när vi introducerar BRA.

Intervjuare: När kommer "Min hemlighet" in?

Samtalsledare 2: Ja det är lite olika faktiskt, ibland använder inte vi den. Nu har ju faktiskt inte jag gjort det. I de här senaste grejerna.

Intervjuare: Hur kommer det sig att ni inte använt "Min hemlighet", om jag får fråga?

Samtalsledare 1: Vi har ju så många olika grejer här... det beror liksom på, familjerna nu har ju liksom som multiproblematik.

Utsagan som citeras ovan kan förstås som att det sätt på vilket det blir viktigt att benämna våldet har att göra med hur "enskild" frågan är för det aktuella barnet. När våldserfarenheterna ingår i en multiproblematik är det inte säkert att det är "Min hemlighet" som samtalsledarna använder. Oavsett hur samtalsledarna gjort med att benämna våldet har de dock erbjudit BRA-samtal.

I förhållande till metodtrohet, alltså i vilken mån samtalsledarna följer modellen så som den är beskriven (se BRA-samtal som samtalsmodell), är det framförallt ett moment i modellen som inte genomförts i så hög utsträckning: återkopplingsamtal tillsammans med föräldern efter de enskilda samtalen med barnet.

Intervjuare: det här med återkoppling till mamma. Man börjar tillsammans och sen har man enskilda samtal med barn och så finns ju den här idén om att man ska kunna återkoppla till föräldern/ omsorgspersonen är det nåt som blivit av eller hur ser det ut? Är det standard också?

Samtalsledare: Jag har gjort det, i alla fall vad jag kommer ihåg i två samtal med två olika barn, har jag återkopplat till mamman.

Intervjuare: tillsammans med barnet?

Samtalsledare: Nej, enskilt med mamman.

Intervjuare: Så BRA-samtal [det skyddade boendet] är framför allt enskilda samtal med barnet som är BRA-samtal?

Samtalsledare: Mm

Samtalsledarna beskriver således att de inte har följt modellen till punkt och pricka gällande gemensamma samtal med förälder och barn. I den mån föräldrar fått återkoppling från samtalen har den tenderat att komma från samtalsledaren själv. I detta led har barnet alltså inte varit delaktigt. Att återkopplingsamtalen inte genomförts tillsammans med barnen ser ut att åtminstone delvis bero på bristande praktiska förutsättningar:

Intervjuare: Men jag tänker, har ni... Har ni kunnat göra någon återkoppling till mammorna, efter de här BRA-samtalen? Hur har det funkat? Den här liksom... Barnets relation till närstående vuxna som också ska vara en resurs för barnen, för det finns också den idén, att man ska liksom kunna återkoppla till föräldern, har ni kunnat göra det eller har barnen velat, eller inte velat, eller hur har det gått med det där?

Samtalsledare 1: Jag har inte gjort det, i de två samtal jag har hunnit ha.

Samtalsledare 2: Jag har inte heller gjort det.

Samtalsledare 1: Dels i det ena samtalet så hann familjen flytta innan jag blev klar och i det andra samtalet så... Ja, flyttade de också, så det hanns liksom inte med i allt annat som också skulle hinnas med.

Intervjuare: Nej, just det...

Samtalsledare 1: Jag har inte återkopplat till någon förälder efteråt.

Intervjuare: Nej, och hur länge hade de familjerna bott då, ungefär?

Samtalsledare 1: Den ena familjen hade bott länge, så henne hade jag haft länge, kanske ett halvår, när jag påbörjade BRA-samtal och sedan hann hon flytta och sedan den andra bodde kanske någon vecka och sedan påbörjade jag BRA-samtal och så flyttade de kanske fort efter det.

Med korta placeringstider, ibland endast ett par veckor, och ofta beslut om utflytt med kort framförhållning blir det svårt att fullfölja modellens samtliga moment och hinna med både de enskilda samtalen med barnen och återkopplingen med barn och förälder tillsammans efter de enskilda barnsamtalen. De praktiska förutsättningarna för att genomföra samtliga moment i

BRA-samtal i skyddat boende kan med andra ord vara begränsade, på grund av förhållanden som personalen i det skyddade boendet inte själva råder över i och med att dessa beslut ligger hos handläggare hos placerande socialtjänst.

Så som modellen prövats i det här projektet har BRA-samtalen varit inriktade på barns behov av information, råd och stöd i och med att de kommer till respektive vistas i ett skyddat boende. En fråga som kom upp i intervjuerna rör behovet av BRA-samtal i förhållande till nästa steg i barnets process – att barnet lämnar det skyddade boendet. Intervjupersonerna beskrev det som att de flesta frågorna från barnen kommer första dagen eller dagarna före BRA-samtalet:

Intervjuare: Informationsbehovet kommer före eller efter BRA-samtalet.

Samtalsledare: När de precis har kommit finns det frågor. När de väl är här är de så uppe i det som är i huset, det som erbjuds här.

När BRA-samtalet kommer in har inte barnen inte lika många frågor, för de har då hunnit ”landa” i boendet, enligt intervjupersonen ovan. När sedan socialtjänsten börjar tala om flytt från det skyddade boendet kommer dock nya frågor. Vi kan förstå det som att i anslutning till flytten från det skyddade boendet aktualiseras frågan om barnets ”osäkra boende” på ett nytt sätt, vilket gör att det kan finnas behov av nya samtal med hjälp av cirklarna. Samtalsledarna ser också fördelar med att genomföra BRA-samtalen längre fram under vistelsen eller mot slutet av vistelsen, när de har hunnit etablera en starkare relation till barnen, för att barnen då vågar mer:

Samtalsledare: För det är ju lite viktigt, jag tycker det har varit bra att göra den i början, innan man känner barnet och då är det ju klart att det är lättare för det är ju det de kommer ifrån med vänner och sådär så det ligger ju närmre i tid, om man säger... Men jag menar det är när man känner barnet under en längre tid som man kan prata lite mer... förtroligt, eller vad man ska säga och då kanske barnet vill veta mer information om många saker och så där, det tycker jag kommer efter ett tag.

Intervjuare: Så det är som att man egentligen skulle, utifrån att ni har... När du säger ”efter ett tag”, är det efter en vecka då, eller är det liksom mer...

Samtalsledare: Nej, men jag menar mer när man kanske har haft samtal några gånger, kanske man har haft en fyra-fem samtal... Alltså att man har blivit lite varmare i kläderna, tänker jag gäller generellt i samtal med alla barn, att de vet ju inte om de kommer att lita... på oss eller människor eller vuxna. Så de tar ju pulsen lite på oss också, vilka är vi och det kommer liksom saker som de kanske undrar över så de inte skulle ställa omedelbart, första eller andra gången.

Samtidigt framgår av citatet ovan att det även är bra att genomföra BRA-samtalen tidigt i kontakten, det blir också ett sätt att lära känna barnen.

Sammantaget ser samtalsledarna en rad möjligheter med dessa samtal, och deras funderingar om hur man kan arbeta med dem i praktiken berör frågan om eventuella anpassningsbehov, vilket diskuteras i nästa avsnitt.

Anpassningsbehov

Frågan om när BRA-samtalen ska erbjudas barn - i början av kontakten, efter några samtal, i anslutning till utflytt – uppfattar vi som dels en fråga om vad som är optimalt och praktiskt möjligt, dels som en fråga om anpassning till målgruppen barn i skyddat boende. Dessa barn och deras föräldrar kommer ofta hastigt, kan befinna sig i kris och det kan ta tid för barnen att ”landa” i boendet och att känna förtroende för de vuxna som erbjuder BRA-samtalen. De kan därför behöva en längre kontaktfas innan BRA-samtalen än vad som beskrivs i materialet om BRA-samtal, för att samtalen ska kunna fungera som det är tänkt, menade de intervjuade samtalsledarna.

Ett annat tydligt anpassningsbehov handlar som tidigare nämnts om ett mer konkret material, gärna med ett enkelt bildstöd. Detta behov har både att göra med barnens utsatthet och rädsla när de kommer till det skyddade boendet, och med det faktum att många av de barn som placeras i skyddat boende av socialtjänsten har bristande kunskaper i svenska. Dessutom kan själva miljön

med våld ha varit förknippad med omsorgsbrister vilket fått till följd att barnen inte fått samma träning i att kommunicera och ta för sig, som andra barn:

Intervjuare: För det vi sitter och pratar om nu, det är liksom anpassningsbehov. För jag tänker vi är väldigt nyfikna på, vad funkar bra? Vad funkar kanske inte hundra? Hur skulle man behöva anpassa? Ni har varit inne på det här med information, men det är inte att det funkar dåligt, utan bara att barnen kanske inte har så mycket frågor. Men andra tankar nu när ni hunnit bli lite mer varma i kläderna?

Samtalsledare 1: Jag tycker det är så svårt att inte... att man själv... ”Ja, undrar du inte det här? Och tänker du...?” Alltså jag kände det sist. Ja, ni kommer ju höra. För hen... Nu har jag en åttaåring och hen är inte så här jättekommunikativ så. Men vi har träffats jättemånga gånger faktiskt innan, för att jag förstod att det kommer inte komma någonting om inte vi träffas flera gånger innan... utan. Och jag har till och med visat hen cirklarna och det innan vi började spela in en gång, för att visa ”så här kommer vi att göra”. Men då var hen ändå så här: ”Men vad var det vi ska göra?” Så. Men hen fyllde i och så där, men det blev mycket jag som så här: ”Ja, men vad tänker du om det där?” Och liksom så där. Då blev jag så osäker, ”är det så här man ska göra?”

Intervjuare: Den där idén med barnstyrda samtal, den är svår?

Samtalsledare 1: Ja, den är otroligt svår, tycker jag. För det skulle inte... Det känns inte som det skulle komma framåt. För det barnet jag hade, hen ville inte svara på någonting och hen gjorde jag inte så mycket med, så det kommer ni... det är bara tio minuter på ena [inspelningen, vår anm.], för att hen sa ingenting. Men omständigheter också att hen var för rädd för sin pappa, så hen vågade inte säga någonting. Det andra barnet ville svara fast ändå inte...så jag fick liksom ”vad tänker du om skolan” och ”saknar du skolan” det är liksom ingenting som kommer spontant [---].

Intervjuare: Jag förstår. Men då beskriver du att den där lilla förberedelsen som ligger i modellen, den räckte absolut inte för den det där barnet. Utan du behövde jobba och lägga grunden för det där samtalet ganska mycket. Det var en lång lära känna-process där, som du beskriver.

Samtalsledare 1: Mm. Det skulle jag säga, annars skulle inte hen säga mycket. Och det gör... [samtalsledare 2] pratade om förut också, de barn som... Dels så har de otroligt dåligt språk, också på grund av vad de varit med om. Och de kanske inte har kommunicerat på det sättet som, så att säga, vanliga barn kommunicerar med sina föräldrar... har inte de haft. Och dessutom kanske de inte har språket och sånt där. Så det blir liksom också någonting i det här, att de är otroligt ordfattiga. De kan inte tillräckligt... inte bara språket, utan att uttrycka sig också. De är inte vana vid det och det är svårt. Man märker att det är svårt för dem att göra det.

Samtalsledare 2: Ja, ja. Och inte heller så kreativa. Eller det har jag upplevt med dem som jag haft samtal med, att de har inte varit så... Jag tycker det har känts som att de har haft ganska hög prestations... att de har en inriktning på att prestera när de ska rita i cirklarna, och så vidare. Att det är det som har blivit fokus, snarare än vad själva frågan är, eller vad de vill veta eller inte veta [ohörbart], eller vad som är bra, eller vad som är dåligt. Ja.

Intervjuare: [...] Eller det är någonting med att den förutsätter ett visst barn, den bär metoden?

Samtalsledare 1: Ja.

Samtalsledare 2: Ja, det skulle jag absolut säga. Ett ganska högfungerande barn.

Samtalsledare 1: Ja.

Intervjuare: Ja, just det.

Samtalsledare 1: Och som också kanske vågar uttrycka sig och har fått utrymme att uttrycka sig. Men också det, som sagt, ordfattighet. Och för vissa barn det svenska språket, alltså i sig. Men också att inte våga uttrycka sig, att inte kunna. Och som du säger, inte så kreativa i språk och sånt där. För det är sånt vi jobbar mycket med de små barnen ute på barntid [ohörbart], som inte kan leka ordentligt, som inte motoriskt har lärt sig saker. Och det är regler för att vänta på sin tur och så här. Det är mycket sånt vi håller på med, med de små barnen.

Intervjuare: Men de här barnen i den här åldersgruppen då? [...] Hur jobbar ni med dem?

Samtalsledare 1: Nej, vi har inte den typen av grupper. [...] Men det finns ju skola här och så där, och det är oftast att de är bra. Men det är också ofta att de inte... att de ligger efter eller att de inte kan och är rädda och dåligt självförtroende och dålig självkänsla och allt vad det kan vara för någonting. Och de har väl också en lägre nivå, eller vad man säger, i vad de kan. Alltså inte på något taskigt, utan mer att de är också vana, som vi är, vid att barn är på ett visst sätt. Vi har en annan standard för barnen än vad de generellt kanske ska ha. Så det har varit en utmaning. Det är nog därför det också det blir det här med frågor och det där, för de kan inte uttrycka sig ordentligt, eller vad man ska säga. Det är svårt, för det...

Samtalsledare 2: Nej, och vågar inte [ohörbart].

Samtalsledare 1: Nej, nej, nej.

Samtalsledare 2: Eller så är det att vi är för otydliga. Eller att inte vi känner att vi kan presentera det här på ett bra, tydligt... alltså som syftet är.

Vi har här valt att inkludera ett ganska långt utdrag ur en av intervjuerna för att illustrera de resonemang om barn som kommer till det skyddade boendet som fördes både i den här delen och i andra delar av intervjun. En tolkning av dessa resonemang är att samtalsledarnas erfarenheter av svårigheter förknippade med att använda modellen med barn som upplevt våld och kommit till det skyddade boendet i alla fall delvis kan handla om barnens erfarenheter och förutsättningar, exempelvis bristande språkkunskaper och att de kan vara relativt nyanlända i Sverige. I mötet med dessa barn framträder BRA-samtal som en samtalsmodell som inte är utvecklad med dem som utgångspunkt, utan som en modell mer utformad för ett barn som både har en viss nivå av språkkunskaper och som inte varit utsatt för den nivå av omsorgsbrist som barnen i det skyddade boendet varit tidigare eller är utsatta för på grund av situationen just nu. Barnen i det skyddade boendet i den här studien kan också i lägre grad än barnen i tidigare utvärderingar antas ha erfarenheter av exempelvis pedagogik och arbetsätt i svensk förskola och skola, med tanke på att många i det skyddade boendet varit relativt nyanlända i landet, och detta kan möjligen vara ett skäl till att barnen beskrivs som att de har svårt att ta till sig arbetssättet i BRA-samtal. Uttryckt på ett annat sätt kan man säga att även om BRA-samtal är utvecklade för att kunna användas i möte med alla barn i åldersgruppen bygger den version av modellen som prövats i projektet implicit på en föreställning om vad en sjuåring ska kunna (att kunna urskilja olika färger och ha ord för dem exempelvis); den förutsätter ett visst barn. Mot bakgrund av dessa erfarenheter från det skyddade boendet blir det pågående utvecklingsarbetet med att anpassa BRA-samtal till yngre barn (se inledningen) som mycket angeläget.

Vi noterar att i förhållande till tidigare utvärderingar av BRA-samtal tenderar barnen i denna studie att vara yngre (se Eriksson 2014, 2018). Varken i tidigare eller föreliggande studie har information inhämtats på ett sådant sätt att det går att skapa sig en säker bild av vilka insatser barnen fått innan de erbjudits BRA-samtal. Med tanke på barnens ålder (primärt barn i lågstadieålder i denna studie vs. primärt barn i mellan- och högstadieålder i tidigare studier), sammanhanget (institution/skyddat boende vs. boende hemma och öppna stödinsatser) och även tidsperspektivet (akuta insatser / planerade insatser) skulle det dock kunna vara så att barnen i det skyddade boendet fått färre insatser före BRA-samtalen och befinner sig i en mer instabil omsorgssituation, jämfört med barnen som dokumenterats i tidigare utvärderingar. Studierna har dock inte varit upplagda så att det är möjligt att jämföra de olika barngrupperna, så det är svårt att dra några säkra slutsatser om detta. Av guiden för BRA-samtal framgår att det kan vara olämpligt att erbjuda BRA-samtal om barnet befinner sig i kris (se Lundström Mattsson & Fryckholm 2022). Samtidigt har även barn med omfattande stödbehov rätt till information, och i akuta situationer kan information och delaktighet göra barnets situation lite mer begriplig och hanterbar, det vill säga bidra till barnets känsla av sammanhang. Det blir därför angeläget att i fortsatta studier av BRA-samtal närmare undersöka under vilka förutsättningar modellen kan fungera också för barn med akuta och omfattande stödbehov.

Mot bakgrund av barnens språksvårigheter och möjligen begränsade erfarenheter av att kommunicera kring olika livsområden blir i synnerhet cirkeln om information svårtillgänglig, menar samtalsledarna i det skyddade boendet:

Samtalsledare 1: Den tårtbiten där det står: Vart kan jag vända mig? Den har jag stött på problem med nästan varje gång jag har gjort det för att de inte har förstått. "Vaddå vända mig"? Vad menar ni här och vad betyder det och... Där tycker jag att barnen har hakat upp sig på just ordet "vända sig" och då har jag försökt förklara att vart du kan få hjälp, och så vidare.

Samtalsledare 2: Jag tänker att det nog är väldigt svårt för de flesta barn för man vet inte riktigt vad stöd är och hjälp... Alltså det är mer så praktiskt, alltså att det blir så för dem och stöd blir lite diffust... Ja men att man ska få berätta om det som har hänt eller få prata om det som har varit jobbigt och... Men det blir lite... Jag vet inte

om man som barn ser det som... stöd eller någonting som hjälper? Utan det blir mer det här praktiska, att... Ja men: pappa har varit dum och nu har de ingenstans att bo, liksom.

Utifrån de svårigheter med att använda materialet som samtalsledarna stött på i mötet med barnen i det skyddade boendet ser de ett behov av ett mer konkretiserat arbetsmaterial, gärna kompletterat med ett bildstöd, exempelvis för att hjälpa barn att uttrycka sina bedömningar av vad som är ”bra”, ”okej” eller ”riktigt dåligt” och så vidare:

Intervjuare: Nu när det inte blir projekt längre kommer ni fortsätta jobba så här, är det något som ni kommer göra om?

Samtalsledare 1: Om det inte var projekt, då skulle jag nog göra om lite... jag skulle använda mig mer av bildstöd i form av smilies för att förtydliga ännu mer känslor det kanske handlar mer om det är barn med diagnoser, men också om det är barn som man vet har svårt så kan jag tycka att det är ett sätt som jag tycker om att jobba på... och det har nog gjort lite grann redan nu att vi har gjort smilies men det kan va en grej.

Samtalsledare 2: När det handlar om känslor. Nallekorterna och tejpningfigurerna eller bara rita generellt göra smilies själv,

Intervjuare: Mer då andra saker ni skulle göra om?

Samtalsledare 1: Det där med information inför utflytt att ta den då.

I citatet återkommer också tanken om att erbjuda BRA-samtal i fler skeden under vistelsen i det skyddade boendet, och om möjligt även använda modellen för att fånga upp barnets frågor, funderingar och behov av stöd inför en utflytt.

Sammanfattning

Den övergripande slutsatsen från intervjuerna med samtalsledarna i skyddat boende är att det finns en uttalad acceptans för BRA-samtalsmodellen. Samtalsledarna beskriver en praktik där BRA-samtal en självklar del bland de insatser som de erbjuder barnen som kommer till det skyddade boendet. Samtalen beskrivs som att de kommer som steg tre, efter mottagandet och sammanhangsmarkeringen när barnen kom till boendet (steg 1) och inledande samtal som benämner barnens upplevelser av våld (steg 2). BRA-samtalen omtalas som ett bra komplement till samtalen om våld då de bidrar till att bredda perspektivet och ger barn möjligheter att prata om olika aspekter av sina liv. BRA-samtalen beskrevs som en tillgång inte minst i förhållande till barn som av olika skäl inte är beredda på att prata om sina upplevelser av våld (just då). Informanterna påtalade att utan BRA-samtalen läggs större ansvar på barnen själva att ta upp sådant som de vill eller behöver prata om, som inte har med själva våldet att göra. Med hjälp av BRA-samtal som modell kan barnen på ett tydligare sätt få möjlighet att sätta ord på behov som kan ha att göra med olika områden i livet, utöver att ha upplevt våld mot en förälder och/eller sig själv. När det gäller materialet till samtal om information var acceptansen något lägre, och samtalsledarna uttryckte att det finns ett behov av ett reviderat, mer konkret och lättillgängligt material. De efterfrågade också stöd i att kommunicera kring barns rättigheter.

Det har överlag varit praktiskt genomförbart att erbjuda BRA-samtal i skyddat boende. Den del som har varit svårast att få till är ett uppföljande samtal tillsammans med mamman, mycket på grund av korta placeringstider och utflytt med kort framförhållning. De utmaningar samtalsledarna beskriver pekar på behov av anpassning dels i form av själva arbetsmaterialet så att det kompletteras med ett enkelt bildstöd och blir mer tillgängligt för de yngsta barnen i målgruppen. I detta skyddade boende beskrev också samtalsledarna att de barn som kommer till boendet kan ha begränsade språkkunskaper och/eller av flera olika skäl ha svårt att ta till sig det arbetssätt som BRA-samtalen bygger på, vilket får betydelse för hur arbetsmaterialet fungerar i praktiken. Även av det skälet kan ett enkelt bildstöd vara till hjälp för att få BRA-samtalen att fungera på bästa sätt för de barn som kommer till det skyddade boendet. Samtalsledarna lyfte också fram att de erfarenheter av våld som barnen har med sig kan hänga ihop med brister i omsorgen och att vissa barn därför kan vara ”otränade” i att ta för sig på det sätt som BRA-

samtalen förutsätter. Därför kan de behöva tid och trygghet för att kunna använda sig av samtalen så som de är tänkta. De intervjuade samtalsledarna uttryckte tydligt att kontaktfasen kan behöva vara mer utsträckt innan det är möjligt att gå in i själva BRA-samtalen. Mot bakgrund av det faktum att flytt till ett skyddat boende ofta är hastig och barnen och deras föräldrar/mammor kan befinna sig i kris är synpunkten begriplig. Samtidigt är tanken med BRA-samtalen att de ska vara ett redskap för att hjälpa barnen att ”landa” i det skyddade boendet. Frågan om när i processen att ta emot barnet i skyddat boende som det fungerar bäst att erbjuda BRA-samtal bör därmed undersökas ytterligare. Slutligen ser samtalsledarna att det skulle kunna vara hjälpsamt att – om det är praktiskt möjligt - erbjuda BRA-samtal inför utflytt från det skyddade boendet, då barnen tenderar att få nya frågor när det är dags att flytta ut.

Användning av BRA-samtal med barn i skyddat boende

En genomgång av de ljudinspelade samtalen pekar på att det även med de nya inslag i modellen och anpassningen till barn i osäkra boendeförhållanden/skyddat boende är det möjligt att använda BRA-samtal som de är tänkta, det vill säga för att stärka barns delaktighet och utgå från barnets egen definition av situationen och behov av information. Den analys av det ljudinspelade materialet som presenteras här har fokuserat på delaktighetsaspekterna konsultation, beslutsfattande och initiativ, det vill säga i vilken grad barn konsulteras av den vuxna inför olika aspekter av BRA-samtalen, i vilken grad barnen styr samtalen och fattar beslut om hur samtalen ska gå till, samt i vilken grad det finns utrymme för barns initiativ och för att ta upp frågor som vuxna inte tänkt på, samt hur den vuxna fångar upp barnets initiativ (se Eriksson & Näsman 2011; Hart 1992). Samtalen har också analyserats som interaktion, när det gäller vilket slags frågor samtalsledarna ställer till barnet och hur barnen svarar på dem (jfr Eriksson 2018; Fängström et al. 2017).

Barns delaktighet och perspektiv

På liknande sätt som dokumenterats i den tidigare studien med inspelade BRA-samtal (Eriksson 2018) skapar samtalsledarna även i de samtal som studeras här möjligheter för barnets beslutsfattande. Det handlar bland annat om att barnet får styra i vilken ordning materialets olika delar ska behandlas (extrakt 1):

Extrakt 1 (Barn 8 år)

Samtalsledare: Mm. Vilken vill du ... Vilken cirkel vill du börja med?

Barn: Rätt till stöd.

Samtalsledare: Vill du börja med den?

Barn: Ja.

I samtalen ingår vidare en mängd moment där beslut kan fattas om hur saker och ting ska göras. Vart och ett av dessa moment ger möjligheter för barn att kunna styra det som sker. I extrakt 2 återfinns ett exempel på den typen av ”mikro-beslut”:

Extrakt 2 (Barn 8 år)

Samtalsledare: Får du fram den? Så. Så. Då ser du här. ”Hur jag har det”, och så ska vi välja färger. Vill du välja bara av de tuschpennorna, eller ska vi ta ut alla?

Barn: Ta ut alla.

Utifrån Harts steg för barns delaktighet (Hart, 1992) kan vi förstå information som en grundläggande förutsättning för barns delaktighet. Om man inte har information om vad saken

gäller eller vilken typ av synpunkt som efterfrågas, blir det också svårt att ta ställning till något. De informationssamtal om BRA-samtalens syfte som föregår själva samtalen (enligt Guide för BRA-samtal, Lundström Mattsson & Fryckholm 2022) finns inte dokumenterade i datasetet. I det empiriska materialet finns dock exempel på hur information kan behöva ges kontinuerligt under samtalen, exempelvis om vad som avses med ett specifikt område i en av cirkelarna (extrakt 3):

Extrakt 3 (Barn 8 år)

Samtalsledare: Vilken vill du börja med?

Barn: Skola. Jag förstår inte den här.

Samtalsledare: Nej. Vad tänker du med skolan? Har du ... Undrar du någonting om skolan? Kanske din gamla skola. Hur har kompisarna ... Undrar de var du är? Saknar du skolan? När ska du få komma tillbaka till skolan?

Barn: Jag saknar skolan.

I exemplet ovan förklarar samtalsledaren vilken typ av synpunkt som efterfrågas i förhållande till området ”skola”, genom att se olika exempel på vad det är för frågor eller synpunkter som barn kan ha eller vilja prata om. Barnets respons är att göra tydligt vad som stämmer i hans fall: ”jag saknar skolan”.

Som diskuterats i den tidigare studien av inspelade BRA-samtal (Eriksson 2018) är kartläggningen av barnets nu-situation upplagd så att ingången är barnets bedömning av sin situation – är olika aspekter av min situation just nu bra, okej, inte bra eller riktigt dåliga? – och sedan utforskar samtalsledare och barn tillsammans vad som gör att situationen är som den är och vad som skulle behöva förändras för att den ska bli bättre. Genom att utgångspunkten för utforskandet av barnets situation och upplevelser är barnets bedömning lägger BRA-samtal till rätta för barnets delaktighet på ett specifikt sätt (Eriksson 2018). Barnet tilltalas inte bara som en källa till information om situationen i hemmet, skolan och så vidare, utan även som någon som besitter kunskap och som har förmåga att värdera olika förhållanden. Barnet positioneras alltså som kompetent både när det gäller kunskap (Iversen 2013) och moraliska ställningstaganden (Knezevic 2017).

Av de inspelade samtalen från skyddat boende framgår att BRA-samtal kan möjliggöra för barn att värdera sin situation här och nu, inklusive om det är bra eller mindre bra att ha kommit till det skyddade boendet (extrakt 4):

Extrakt 4 (Barn 7 år)

Barn: Då tycker jag vi går vidare till den

Samtalsledare: Ja, då går vi vidare till den. Vad står det där få, ska du läsa?

Barn: Du får läsa.

Samtalsledare: ”Hur jag mår”

Barn: Eh

Samtalsledare: Kommer du ihåg färgerna nu, du hade där?

Barn: Hur jag mår?

Samtalsledare: Mm. Och vet du, man kan också ha alla om man vill. Man behöver inte bara ha en färg.

Barn: Eh... ”J-a-g m-å-r b-r-a” [bokstaverar högt och skriver]. Jag mår bra. D-e-t ä-r b-r-a a-t-t j-a-g k-o-m. Jag mår bra, det är bra att jag kom, h-i-t.

Samtalsledare: Hit, menar du hit till boendet?

Barn: Exakt.

I materialet finns flera exempel på hur samtalsledare och barn tillsammans hjälps åt för att hitta rätt nyans i bedömningen av barnets situation. I exemplet nedan beskriver barnet situationen som ”okej”, men däremot inte bra eftersom hen saknar kompisar att leka med (extrakt 5):

Extrakt 5 (Barn 9 år)

Samtalsledare: Hur har du det i ditt hem och din familj just nu?

Barn: Paus

Samtalsledare: För det har ju blivit lite annorlunda för er, eller hur?

Barn: Mm

Samtalsledare: Mm. Det är okej?

Barn: Ja

Samtalsledare: Jaa

Barn: Ja för, inte bra

Samtalsledare: Nej det är inte bra

Barn: Nej för jag har ingen kompis, att leka

Samtalsledare: Nej just det, du har ingen kompis att leka med

Barn: Jaa

Samtalsledare: Det är det som är dåligt?

Barn: Men okej

Samtalsledare: Det är det som gör att det är okej men inte bra?

När det gäller situationen i det skyddade boendet framgår det av de inspelade samtalen att medan en del barn är tydliga med att det är bra för dem att de kommit till boendet, är situationen mer problematisk för andra barn, som menar att de hade det bättre där de bodde förut (extrakt 6):

Extrakt 6 (Barn 10 år)

Samtalsledare: Rätt till information, ja? Bra. Så. Då är första att inte kunna bo hemma.

Barn: Vart? Här?

Samtalsledare: Nej, utan kanske mer där du bodde förut, där pappa bodde också.

Barn: Jag bodde bra där.

Samtalsledare: Bodde du bra där?

Barn: Ja.

Samtalsledare: Saknar du det och vill kunna bo där?

Barn: Ja.

Samtalsledare: Ja. Du saknar ditt hem?

Barn: Mm. [--]

Samtalsledare: Ja. Och här då? Vad tänker du om att bo här?

Barn: Dåligt.

Samtalsledare: Dåligt? Vad är det som är dåligt? Är det dåligt här eller är det dåligt för att du inte kan bo hemma eller ...?

Barn: Dåligt här ... Jag vet inte varför men det känns så dåligt.

Samtalsledare: Är det för lite skola och ...?

Barn: Ja, så skoltiden är jätteliten. Jag vill ha från klockan nio till tolv, tretton, där. Så jag orkar. Jag kan orka innan i förra skolan och slutade halv fyra.

Som framgår av utdraget ovan är bristen på skolgång och vardagen med kamratrelationer ett starkt återkommande tema i utsagorna från barnen i det skyddade boendet. Barnen uttrycker att de uppskattar den skola som arrangeras i det skyddade boendet, samtidigt som de gärna skulle ha mer skolgång och saknar sin vanliga skola och sina kamrater. Problemen med att säkra barns rätt till skolgång när det befinner sig i skyddat boende är väl kända sedan tidigare (SOU 2017:112). Vi noterar att i förhållande till den här frågan har barnen egna förslag på hur barns behov av skolgång skulle kunna tillgodoses på ett bättre sätt, genom arbete online exempelvis (extrakt 7):

Extrakt 7 (Barn 10 år)

Barn: Exakt. Jag vill exakt jobba online.

Samtalsledare: Du vill jobba online? Ja.

Barn: Men det vet vi inte.

Samtalsledare: Nej, det vet vi inte.

Barn: Nej, om de skickar en dator så kan jag också gå in och prata med läraren och såna saker.

Inte minst i ljuset av pandemin och de erfarenheter av distansundervisning som betydande grupper barn erfarit under den här perioden framstår det här barnets förslag på lösning av problemen med att säkra barns rätt till skolgång när de befinner sig i skyddat boende som högst rimliga.

Att prata om våldet

En central tanke med att erbjuda BRA-samtal för barn i osäkra boendeförhållandet är att uppmärksamma barns rättigheter och behov förknippade med själva boendesituationen. Som beskrivits i föregående avsnitt om samtalsledarnas syn på insatsen har tanken varit att uppmärksamma barnens upplevelser av våld i ett tidigare skede och alltså på annat sätt än genom BRA-samtalen. Av de inspelade samtalen framgår dock att i synnerhet samtal om boendesituationen kan aktualisera barnens upplevelser av våld. Det är särskilt i ”samtal om information” och i förhållande till aspekten ”det skyddade boendet” som barnens erfarenheter av våld kommer på tal. Barnen tenderar att vara väldigt på det klara med varför de inte kan bo kvar hemma: det är på grund av pappans handlingar, vilket kan illustreras av exemplet i extrakt 8:

Extrakt 8 (Barn 9 år)

Samtalsledare: Du jag tänkte att jag skulle berätta lite för dig om den här cirkeln som vi har här idag

Barn: Mm

Samtalsledare: Den här, den handlar om, handlar om... varför ni inte kan bo hemma just nu, du och mamma, varför ni bor i det här huset nu.

Barn: Därför pappa är dum.

Samtalsledare: Just det, för pappa har gjort dumma saker, mot er.

Barn: Och bråkar.

Samtalsledare: Exakt, han har bråkat.

Det är ett relativt tydligt mönster i materialet att det är i förhållande till frågan om varför barnen inte kan bo kvar hemma som barnen tar upp pappans handlingar, som omtalas som ”bråk” och ”dumma saker” pappa har gjort. I de inspelade samtalen tenderar samtalsledarna följa och bekräfta barnens beskrivningar:

Extrakt 9 (Barn 8 år)

Samtalsledare: Man har rätt att ha det bra. Ska vi ta den här kanske, att inte kunna bo hemma? Vad har du fått reda på om det? Vad vet du om varför ni inte kan bo hemma eller att inte kunna bo hemma?

Barn: För att pappa sa att han skulle slå mamma en dag, så gick han på jobbet.

Samtalsledare: Ja.

Barn: Ja.

Samtalsledare: Ja, och vad sa mamma till er då då?

Barn: Att ... [---] Att vi kan inte bo där.

Samtalsledare: Hur kändes det?

Barn: Jag tycker att det är bra.

Överlag framstår talet om det våld som barnet upplevt som relativt ”odramatisk” i de samtal som ingår i det empiriska underlaget. Våldet framträder främst som ett livsvillkor barnen har att förhålla sig till. I samtalen är det också barnen som tenderar att ta initiativet till att tala om våld, och samtalsledarna tenderar att bekräfta och följa barnen. Det finns dock exempel på andra mönster i interaktionen, vilket diskuteras nedan.

Att undergräva barns delaktighet

Även om det klart framgår av de inspelade samtalen att det är möjligt att genomföra BRA-samtal för barn i skyddat boendet som det är tänkt, det vill säga genom att det är barnen som i hög grad styr samtalen, så finns även exempel på motsatsen. Ett mönster där barnens delaktighet undergrävs är när samtalsledaren följer sin egen agenda i att informera barn, i stället för att låta barnet styra samtalet. Detta mönster framträder tydligast i ”samtal om information” (jfr diskussionen i avsnittet ovan).

Ett annat interaktionsmönster som undergräver barns delaktighet är när samtalsledaren faller in i att ställa ja/nej frågor – alltså frågor som bjuder in till att svara ”ja” eller ”nej” - eller använder andra typer av frågor med ledande inslag. Ett exempel som illustrerar hur barnet då tenderar att svara som frågan förutsätter – ”ja” eller ”nej” – kan ses i extrakt 10:

Extrakt 10 (Barn 8 år)

Samtalsledare: Saknar du någonting hemma?

Barn: Ja.

Samtalsledare: Saknar du dina saker?

Barn: Ja.

Samtalsledare: Dina kompisar?

Barn: Ja.

Samtalsledare: Hade du eget rum? Nej. Delade du med [syskon]?

Barn: Va?

Samtalsledare: Delade du rum?

Barn: Va?

Samtalsledare: Delade du rum?

Barn: Va [skratt]? Där sover alla.

Samtalsledare: Ja. Okej.

Barn: Jag och [syskon] har egen säng. Inte egen, egen säng. En här nere, en här uppe.

I den här sekvensen hade samtalsledaren till exempel kunnat ställa en annan typ av frågor efter det första ”ja”-svaret. Mer öppna frågor hade exempelvis varit ”vad saknar du, berätta?”, eller ”hur bodde ni?”. Mer öppna frågor hade kunnat skapa större möjligheter för barnet att komma till tals med sitt eget perspektiv och egna erfarenheter, så att hen inte blivit lika styrd av samtalsledarens ”ja/nej”-frågor. Samtidigt kan man notera att barnet hanterar frågornas ledande

inslag, och på olika sätt markerar när samtalsledarnas frågor inte ger mening utifrån hur situationen sett ut för barnet. Det framgår exempelvis av barnets svar att frågan ”delade du rum?” blir något problematiskt i förhållande till en situation där alla i familjen sover i samma rum – ”där sover alla”.

Förutom att samtalet kan styras av den vuxnas agenda att ge information, eller att det kan styras genom frågor med ledande inslag, kan barnets delaktighet också undergrävas av att samtalsledaren inte lyssnar på barnets signaler om att hen inte vill prata om något, eller vill avsluta samtalet. I materialet finns exempel på hur barnen visar att de vill avsluta samtalet, till exempel genom att börja prata om något annat (extrakt 11):

Extrakt 11 (Barn 8 år)

Samtalsledare: Vad tänker du på?

Barn: Uno.

Samtalsledare: Ja, vi kan spela det snart. Vi kan fylla i de här två först, och sen kan vi spela Uno. Jag tänkte att vi skulle göra det [ohörbart].

Barn: Jag kan ett trick [ohörbart].

Efter det utdrag ur samtalet som visas ovan i extrakt 11 följer en dialog där barnet upprepade gånger säger att hen vill spela "Uno" (ett kortspel) och barnet behöver upprepa detta tre-fyra gånger innan samtalsledaren går med på att avsluta samtalet. Att samtalsledarna inte alltid är så lyhörda för barnets signaler om att hen inte vill fortsätta kan åtminstone delvis ha med forskningsprojektet att göra, och att samtalsledarna anstränger sig för att skapa material för forskning.

I föregående avsnitt beskriver vi hur vissa samtalsinspelningar exemplifierar hur barn själva för våldserfarenheter/pappans våld på tal. I materialet finns dock även exempel på hur samtalsledaren försöker föra in våldet om ett tema i samtalet, men inte är så lyhörd för de signaler barnet ger på att hen inte vill tala om våldet (just då). I exemplet nedan (extrakt 12) börjar barnet exempelvis tala om annat när samtalsledaren försöker ge barnet information om att till det skyddade boendet kommer barn och mammor som varit med om svåra saker:

Extrakt 12 (Barn 8 år)

Samtalsledare: Men fick du inte reda på när du kom hit av oss att här bor bara mammor och barn?

Barn: Ja, det vet jag.

Samtalsledare: Ja, och att här bor bara mammor och barn för att man har varit med om svåra saker hemma.

Barn: Tänk om jag kunde ta sönder den där.

Samtalsledare: Ja, nej då skulle ...

Barn: Nej [skratt].

Samtalsledare: Det skulle inte vara bra.

Barn: Tänk om den här var borta så jag kunde känna de här. Och [ohörbart].

Överlag tycks BRA-samtalen fungera väl och det framstår som att samtalsledare balanserar "talet om våld" på en rimlig nivå. Som framgår av exemplet ovan är dock frågan om hur våldet ska hanteras i samtal om barnets situation här och nu något som inte alltid är så lätt att hantera och något som det behövs fortsatt dialog om, i utbildning och handledning om BRA-samtal för barn i skyddat boende.

Sammanfattning

Analysen av de inspelade samtalet pekar på att även med den version av materialet som är anpassad till barn i skyddat boende är det möjligt att använda BRA-samtal som modellen är tänkt, det vill säga för att stärka barns delaktighet och utgå från barnets egen definition av situationen och behov av information. På liknande sätt som dokumenterats i den tidigare studien med inspelade BRA-samtal (Eriksson 2018) skapar samtalsledarna även i de samtal som studeras här på olika sätt möjligheter för barnets beslutsfattande. Av de inspelade samtalen samtalen från skyddat boende framgår vidare att BRA-samtal kan möjliggöra för barn att värdera sin situation här och nu, inklusive om det är bra eller mindre bra att ha kommit till det skyddade boendet. Barnet tilltalas alltså inte bara som en källa till information om situationen i hemmet, skolan och så vidare, utan även som någon som besitter kunskap och som har förmåga att värdera olika förhållanden. Barnet positioneras därmed som kompetent både när det gäller kunskap (Iversen

2013) och moraliska ställningstaganden (Knezevic 2017). Barnen och samtalsledarna hjälps åt för att hitta rätt nyans i barnets bedömning av sin situationen, och i de inspelade samtalen uttrycker barnen sig om både det som är positivt och det som är mer problematiskt med att vara i det skyddade boendet. Vi noterar att bristen på skolgång och vardagen med kamratrelationer är ett tydligt återkommande tema i utsagorna från barnen i det skyddade boendet.

Även om tanken med BRA-samtalen i projektet var att de ska handla om själva boendesituationen och inte om skälet till vistelsen i det skyddade boendet, det vill säga barnens upplevelser av våld, pekar de inspelade samtalen på att i synnerhet samtal om boendesituationen kan aktualisera barnens upplevelser av våld. Överlag framstår talet om det våld som barnet upplevt som relativt ”odramatisk” i de samtal som ingår i det empiriska underlaget. I dessa samtal framträder våldet främst som ett livsvillkor barnen har att förhålla sig till. I samtalen är det också barnen som tenderar att ta initiativet till att tala om våld, och samtalsledarna tenderar att bekräfta och följa barnen.

Medan helhetsbilden är att modellen fungerar som tänkt står det samtidigt klart att det också finns utmaningar. Särskilt samtal om information kan vara problematiska när det gäller barns delaktighet, liksom frågan om barns rättigheter, då det är i synnerhet i förhållande till dessa områden som samtalsledarna kan övergå till att styra samtalen och barnens delaktighet blir lägre. Vidare skulle samtalsledarna kunna använda öppna och utvärderande frågor i dialogen med barnen i högre utsträckning, för att begränsa sin egen styrning av samtalen. Mot bakgrund hur barnens upplevelser av våld aktualiseras av barnen om ingår i studien behövs också ett fortsatt arbete med att tydliggöra hur barns erfarenheter av våld kan och bör hanteras inom ramen för BRA-samtal.

6. Slutsatser och diskussion

Pilotstudiens syfte var att undersöka genomförbarhet och användning av BRA-samtal i samtal med barn i osäkra boendeförhållanden och ekonomisk utsatthet. Följande frågeställningar skulle besvaras:

1. Hur fungerar användningen av arbetsmaterialet i förhållande till barns situation när de lever med osäkra boendeförhållanden och/eller i ekonomisk utsatthet?
2. Hur fungerar användningen av arbetsmaterialet i förhållande till barnens delaktighet?
3. Vilken återkoppling ger barnen om hur BRA-samtal fungerat för dem?
4. Uppfattar samtalsledarna som samtal med barn i osäkra boendeförhållanden och/eller ekonomisk utsatthet att BRA-modellen är lämplig, välfungerande, och ”realistisk” i förhållande till deras uppdrag, målgrupp och organisation?

Användning

De första frågeställningarna handlar båda om användningen av arbetsmaterialet för BRA-samtalen. De slutsatser som kan dras i den här studien bygger framförallt på det underlag som samlats in i skyddat boende, vilket betyder att slutsatser främst kan dras rörande den version av arbetsmaterialet där skyddat boende är utgångspunkten.

Modellen ser ut att kunna fungera väl i kontexten skyddat boende. BRA-samtalen omtalas av samtalsledarna som ett bra komplement till de samtal om våld som de också för med barnen, då BRA-samtalen bidrar till att bredda perspektivet och ger barn möjligheter att prata om olika aspekter av sina liv. BRA-samtalen beskrevs som en tillgång inte minst i förhållande till barn som av olika skäl inte är beredda på att prata om sina upplevelser av våld (just då). Informanterna påtalade att utan BRA-samtalen läggs större ansvar på barnen själva att ta upp sådant som de vill eller behöver prata om, som inte har med själva våldet att göra. Med hjälp av BRA-samtal som modell kan barnen på ett tydligare sätt få möjlighet att sätta ord på behov som kan ha att göra med olika områden i livet, utöver att ha upplevt våld mot en förälder och/eller sig själv.

Analysen av de ljudinspelade samtalet pekar på att även med den version av materialet som är anpassad till barn i skyddat boende är det möjligt att använda BRA-samtal som modellen är tänkt, det vill säga för att stärka barns delaktighet och utgå från barnets egen definition av situationen och behov av information. Samtalsledarna skapar på olika sätt möjligheter för barnets beslutsfattande. Av de inspelade samtalen från skyddat boende framgår vidare att BRA-samtal kan möjliggöra för barn att värdera sin situation här och nu, inklusive om det är bra eller mindre bra att ha kommit till det skyddade boendet. Barnet tilltalas alltså inte bara som en källa till information om situationen i hemmet, skolan och så vidare, utan även som någon som besitter kunskap och som har förmåga att värdera olika förhållanden. Barnet positioneras därmed som kompetent både när det gäller kunskap och moraliska ställningstaganden. De inspelade samtalen visar hur barnen och samtalsledarna kan hjälpas åt för att hitta rätt nyans i barnets bedömning av sin situation, och i de inspelade samtalen uttrycker barnen sig om både det som är positivt och det som är mer problematiskt med att vara i det skyddade boendet. Vi noterar att bristen på skolgång och vardagen med kamratrelationer är ett tydligt återkommande tema i utsagorna från barnen i det skyddade boendet.

Även om tanken med BRA-samtalen i projektet var att de ska handla om själva boendesituationen och inte om skälet till vistelsen i det skyddade boendet, det vill säga barnens upplevelser av våld, pekar de inspelade samtalen på att i synnerhet samtal om boendesituationen kan aktualisera barnens upplevelser av våld. Överlag framstår talet om det våld som barnet upplevt som relativt ”odramatisk” i de samtal som ingår i det empiriska underlaget. I dessa samtal framträder våldet främst som ett livsvillkor barnen har att förhålla sig till. I samtalen är det också barnen som tenderar att ta initiativet till att tala om våld, och samtalsledarna tenderar att bekräfta och följa barnen.

Medan den övergripande bilden är att modellen fungerar som tänkt står det samtidigt klart att det också finns utmaningar. Särskilt samtal om information kan vara problematiska när det gäller barns delaktighet, liksom frågan om barns rättigheter, då det är i synnerhet i förhållande till dessa områden som samtalsledarna kan övergå till att styra samtalen och barnens delaktighet blir lägre. Vidare skulle samtalsledarna kunna använda öppna och utvärderande frågor i dialogen med barnen i högre utsträckning, för att begränsa sin egen styrning av samtalen. Mot bakgrund hur barnens upplevelser av våld aktualiseras av barnen om ingår i studien behövs också ett fortsatt arbete med att tydliggöra hur barns erfarenheter av våld kan och bör hanteras inom ramen för BRA-samtal.

I förhållande till dessa resultat bör noteras att datainsamlingen skedde relativt tidigt i en implementeringsprocess, medan samtalsledarna hunnit pröva modellen i relativt begränsad utsträckning. Modellen ser ut att fungera väl i kontexten skyddat boende, även om det också framkom att samtalsledarna såg ett behov av vissa anpassningar för att modellen ska kunna fungera på bästa sätt i denna kontext. Samtalsledarnas beskrivningar av de utmaningar de mött i kontexten skyddat boende pekar på behov av anpassning i form av själva materialet så att det kompletteras med ett enkelt bildstöd och görs mer tillgängligt för de yngsta barnen i målgruppen. Inte minst i förhållande till dessa synpunkter blir Stiftelsen Allmänna Barnhusets pågående utvecklingsarbetet med att anpassa BRA-samtal till yngre barn viktigt. De intervjuade samtalsledarna uttryckte också att kontaktfasen kan behöva vara mer utsträckt innan det är möjligt att gå in i själva BRA-samtalen. Mot bakgrund av det faktum att flytt till ett skyddat boende ofta är hastig och barnen och deras föräldrar/mammor kan befinna sig i kris är synpunkten begriplig. Samtidigt är tanken med BRA-samtalen att de ska vara ett redskap för att hjälpa barnen att ”landa” i det skyddade boendet. Frågan om när i processen att ta emot barnet i skyddat boende som det fungerar bäst att erbjuda BRA-samtal bör därmed undersökas ytterligare. Personalen på det skyddade boendet påtalade vidare att de erfarenheter av våld som barnen har med sig tenderar att hänga ihop med brister i omsorgen och att barnen kan vara ”otränade” i att ta för sig på det sätt som BRA-samtalen förutsätter. Därför kan de behöva de tid och trygghet för att kunna använda sig av samtalen så som de är tänkta, menade informanterna i studien.

De slutsatser som kan dras om användning i kontexten myndighetsutövande socialtjänst är preliminära då de endast bygger på erfarenheter samtalsledare gjort, och då i samtal som genomförts innan pilotstudien inleddes. I intervjun pratade samtalsledarna om fördelar med att samtalsledaren som håller samtalet är skild ifrån den socialsekreterare som handlägger familjens ekonomiska bistånd. Samtidigt framhöll de att det är att föredra att det är en person som familjen fått förtroende för. Barnen kan till exempel ha viktiga frågor om handläggningen av försörjningsstödet som de inte vågar ställa till socialsekreteraren som är den som utför myndighetsutövningen. Här framträder ett dilemma som inte har någon tydlig lösning utifrån de intervjuer vi genomfört, men som kan behöva hanteras på något sätt i framtida arbete med att erbjuda BRA-samtal i myndighetsutövande socialtjänst. I intervjuerna med samtalsledare inom myndighetsutövande socialtjänst framkom inga synpunkter om specifika anpassningsbehov av modellen för målgruppen barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden i kontakt

med dem. De beskrivningar av anpassningar som finns intervjuerna kan snarast tolkas som att de ligger i linje med hur modellen är tänkt att användas – att den ska anpassas till det enskilda barnet.

När det gäller den tredje frågeställningen som rör barns perspektiv på genomförandet av BRA-samtal, har den inte varit möjlig att besvara på grund av de utmaningar som studien inneburit och som diskuterats i kapitel 3.

Genomförbarhet

Den sista frågeställningen handlar om olika aspekter av genomförbarheten av BRA-samtal i förhållande till målgrupperna barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållande inklusive i form av skyddat boende.

Den övergripande slutsatsen från intervjuerna med samtalsledarna i skyddat boende är att de uttrycker en hög grad av acceptans för BRA-samtalsmodellen. De beskriver en praktik där BRA-samtal kommer som steg tre, efter mottagandet och sammanhangsmarkeringen när barnen kom till boendet (steg 1) och inledande samtal som benämner barnens upplevelser av våld (steg 2). Det finns en något lägre grad av acceptans för materialet till samtal om information, där samtalsledarna uttrycker att det finns ett behov av ett reviderat, mer konkret och lättillgängligt material. De efterfrågar också stöd i att kommunicera kring barns rättigheter. Det har dock i stort sett varit praktiskt genomförbart att erbjuda BRA-samtal i skyddat boende. Den del som har varit svårast att få till är ett uppföljande samtal tillsammans med mamman, mycket på grund av korta placeringstider och utflytt med kort framförhållning.

Sammantaget pekar analysen på en tydlig acceptans för BRA-samtal även inom medverkande socialtjänster. Det gäller i synnerhet de delar av modellen som rör individuella samtal med barn. Uppföljande samtal med barn och förälder tillsammans beskrevs inte som lika användbara av informanterna i studien. Samtliga samtalsledare uttrycker dock som helhet en tilltro till modellen. Man kan också notera att samtalsledarna i en av socialtjänsterna som hade tidigare erfarenhet av BRA-samtal med barn i osäkra boendeförhållanden bedömde att modellen fungerar väl för den tänkta målgruppen. Vår slutsats är dock att användandet av BRA-samtal inom myndighetsutövande socialtjänst är behäftad med specifika utmaningar. Vad vi kan bedöma handlar utmaningarna inte primärt om själva samtalsmodellen utan snarare om en misstänksamhet hos familjerna gällande varför myndigheten önskar samtala med deras barn. Detta för att föräldrarna ska kunna förstå att syftet inte är kontroll av familjerna utan en möjlighet för barnen att få sätta ord på sina upplevelser och få ställa sina frågor om situationen de befinner sig i. Erfarenheterna som förmedlades i intervjuerna pekar även på att en tidig introduktion av BRA-samtal skulle kunna vara en framgångsrik väg i rekrytering av barn till samtal, förslagsvis vid socialtjänstens första kontakt med familjen.

Slutsatsen blir därmed att medan det var genomförbart att erbjuda BRA-samtal inom ramen för skyddat boende, var erbjudandet om BRA-samtal inom ramen för myndighetsutövande socialtjänst behäftad med så stora utmaningar att det inte visade sig genomförbart att pröva den här versionen av modellen inom de ramar som satts för pilotprojektet. För att barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden ska få tillgång till BRA-samtal inom ramen för myndighetsutövande socialtjänst krävs ett mer utvecklat arbete med organisation och rekrytering för att nå barnen.

Slutsats

Sammantaget blir vår slutsats från den här pilotstudien att BRA-samtal som samtalsmodell betraktat är en användbar modell i möte med målgrupperna barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden inklusive skyddat boende. De synpunkter som framkommit om behov av vissa anpassningar i den version av modellen som prövats i projektet pekar på vikten av det pågående utvecklingsarbetet med att anpassa BRA-samtal till yngre barn. Vi konstaterar också att medan modellen varit genomförbar i skyddat boende det återstår det att pröva på vilket sätt BRA-samtal kan bli genomförbara inom ramen för myndighetsutövande socialtjänst.

Diskussion

Våra analyser och resultat pekat på att kontexten inom vilken BRA-samtal erbjuds är av stor betydelse. I fallet myndighetsutövande socialtjänst med fokus på ekonomiskt bistånd blir detta särskilt påtagligt. Vi tänker att de utmaningar informanterna beskriver kan relateras till hur frågan om ekonomiskt bistånd betraktas både i förhållande till barn och i samhället i stort. BRA-samtal vilar på barndomssociologins tanke (James, Jenks & Prout, 1990) om barn som aktörer och subjekt och tanken om att barndomen är viktig ”här och nu”. Som diskuteras i kapitel 2 är det relativt sett en ny tendens i svensk socialtjänst att närma sig barn ur det perspektivet – att barn inte bara är en ”försörjningsbörda” eller objekt för föräldrars ansvarstagande, utan också subjekt och aktörer när det handlar om (omsorgs)arbete och ekonomi. Det gör att det kan finnas en viss ovana i organisationen i stort att närma sig barn ur det perspektivet. Det kan också vara så att föräldrar som lever i ekonomisk utsatthet och kommer till socialtjänsten inte heller är särskilt vana att betrakta barn som subjekt och aktörer när det handlar om pengar. I stället kan deras syn på det goda föräldraskapet vara färgad av den syn som intill nyligen präglat också socialtjänsten: att det ingår i föräldrans ansvar att beskydda barn från att behöva hantera ekonomisk utsatthet – eller ekonomiska frågor överhuvudtaget.

Samtalsmodellen BRA utvecklades inledningsvis som ett verktyg till personal som möter barn till föräldrar med psykisk sjukdom, funktionsnedsättning, allvarlig fysisk sjukdom eller skada, är missbrukare av alkohol eller andra beroendeframkallande medel eller i de fall en förälder oväntat avlider. Syftet med modellen är att beakta barns behov av råd, stöd och information och därigenom stärka barns rättigheter. Erfarenheterna från utveckling och spridning av modellen tyder på att BRA-samtal är en framgångsrik väg för att ge personal i kommuner, regioner och idéburna organisationer praktiska verktyg och stöd i hur de kan möta barn och föräldrar i samtal uppmärksamma barnens rättigheter till information, råd och stöd och öka barns delaktighet och handlingsutrymme under sin barndom (Eriksson, 2014; Eriksson, 2018). Utifrån sådana erfarenheter växte en önskan om att implementera modellen för barn och unga även i förhållande till andra typer av social problematik fram. Frågan är vad en sådan förflyttning av samtalsmodellen från ett område av politik och praktik till ett annat kan innebära.

Begreppet anhörig

I denna rapport har vi presenterat resultat från en studie av användning och genomförbarhet av BRA-samtalsmodellen för barn som lever i ekonomisk och osäkra boendeförhållanden. Osäkra boendeförhållanden handlar också om två olika kontexter: skyddade boenden för våldsutsatta föräldrar och barn och socialtjänstens arbete med försörjningsstöd till familjer. Det vi vill lyfta fram som en fråga för reflektion och diskussion är hur begreppet anhörig fungerar när det handlar om ekonomisk utsatthet i familjen, osäkra boendeförhållanden och/eller våld i nära relationer. När vi talar om barn till föräldrar med beroende, psykisk sjukdom och somatisk

sjukdom används anhörigbegreppet utifrån bilden att barnet inte är bärare av problematiken men en i högsta grad viktig individ som påverkas av situationen som familjen befinner sig i. När vi talar om ekonomisk utsatthet och våld i nära relation menar vi att anhörigbegreppet blir mer problematiskt och att barnet kanske snarare behöver betraktas ur andra perspektiv. Barnet som lever i ekonomisk utsatthet är å ena sidan anhörig till föräldern som bär försörjningsbördan men barnet är också en individ som liksom sina föräldrar i högsta grad lever i fattigdomen och på detta sätt blir ett subjekt och en aktör i förhållande till problematiken i familjen. Som vi nämnt tidigare tar också många barn även eget ansvar för familjens försörjning genom att arbeta utanför skoltid och genom att själva aktivt avstå från saker såsom till exempel fritidsaktiviteter och personliga ting. Gällande våldsområdet ingår barn som upplever våld numera delvis i hälso- och sjukvårdens paragraf, men det är problematiskt att barnet i lagens mening endast definieras som anhörigt i förhållande till den våldsutövande föräldern, och inte den våldsutsatta (se Eriksson 2023b). I förhållande till den här studien blir det särskilt problematiskt med tanke på att i förhållande till skyddat boende finns barnen där med sin våldsutsatta förälder. För det andra är barnet i lagens mening också brottsoffer, sedan 2006 i socialtjänstlagen och sedan 2021 också i straffrätten i och med införandet av barnfridsbrottet (4 kap. 3 § brottsbalken, SFS 2021:397, se Eriksson 2023b). I de sammanhang som pilotprojektet berör blir barnet med andra ord någon som snarare ska förstås som en bärare av problematiken än en anhörig vilken påverkas av den. Här finns en tydlig skillnad mot exempelvis barns position i förhållande till föräldrars beroende, psykiska ohälsa eller funktionsnedsättning.

Konstruktionen av sociala problem

Vi vill också lyfta fram ytterligare en aspekt av skillnader mellan det område inom vilket modellen först utvecklades, och de områden av politik och praktik som pilotstudien berör. Initialt arbetades BRA-samtal fram som en modell för att lyfta barns rätt som anhöriga på områden där ”problemet” för barnet konstruerats på specifika sätt (Bacchi 1999). Det handlar om områden där föräldrarnas problematik kan förstås och betraktas utifrån att den vuxne bär på någon form av problem som kan beskrivas ur ett medicinskt perspektiv, som ”patologi”. Det är utifrån det perspektivet inte någon tillfällighet att de lagstiftade rättigheter för barn som gav impulsen till utvecklingen av samtalsmodellen BRA-samtal återfanns i hälso- och sjukvårdslagen. Det handlade om rättigheter för barn som är anhöriga till föräldrar med någon typ av ”sjukdom” eller ”ohälsa”. I den inramningen av ”problemet” blir det främst en fråga om en avvikelse från det som uppfattas som normativt normalt - det vill säga det förväntade - vilken kan förklaras av förhållanden som ligger bortom individens vilja eller moral.

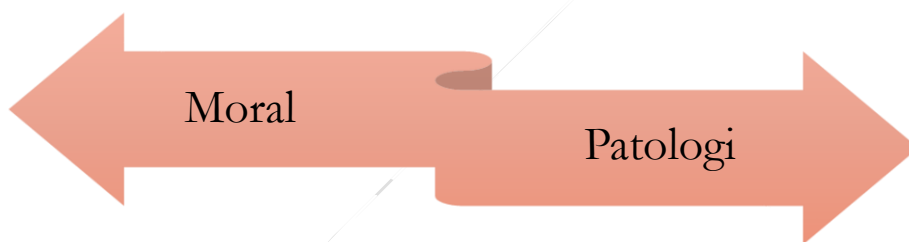
Jämfört med de områden som BRA-samtal tidigare implementerats inom, där ”problemet” som barnets utsatta situation (liksom rätten till information, råd och stöd) är kopplad till tenderar att förstås som ”patologi” menar vi att på områdena våld i nära relationer respektive ekonomisk utsatthet tenderar andra förståelser av problemet komma till uttryck. Även om det finns inslag av medicinska perspektiv på området våld i nära relationer tenderar problemet snarare konstrueras utifrån en strukturell förståelse där frågor om kön och makt står i fokus (se t.ex. Dahlkild-Öhman 2011). När det gäller ekonomisk utsatthet är det en fråga som är kringgärdad av föreställningar om skam och bristande moral (se t.ex. Börjesson et al. 2005; Starrin 2008), åtminstone när det gäller de vuxna i familjen (Fernqvist 2013). Det också är ett område där föräldrar kan uppleva att frågor som rör ekonomi är frågor som barn ska hållas utanför och skyddas ifrån och att en förälder som belastar barnen med familjens ekonomiska förutsättningar brister i sitt föräldraskap (se t.ex. Sundhall 2008, 114).

Tendensen att dela upp människor som söker hjälp i fattiga som är ”värdiga” respektive ”ovärdiga” har historiska rötter (se t.ex. Beito 1993) men kan även präglade det sociala arbete som

bedrivs idag (Samzelius 2020). Visserligen återfinns förståelsen att ekonomisk utsatthet i grunden är ett strukturellt problem också i politik och praktik på välfärdsområdet. Men när det handlar om socialtjänstens arbete är de strukturella perspektiven inte alltid lika uttalade som i en mer övergripande politisk diskussion. Den uppdelning i ”strukturell” respektive ”social” hemlöshet som ibland görs⁴, och där det främst är den senare som ses som socialtjänstens ansvar, kan ses som ett uttryck för att strukturella perspektiv inte är lika framträdande när det handlar om socialtjänstens arbete med enskilda individer, jämfört med mer övergripande välfärdspolitiska diskussioner.

Vi tänker oss att det kan vara av betydelse för implementeringen av BRA-samtal att ekonomisk utsatthet, såsom den betraktas i samhället, kan kopplas till en förståelseram där moraliska - och moraliserande - uppfattningar har en mer framträdande roll, än medicinska perspektiv. Att leva i sammanhang av ekonomisk utsatthet kan därmed i högre grad innebära erfarenheter av att betraktas och bemötas utifrån moraliska resonemang om vilja och ansvar eller brist på vilja och ansvar för familjens välmående och försörjning, jämfört med erfarenheter av bemötande utifrån problem som beroende, sjukdom och funktionsnedsättning. De senare kan naturligtvis också vara kringgärdade av upplevelser av skam hos föräldrar, men resonemang om ansvar eller brist på ansvar för den uppkomna problematiken torde vara mindre uttalade jämfört med området ekonomisk utsatthet. Vi vill betona att vi inte menar att det handlar om artskillnader utan att det snarare är fråga om gradskillnader. Men om vi renodlar resonemanget kan vi beskriva det som att dominerande förståelser av ”problemet” tenderar att befinna sig i olika ändar av ett kontinuum av konstruktioner av sociala problem som spänner från (bristande) moral till (individuell) patologi (se figur 3).

Figur 3. Förståelser av ”problemet”

Ser vi sedan till området våld i nära relation kan i samhället spridda förståelser av den frågan placeras någonstans mitt emellan patologi och moral. Detta då våld å ena sidan diskuteras utifrån förståelser där våld ses som individuellt ”avvikande” från normativt normala nära relationer, samtidigt som våld i nära relationer, å andra sidan, är en moraliskt laddad fråga. Våld är vidare kriminaliserat, men märk väl att det då handlar om den som utövar våld, inte den som är utsatt vilket är den förälder som i det här sammanhanget ska ta emot erbjudandet om BRA-samtal för barnet. Visserligen kan också våldsutsatta mammor uppleva ifrågasättanden när det gäller föräldraskap och omsorgsförmåga (se t.ex. Eriksson 2021). Samtidigt finns dock studier som tyder på skilda förhållningssätt hos professionella i olika delar av socialtjänsten – inriktade på olika sociala problem. Medan våldsutsatta kvinnor tenderar att bemötas som ”förtjänta” av stöd i de delar av socialtjänsten som ansvarar för våld i nära relationer, kan samma kvinnor bemötas som ”oförtjänta” när det handlar om ekonomiskt bistånd (Ekström 2016).

⁴ Se t.ex. [Fakta om hemlöshet i Malmö - Malmö stad \(malmo.se\)](#) [2023 02 03]

Utmaningar på flera nivåer

Vi vill föra den här diskussionen för att peka på det vidare sammanhanget runt användningen av BRA-samtal när modellen nu förts in i nya kontexter. Om de resonemang vi för ovan har relevans, kan de svårigheter som socialtjänsterna i projektet mött förstås på ett mångfacetterat sätt. Svårigheterna kan delvis vara kopplade till organiseringen och praktiken rörande rekrytering till samtal. Tanken att fokusera barn i de familjer som levt länge med försörjningsstöd - minst 10 månader - var god, men strategin visade sig vara problematisk i praktiken. Det bidrog också till svårigheterna att rekryteringsstrategin i båda socialtjänsterna byggde in ett moment av överlämning mellan de som skulle erbjuda samtal och de som skulle genomföra samtal.

Svårigheterna kan också förstås som kopplade till att det är relativt nytt i socialtjänsten att närma sig barn ur ett perspektiv där barn inte bara ses som en ”försörjningsbörda” eller objekt för föräldrars ansvarstagande, utan också bemöts som subjekt och aktörer när det handlar om ekonomi. Att ett aktörsperspektiv på barnet kommit till uttryck hos de samtalsledare, chefer och andra som varit engagerade i pilotprojektet betyder inte att det perspektivet genomsyrat hela organisationen när det gäller barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden. Vi tänker oss också att åtminstone vissa av de föräldrar som ställt sig tveksamma till att ta emot erbjudandet om BRA-samtal för sina barn, gjort det utifrån ett barnperspektiv där barn primärt blir ett objekt för föräldrars ansvarstagande och inte subjekt och aktörer när det gäller familjens ekonomi. Det har legat bortom studiens fokus att undersöka i vilken grad hela organisationen respektive de föräldrar som kommer till socialtjänsten på grund av ekonomisk utsatthet ”går i takt” med arbetet med BRA-samtal när det gäller barnperspektivet, men frågan är värd att beakta vid fortsatt arbete på området ekonomisk utsatthet.

Det vi vill säga med diskussionen om konstruktionen av problemet ovan är att de svårigheter socialtjänsterna mött dock även kan förstås mot bakgrund av skillnader mellan områden av politik och praktik, när det gäller förståelser och förhållningssätt till de problem som aktualiserar barnets rätt till information, råd och stöd, dvs BRA-samtal. I våra intervjuer beskrev informanterna från båda socialtjänsterna att tillfrågade vårdnadshavare upplevt sitt föräldraskap ifrågasatt genom frågan om BRA-samtal för barnen. Denna upplevelse av ifrågasättande tänker vi skulle kunna vara kopplad till uppfattningar i samhället om att ekonomisk utsatthet handlar om brist på förmåga hos individen att sörja för sig själv och sin familj snarare än en utsatthet som individen drabbats av utan egen förskyllan, såsom problem med beroende, psykisk ohälsa, funktionsnedsättning eller en somatisk sjukdom. Moraliserande förhållningssätt till ekonomisk utsatthet behöver naturligtvis inte prägla arbetet i specifika organisationer (som de som medverkat i studien) även om de kan göra det (jfr Ekström 2016). Poängen är dock att föräldrars föreställningar om socialtjänsten och upplevelse av kontakten kan färgas av föreställningar spridda på olika nivåer i samhället, oavsett hur en specifik socialtjänst arbetar.

Till bilden av utmaningar förknippade med att erbjuda BRA-samtal till barn i ekonomisk utsatthet och kontexten myndighetsutövande socialtjänst hör det faktum att en stor andel föräldrar och barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden är födda utanför Sverige och många är också nyanlända i landet. Behovet av att använda tolk tillfogar ytterligare en dimension av svårigheter då tolken kan innebära ett ”filter” mellan socialsekreterare som försöker erbjuda BRA-samtal, och de föräldrar som ska ta emot erbjudande för sina barns räkning. Inte blev det heller lättare av det under delar av pilotprojektet pågick diskussioner i sociala medier om att socialtjänsten ”kidnappar” barn från i synnerhet etniska minoritetsfamiljer.

Om en sådan bredare kontext bidragit till de svårigheter förknippade med att erbjuda BRA-samtal som de medverkande socialtjänsterna beskrivit, blir implikationen att fortsatt arbete med att erbjuda BRA-samtal till barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållande behöver hantera den osäkerhet och rädsla, samt de föreställningar om, och ibland även erfarenheter av,

moraliserande och misstänkliggörande som många föräldrar i ekonomisk utsatthet kan bära med sig in i mötet med myndighetsutövande socialtjänst. Detta för att det ska bli möjligt att tillgodose rätten till information, råd och stöd genom BRA-samtal också för barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden.

Referenser

- Aarons, G. A., Hurlburt, M. & Horwitz, S. M. (2011). Advancing a Conceptual Model of Evidence-Based Practice Implementation in Public Service Sectors. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research* 38(1): 4-23.
- Aarons, G. A., & Palinkas, L. A. (2007). Implementation of evidence-based practice in child welfare: Service provider perspectives. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research* 34(4): 411-419.
- Aarons, G. A., Sommerfeld, D. H., & Willging, C. E. (2011). The Soft Underbelly of System Change: The Role of Leadership and Organizational Climate in Turnover During Statewide Behavioral Health Reform. *Psychological Services* 8(4): 269-281.
- Addis, M. E. (2002). Methods for disseminating research products and increasing evidence-based practice: Promises, obstacles, and future directions. *Clinical Psychology-Science and Practice* 9(4): 367-378.
- Arnell, A. & Ekblom, I. (2020). ...och han sparkade mamma... *Trappanmodellen i möte med barn som bevittnat våld*. Stockholm: Gothia.
- Axberg, U, Broberg, A, Eriksson, M, Hultmann, O, Iversen, C (2018). *Utveckling av bedömningsmetoder för barn som utsatts för våld i sin familj. Rapport från en fortsättningsstudie*. Göteborg: Göteborgs universitet, Psykologiska institutionen.
- Bacchi, C. L. (1999). *Women, Policy and Politics. The Construction of Policy Problems*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage
- Becker, S. (2007). Global perspectives on children's unpaid caregiving in the family: research and policy on "young carers" in the UK, Australia, the USA and Sub-Saharan Africa, *Global Social Policy*, 7: 23–50.
- Beito, D. T. (1993). Mutual Aid, State Welfare, and Organized Charity: Fraternal Societies and the "Deserving" and "Undeserving" Poor, 1900–1930, *Journal of Policy History*, 5(4): 419-434.
- Broberg, A, Almqvist, L, Axberg, U, Grip, K, Almqvist, K, Sharifi, U, Cater, Å K., Forssell, A, Eriksson, M, Iversen, C (2011). *Stöd till barn som upplevt våld mot mamma. Resultat från en nationell utvärdering*. Göteborg: Göteborgs universitet, Psykologiska institutionen.
- Broberg, A, Almqvist, K, Eriksson, M, Cater, Å, Grip, K, Axberg, U, Hultmann, O, Iversen, C, Röbäck de Souza, K, Draxler, H, Appel, P & Hjärthag, F (2015). *iRisSk – Utveckling av bedömningsinstrument och stödinsatser för våldsutsatta barn*. Göteborg: Göteborgs universitet, Psykologiska institutionen.
- Bruno, L. (2022). Economic Abuse From Child and Youth Perspectives: A Review of the Literature, *Social Inclusion* 10(4):29-38.
- Byrne, D. & Taylor, B.J. (2007). Children at risk of domestic violence and their educational attainment: perspectives of education welfare officers, social workers and teachers. *Child Care in Practice* 13(3): 185-201.
- Börjesson M., Palmblad E. & Wahl, T. (2005). *I skötsamhetens utmarker. Berättelser om välfärdens sociala optik*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Dahlkild-Öhman, G. (2011). *Att börja tala med barn om pappas våld mot mamma. Radikalt lärande i arbetet med vårdnad, boende och umgänge*. Uppsala: Uppsala universitet, Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Sociologica Upsaliensia 58

- Ekström, V. (2016). *Det besvärliga våldet. Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Linköping: Linköpings universitet (doktorsavhandling)
- Eriksson, M. (2014). *Barns rätt som anhöriga, BRA: Utvärdering av ett utvecklingsarbete*. Västerås: Mälardalens högskola.
- Eriksson, M. (2018). *Användning av BRA – Barns rätt som anhöriga*. Västerås: Mälardalens högskola.
- Eriksson, M. (2018b). Tidiga och samordnade insatser för att förebygga barns utsatthet för våld, i *Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst. Delbetänkande av Utredningen Framtidens socialtjänst* SOU 2018:32. Stockholm: Norstedts Juridik, 171-211.
- Eriksson, M. (2021). Moderskap som särskild sårbarhet för kvinnor som utsätts för våld, i Moser Hällen, L. (red). *Intersektionella perspektiv på våld i nära relationer*. Stockholm: Liber.
- Eriksson, M. (2023). Enabling Children's Participation: Putting the "Good Dialogues" Model into Practice. *Children & Society* [accepted for publication].
- Eriksson, M. (2023b) Politik, lagar och praktik, i Eriksson, M., Källström, Å., Näsman, E. (red). *Barns röster om våld – att lyssna, tolka och förstå*. Malmö: Gleerups.
- Eriksson, M, med Biller, H & Balkmar, D (2006). *Mäns våld mot kvinnor och barns upplevelser: interventioner, kunskaper och utvecklingsbehov*. Stockholm: Näringsdepartementet/Fritzes.
- Eriksson, M. & Johnson, L. (2021) *After the Violence Ensuring Child Rights Based Protection and Support to Children who are victims of Domestic Violence, during and after their stay at Women Shelters in Sweden: Work package Multi-disciplinary cooperation and referral pathways. Summary of findings*. Stockholm: Ersta Sköndal Bräcke högskola.
- Eriksson, M. & Näsman, E. (2011.) *När barn som upplevt våld möter socialtjänsten – om barns perspektiv, delaktighet och giltiggörande*. Stockholm: Gothia
- Eriksson, M, med Oranen, M, Solberg, A, Vatnar, S K. B. (2007). Introduktion: Nordiska perspektiv på barn som upplever våld i sin familj, i Eriksson, M. (red.): *Barn som upplever våld: Nordisk forskning och praktik*. Stockholm: Gothia Förlag
- Eriksson, M, med Wychichowska, M (2010). *Stöd till barn som upplevt våld. Utvecklingen på fältet 2006-2010*. Uppsala: Uppsala universitet, Sociologiska institutionen.
- Fernqvist, S. (2013). *En erfarenhet rikare? En kvalitativ studie av barns strategier och barnfattigdomens villkor i välfärdsstaten*. Uppsala: Uppsala universitet (doktorsavhandling).
- Fernqvist, S. (2015). Negotiating parenthood: Experiences of economic hardship among parents with cognitive difficulties, *Journal of Intellectual Disabilities* 19 (3): 215-229.
- Fernqvist, S., Flinkfeldt, M., Näsman, E., Ponton von Gerber, C. (2020). *Barnfattigdom: barnfamiljers och professionellas perspektiv*. Malmö: Gleerups.
- Fernqvist, S., Näsman, E., von Gerber, C. (2008) *Berörd, beskriven, frånvarande: hur länsrättens domar beskriver barn i ekonomiska biståndsärenden*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Fernqvist, S., & Sépulchre, M. (2022). Guaranteed or conditional child maintenance? Examining the 2016 reform in Sweden. *Critical Social Policy* 42(3): 428–447.
- Fängström, K., Sarkadi, A., Lucas, S., Calam, R., Eriksson, M. (2017) "And they gave me a shot, it really hurt" – Evaluative content in investigative interviews with young children, *Children and Youth Services Review* 82: 434-443
- Glasgow, R. E., & Emmons, K. M. (2007). How Can We Increase Translation of Research into Practice? Types of Evidence Needed. *Annual Review of Public Health* 28: 413-433.
- Huang, L. & Mossige, S. (2012) Academic achievement in Norwegian secondary schools: the impact of violence during childhood, *Social Psychology of Education* 15:147–164
- Iversen, C. (2013). *Making Questions and Answers Work: Negotiating Participation in Interview Interaction*. Uppsala: Uppsala universitet (doktorsavhandling).
- James, A., Jenks, C. & Prout, A. (1998). *Theorizing Childhood*. Cambridge: Polity Press.

- Järkestig Berggren, U., Bergman, A-S., Eriksson, M. & Priebe, G. (2018). Young carers in Sweden – a pilot study of care activities, view of caring and psychological well-being, *Child and Family Social Work*, 24 (2): 292-300.
- Kimberly, J., & Cook, J. M. (2008). Organizational measurement and the implementation of innovations in mental health services. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research* 35(1-2): 11-20.
- Kitzmann, K. M., Gaylord, N. K., Holt, A. R. och Kenny, E. D. (2003). Child witnesses to domestic violence: A meta-analytic review, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71 (2): 339-352.
- Knezevic, Z. (2017). Amoral, im/moral and dis/loyal: Children's moral status in child welfare. *Childhood*, 24(4): 470-484.
- Lagerlöf, H. (2012) *Sambällsvård och välfärdsresurser: En studie av skolgång, fritid och kamratrelationer bland unga i familjehem och institutioner*. Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för socialt arbete (doktorsavhandling).
- Lagerlöf, H. (2016). School related resources and potential to exercise self-determination for young people in Swedish out-of-home care, *Adoption & Fostering* 40 (4): 378-391
- Lagerlöf, H. (2018). Det dubbla utanförskapet: HVB-placerade ungas tankar kring fenomenet mobbning, *Socialvetenskaplig tidskrift* 25 (3-4): 309-326
- Lundström Mattsson, Å. (red.) (2019). *Barns rätt som anhöriga – om att göra barn delaktiga*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Lundström Mattsson, Å. & Fryckholm, J. (2022). *Guide för BRA-samtal*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- McCloskey, L. A., & Lichter, E. L. (2003). The contribution of marital violence to adolescent aggression across different relationships. *Journal of Interpersonal Violence* 18(4): 390–412.
- Moreno, G., Nyberg, E., Puga, M. & Öhlin, A. (2017.) *Bostadslöshet som uppväxtvillkor. Barns och föräldrars vardagsliv i en familj som saknar egen bostad*. FoU Södertörn, rapport nr 155.
- Nordenfors, M., Melander, C. & Danevack, K. (2014). *Unga omsorgsgivare i Sverige*. Kalmar: Nationellt kompetenscentrum anhöriga.
- Näsman, E. & Fernqvist, S. (2015). Ekonomiskt våld, i Eriksson, M. Cater, Å. K., Näsman, E. (red) *Barns röster om våld – att lyssna, tolka och förstå*. Malmö: Gleerups.
- Näsman, E., Fernqvist, S., & von Gerber, C. (2008). Det osynliga barnet i biståndsärenden, *Advokaten – Tidskrift för sveriges advokatsamfund* 74(1), Debatt.
- Prop. 2020/21:163. *Förebyggande av våld i nära relation*. Regeringens proposition.
- Salonen, T. m.fl. (2020). *Millenniebarnen – en studie om ekonomisk utsatthet bland barn under hela uppväxten*. Stockholm: Rädda Barnen
- Samzelius, T. (2020). *A Vicious Circle of Silent Exclusion. Family homelessness and poverty in Sweden from a single-mother perspective*. Malmö: Malmö universitet (doktorsavhandling).
- SFS 2021:397 *Lag om ändring i brottsbalken*.
- SFS 2021:648 *Lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen*.
- Simpson, D. D. (2002). A conceptual framework for transferring research to practice. *Journal of Substance Abuse Treatment* 22(4): 171-182.
- Socialstyrelsen (2013). *Om enkätverktyget Beredskap för förändring*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2020). *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SOU 2017:112. *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende*.
- Stafford, A., Stead, J. & Grimes, M. (2008) *The support needs of children and young people who have to move home because of domestic abuse*. Edinburgh: Scottish Women's Aid.
- Starrin, B. (2008). Är det skamligt att vara fattig? I Swärdh H & Egerö M-A (red), *Villkorandets politik. Fattigdomens premisser och samhällets åtgärder – då och nu*. Malmö: Egalité, 99-112

- Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2022) *AVEC Summary Report Deliverable 7 BRA trainings including ToT*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Sundhall, J. (2008). Tystade barn? Om barns röster i utredningstexter, i Eriksson, M., Källström Cater, Å., Dahlkild-Öhman, G. & Näsman, E. (red). *Barns röster om våld – att tolka och förstå*. Malmö: Gleerups.
- Tegler, H., Fernqvist, S., & Flinkfeldt, M. (2023) “And all Hell Broke Loose”: How Child Maintenance Regulations Contribute to Re-actualizing Intimate Partner Violence between Separated Parents in Sweden, *Journal of Family Violence* 38: 127-138.
- Vass A & Haj-Yahia M M. (2021) “Pay Attention to Me”: Children’s Subjective Perceptions of the Process of Leaving Home With Their Mothers to Shelters for Battered Women. *Violence Against Women*. 27(3-4):295-319.
- Warren, J. (2007). Young Carers: Conventional or Exaggerated Levels of Involvement in Domestic and Caring Tasks? *Children & Society*, 21: 136–146.
- Øverlien, C. (2011). Abused women with children or children of abused women? A study of conflicting perspectives at women's refuges in Norway. *Child & Family Social Work*, 16:171-80.

MARIE CEDERSCHIÖLD HÖGSKOLA ARBETSRAPPORTSERIE | NR 102

I denna rapport presenteras resultat från en pilotstudie där BRA-samtal för barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden införts och studerats i två olika kontexter: myndighetsutövande socialtjänst respektive skyddat boende. Studien genomfördes under perioden 2019-2022 med finansiering från Stiftelsen Stockholmsfonden. Studien visar att BRA-samtal som samtalsmodell betraktat är en användbar modell i möte med målgrupperna barn i ekonomisk utsatthet och osäkra boendeförhållanden inklusive skyddat boende. De synpunkter som framkommit om behov av vissa anpassningar i den version av modellen som prövats i projektet pekar på vikten av pågående utvecklingsarbete med att anpassa BRA-samtal till yngre barn. Medan modellen varit genomförbar i skyddat boende återstår det att pröva på vilket sätt BRA-samtal kan bli genomförbara inom ramen för myndighetsutövande socialtjänst.

Maria Eriksson är professor i socialt arbete vid Institutionen för socialvetenskap, Marie Cederschiöld högskola

Hélène Lagerlöf är FD och universitetslektor i socialt arbete vid Institutionen för socialvetenskap, Marie Cederschiöld högskola